

**T.C.  
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI  
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EVDEKİ YABANCI: ANKARA'DAKİ GÜRCÜ BAKICI KADINLARIN  
GÜNDELİK HAYAT MÜCADELELERİ VE TAKTİKLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**HAZIRLAYAN  
ÇAĞRI KOYUNCU**

**TEZ DANIŞMANI  
Doç. Dr. PELİN AYTEMİZ**

**ANKARA - 2018**



**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

Tarih: 21 / 02 / 2018

Öğrencinin Adı, Soyadı : Çağrı KOYUNCU

Öğrencinin Numarası : 21420165

Anabilim Dalı : Halka İlişkiler ve Tanıtım

Programı : Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı : Doç. Dr. Pelin AYTEMİZ

Tez Başlığı : Evdeki Yabancı: Ankara'daki Gürcü Bakıcı Kadınları Gündelik Hayat Mücadeleleri ve Taktikleri

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 89 sayfalık kısmına ilişkin, 31 / 01 / 2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

Onay

21 / 02 / 2018

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad,

Doç. Dr. Pelin Aytemiz

Pelin Aytemiz

## KABUL VE ONAY SAYFASI

Çağrı Koyuncu tarafından hazırlanan “Evdeki Yabancı: Ankara’daki Gürcü Bakıcı Kadınların Gündelik Hayat Mücadeleleri ve Taktikleri” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: 09/02/2018

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Recep Tayfun ..... BAŞKENT Üniversitesi  
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Pelin Aytekin / Başkent ..... Üniversitesi  
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Z. Merve Süpür ..... ONYAZ Üniversitesi  
GANKIRI KARATEKİN

Recep Tayfun  
Pelin Aytekin  
Z. Merve Süpür

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

09/02/2018

İpek Kalemci Tüzün  
Prof. Dr. İpek KALEMCI TÜZÜN  
Enstitü Müdürü

## TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sűresince destek ve fikirlerini esirgemeyen deęerli hocam ve danıőmanım Sayın Doç. Dr. Pelin Aytemiz'e teővik edici fikirlerinden dolayı teőekkűr ederim. Bu sűrecin tűműnde desteęi ve ilgisi ile yanımda olan aileme, bugűnűme geliőimde gűstermiő oldukları fedakârlık ve sabır için teőekkűr ederim.

## ÖZET

Ankara'da yaşıyan Gürcü bakıcı kadınlar ve işverenleri olan ev sahipleri arasındaki girift ilişkinin veçhelerini tespit etmek düşüncesiyle gerçekleştirilen bu araştırma Maduniyet çalışmaları ve gündelik hayat üzerine yazılmış eleştirel kuramdan yararlanır.

Yüz yüze görüşmelerde bulunduğum aracı kurum yetkililerinin, işverenlerin ve bakıcı kadınların aktarmış oldukları deneyimler sayesinde tespit edilen veriler, Michel de Certeau'nun taktikler kavramıyla ilişkilendirilerek söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Asıl amacı gündelik hayatın dinamizmi içerisindeki sadece belli bir boyuta karşılık gelen bakıcı kadınların kişisel alan mücadelesi ve buna karşılık ev sahiplerinin yapmış olduğu alan savunmasının analizi olan bu araştırma, nihai olarak stereotip inşası, karşılıklılık ilkesi ve taktiksel çıktılarının varlığına ışık tutmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Göçmen Bakıcı Kadınlar, Taktikler, Maduniyet, Gündelik Hayat

## **ABSTRACT**

This research, which is based on the idea of identifying the aspects of the complex relationship between Georgian female domestic workers who live in Ankara and their householders who are also their employers, uses the subaltern studies and the critical theory written on everyday life.

The data acquired thanks to the experiences which were told during the face-to-face interviews that I conducted with the agency officials, householders-employers and female domestic workers, were analyzed by the discourse analysis method by associating them with the concept of tactics of Michel de Certeau.

This research, which aims in the first place to offer an analysis of the personal space struggle of the female domestic workers corresponding to only a certain dimension in the dynamism of everyday life and the space defence of the householders in return, ultimately shed light on the stereotype construction, the principle of reciprocity and the existence of the tactical outputs.

**Key Words:** Migrant Female Domestic Workers, Tactics, Subalternity, Everyday Life.

## İÇİNDEKİLER

<b>TEŞEKKÜR</b> .....	<b>II</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>III</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>IV</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>V</b>
<b>FİGÜRLER LİSTESİ</b> .....	<b>VI</b>
<b>GİRİŞ BÖLÜM I. ARAŞTIRMANIN TASARIMI</b> .....	<b>1</b>
1.1. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları .....	1
1.2. Araştırmanın Yöntemi .....	4
1.3. Araştırmanın Katkıları ve Kısıtları .....	6
1.4. Kuramsal Arka Plan: Maduniyet Çalışmaları ve Gündelik Hayat.....	8
<b>BÖLÜM II. SAHANIN KEŞFİ (ARACI KURUMLARLA MÜLAKATLAR)</b> .....	<b>21</b>
2.1. Giriş .....	21
2.2. Aracı Kurumların Alandaki Tespiti .....	23
2.3. Kadınların İş Bulma Süreçlerindeki Referanslar Gerçeği .....	23
2.4. Bakıcı Kadın İlanlarının Çözümlemesi.....	27
2.5. Aracı Kurumlarla Yapılan Mülakatlar .....	33
2.6. Sonuç .....	48
<b>BÖLÜM III. EV SAHİBİ VE BAKICI KADININ BULUŞMASI (MÜCADELE ALANINDAKİ SÖYLEMLERİN ANALİZİ)</b> .....	<b>50</b>
3.1. Alan Mücadeleleri ve Taktikler .....	50
3.2. Uyumlanma Süreçleri .....	54
3.3. Türkçenin Gündelik Hayat İçerisindeki Muktedir Konumu .....	58
3.4. Mekânın Geçişli Yapısı .....	62
3.5. Öngörülemeyen Sorumluluklar.....	72
3.6. Sonuç .....	78
<b>BÖLÜM IV: SONUÇ</b> .....	<b>82</b>
4.1. Konunun Araştırmacıdaki İz Düşümü .....	82
<b>KAYNAKÇA</b> .....	<b>86</b>
<b>EKLER</b> .....	<b>89</b>
Ek 1 .....	89
Ek 2 .....	90

## FIGÜRLER LİSTESİ

Figür 1. Bakıcı kadınlar, aracı kurumlar, aileler ve referanslar arasındaki ilişki sarmalı ..	24
Figür 2. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası .....	25
Figür 3. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası.....	26
Figür 4. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası .....	26
Figür 5. Bakıcı kadın streotiplerinin inşa edildiği bir internet ilanı .....	28
Figür 6. Yasa dışı işlemlere dair cezai müeyyideler.....	32
Figür 7. Kaçak yabancı çalıştırma ile ilgili idari para cezaları <i>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</i> .....	36



# GİRİŞ BÖLÜM I. ARAŞTIRMANIN TASARIMI

## 1.1. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Farklılıklar, bölen ve ayıran farklılıklar kadar, giderek küreselleşen dünyamızda, gidiş geliş trafiğine kapıları hem açmaya, hem kapamaya yarayan menteşeler gibi görev yapabilirler (Chambers, 2005:10). Kendini bilişsel anlamda yaşadığı yere ait hissedememe belki de alışık olduğu bağlamdan kopan bireyin yaşadığı en ön görülemez süreçlerdendir. İki coğrafya arasında kalmışlık, yabancıların toplum gerçekliğinin yanı sıra kendilerine de yabancılaşmalarına sebep olabilir. Ama günümüz dünyası artık bu edimin kaçınılmaz olduğu geçirgen bir yapıya bürünmüştür. Farklı sebeplerle de olsa geçmişlerine dair birçok değerlerini de mobilize edenlerin yalnızca bir kesimi olan yabancı bakıcı kadınların bu yeni bağlama, kültürel değerlere, semboller evrenine ve çalıştıkları evler içerisindeki gündelik pratiklere adapte olma süreçleri araştırma da özellikle değinilecek başlıklardır.

Düzensiz göçün önemli bir parçası haline gelen hizmet sektöründeki bakıcı kadınlar, aynı zamanda “niteliksizleşme” olgusunun da bir başka vechesine karşılık gelmektedirler (Toksöz ve diğerleri, 2012:94). Araştırmanın öznesi olan Gürcü bakıcı kadınlar kendi ülkelerinde çok farklı dallarda iyi bir eğitim almalarına karşın niteliksiz işler yapmak için gönüllü olmaktadır. Ancak araştırmalar göçmenler için bu düzenlilik ve düzensizliğin kesin sonuçlar olmadığını saptamışlardır. Gürcü bakıcı kadınların büyük çoğunluğunun hayalindeki ekonomik şartları mümkün kıldıktan sonra ülkesine dönme hayali kurarken, yeni gelişmeler doğrultusunda Türkiye’de kalmaya karar vermeleri de bu saptamayı doğrular niteliktedir. Ama son kertede düzen ve düzensizlik, niteliklilik ve niteliksizlik gibi pek çok karşıtlığın tam ortasında kendini bulan bakıcı kadınların gündelik hayat içerisindeki mücadeleleri oldukça sert geçmeye aday. Bu araştırma kapsamında aslında yukarıda değinilen düzensiz göçmen oluşun getirdiği kadınların konumsuzluğu, çalıştıkları evler içerisinde ailelerin onları “evdeki yabancı” kisvesiyle değerlendirmelerine sebep olmaktadır. Ev kelimesi aşinalık, güven, aidiyet hislerini çağrıştırırken, yabancı olma halinin düşündürdüğü ötekilik ve dışarda olma çelişmektedir. İşte bu sebepten ev sahipleri bakıcı kadınları kendi rızalarıyla mahremiyet alanlarına kabul etseler dahi içgüdüsel bir

alan savunması yapmaktadırlar. Alan savunması olarak tabir edilen bu mücadele de rakip evdeki yabancı olarak kristalize edilmektedir.

Bu tezin araştırma sorularını iç içe geçmiş üç grup belirlemektedir: ilki ekonomik göç nedeni ile Ankara'ya taşınmış Gürcü göçmen yabancı bakıcı kadınlar, ikincisi hasta veya yaşlı olan aile bireyleri ya da çocukları için evde bakıcılık hizmeti talep eden/alan ev sahipleri sonuncusu ise bu iki grubu bir araya getiren ve iletişime geçiren aracı şirketler/kurumlardır. Bu araştırma belirlediği bu üç grup ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiş ve görüşmelerin söylem analizini yaparak aşağıdaki temel sorulara cevap aramıştır. Bu anlamda bu tezin araştırma soruları şu şekilde tanımlanabilir:

1) Gürcü göçmen yabancı bakıcı kadınlar ve hizmeti talep eden/alan ev sahipleri aracı kurumlar ile nasıl bir araya gelmektedir? Sürecin yazılı olmayan kuralları nelerdir?

2) Ankara'da yaşayan Gürcü bakıcı kadınların gündelik hayat mücadelelerini gerçekleştirirken geliştirdikleri "taktikler" nelerdir? Bu taktikler işveren pozisyonundaki ev sahiplerinin gündelik hayat mücadeleleri ile nasıl ilişkilendirilebilir?

Bu iki ana soruyu ve temayı odağına koyan bu tez Ankara bağlamındaki Gürcü bakıcı kadınların ev sahiplerinin çift yönlü etkileşim süreçlerini Michel de Certeau'nun gündelik hayata içkin ifade ettiği "taktikler" kavramı üzerinde tespit etmek amaçlanmıştır. Gündelik pratiklerin sıradanlığı temelinde iki farklı değerler kümesinin karşılığı olan bakıcı kadınların ve ev sahiplerinin ev içerisindeki mücadelesine sahne olan evler araştırmanın veri bankası mahiyetindedir.

Yabancı bakıcı kadınların da içinde bulunduğu gündeliğin ve değersiz görülen her şeyin tahkim ettiği alternatif anlam evreninin araştırılmaya ve analiz edilmeye değer olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple yabancı bakıcı kadınların, gündeliğin içerisindeki varoluşlarının, ilerleyen aşamalarda etraflıca değineceğim madun, yersiz yurtsuzluk, ev (mahremiyet) ve çatlaklar kavramları üzerinden tespitinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tabii bu konuya dair olan çalışma evreni oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu için, araştırma Gürcü bakıcı kadınlarla sınırlandırılmıştır. Bu ülkedeki sabit değerler manzumesi karşısındaki konumları çalıştıkları evler de görece belirginlik kazansa da, o sürece kadarki olan adımlardan (ev sahipleriyle tanıştırılmaları, bakıcı kadınların

bürokratik işlemlerinin tamamlamaları vs.) sorumlu olan aracı kurumlar araştırma kapsamına dahil edilecektir.

Danışmanlık hizmeti veren bu kurumlardaki uzmanlarla gerçekleştirilen yüz yüze mülakatlar sahanın elle tutulur bir haritasını çıkartabilmek açısından oldukça işlevsel olacaktır. Çoğu zaman enformel bir düzlemde ilerleyen bu sürecin bir diğer önemli parçası olan aracı kurumlarla yapılan mülakatlar bu alanın jargonuna hakim olabilmek açısından da önemlidir.

Son olarak peşinden koşulan sıradan ve sürekli gerçekliklerin hayat bulduğu, bakıcı kadınlarla ailelerin bulunduğu alan olan evler içindeki etkileşim çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu bölümde daha çok ev içerisinde birbirine iki yabancı öznenin etkileşimleri esnasındaki geçici veya kronik gediklere odaklanılacaktır. Gündelik pratikler odağında gerçekleştirilecek saha araştırması bakıcı kadınlar ve ev sahipleriyle yapılan mülakatlar sonrasında elde edilen veriler marifetiyle çözümlenecektir. Daha geniş perspektifteki göç gerçeğini ve onun direkt ilişki içerisinde olduğu alanlara başka araştırmalarda değinilmiştir. Toplumsal ve bireysel hareketliliğin sebepleri ve nihayete erdiği noktadaki yansımaları açısından daha geniş düzlemde ilerleyen araştırmaların önemi yadsınamaz, fakat bu araştırmanın konusu makro alanlarının içerisinden geçip, (çalışma evrenimin öznelerinin kadınlar olduğu gerçeğinden yola çıkarsak), onların hem çalışma hem de yaşam mekânları olan evlerdeki gündelik hayatlarının ve gündelik pratiklerini analizi yönünden diğerlerinden ayrılmaktadır.

Bakıcı kadınların mücadele alanı içerisinde odaklanılması gereken bir diğer olgu, ev, mekân, sınırları birey tarafından belirlenmiş olan özgürlük alanıdır. Belki de onların bu namevcut durumlarının en önemli müsebbibi bu yeni yaşam alanında gerçek anlamda evim diyebilecekleri ve kendilerini toplumsal, sınıfsal, kültürel çatışmalardan bir nebze olsun koruyabilecek olan o özel alandan mahrum olmalarıdır. Ev kelimesinin sözlük anlamı, Türk Dil Kurumunun hazırladığı Türkçe sözlükte şöyle açıklanmıştır. Ev: “Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı, bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut. Bu literal açıklama bile başlı başına yabancılar, dışarıdakiler olarak addedilen bireylerin mahremiyet; sınırları içinde yaşayanlar tarafından belirlenmiş habitata dair yaşayabileceği problemler konusunda araştırmaya büyük kanıtlar sunabilir. Ortada bulunan

en büyük gerçek şudur ki; insanlar için ev hayatı bir ihtiyaç, kendini anlatma, gerçekleştirme biçimidir. İnsan evini oluştururken, evi kendine benzetmektedir. İnsana benzeyen ev ise insanın yaşama biçimini belirlemektedir. Ev ile insan arasında sıkı bir epistemolojik bağ bulunmaktadır. Ev ve insan birbirlerini gerektirmektedirler. (Pekpostalıcı, 2009: 8). İnsanın şekillendirdiği ev, yaşamın içinde insanı da şekillendiren evi olur. (Dedeoğlu, 2005: 55) Bu yüzden “Kişinin çevreyi algılaması ve anlaması, davranışlarını tayin edebilmesi için öncelikle evini düzene sokması gerekmektedir”. (Pekpostalıcı, 2009: 9). Düzen bu bağlamda bir diğer anahtar kelime olsa gerek. Mekâna bağlılık ve devamlılık göçmen bakıcı kadınların hayatlarındaki önemli bir noksan olduğundan yaşam alanlarında kendilerine ait bir düzen oluşturmaları da pek mümkün görünmez. Orada ki sürenin ne zaman sonuna gelineceğini tahmin etmek güçtür, bu sebeptendir ki düzensizlik ve her an ayrılışa hazır olma durumunun onların düzeni haline gelmesi kuvvetle muhtemeldir.

Kişiselleştirilmiş olan mekân insanın kendisine tuttuğu aynadır. İçinde hem sosyalliğin hem bireyselliğin yaşanmakta olduğu bu mekân, içinde yaşayan insanın her iki özelliğini de yansıtmaktadır. (Pekpostalıcı, 2005: 10). Bu aynadan yoksun olan içerideki yabancı, kendi bireyselliğini keşfedip sağlıklı bir sosyalizasyon sürecinin içine dahil olamayacaktır. Dahil oldukları düzen içerisinde iktidarın yerini, ev sahibi alır. Bu bir anlamda vesayet savaşının başlangıcıdır. Kendi sınırlarını belirlemiş olan yerleşik bireyler, yabancı olmasına karşın davetli misafire bile bu sınırların geçilmemesi konusunda sekter bir yapıya bürünebilir. Onlar düzenin içinden geçebilecek, öngörülemez öznelerdir. Ve bu yüzden onların varlığı karşısında her daim tetikte olmak siberetik yapının değişmez hükmüdür.

## **1.2. Araştırmanın Yöntemi**

Ankara’da çalışan Gürcü bakıcı kadınların çalışma ortamlarına gidilip onlarla ve aile bireyleriyle, daha önceden belirlenmiş veya spontan olarak yöneltilmiş sorular özelinde yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen veriler söylem analizi ile yorumlanmıştır. Bakıcı kadınların izin günlerini geçirdikleri kamusal alanların tespiti sonrasında birden fazla bakıcı kadının bulunduğu görece izole alanlarda odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Görüşme geleneksel tarzda

bir soru cevap trafiğinden ziyade, araştırmacının gözlemci olduğu ve grup etkileşimini sağlamak için sadece gerekli durumlarda müdahale edilerek sürdürülmüştür. Ayrıca Kozinet'in (2015) geliştirmiş olduğu netnografi tekniğinden faydalanılarak olgunun bir diğer vechesini teşkil eden aracı kurumların internet ortamında dolaşıma soktuğu bakıcı kadın ilanları ilanları gözlemlenmiş ve ilanlarda aracı kurumlar tarafından üretilen söylem analiz edilmiştir.

Söylem, esas itibariyle Tezcan Durna'nın (2010:48) da ifade ettiği gibi toplumsal alanda süregiden iktidar ilişkilerini, dilin anlamlandırma mücadelesi üzerinden okumayı öneren ve böylece toplumsal gerçeklik tanımlarının bu anlamlandırma mücadelesi boyunca sürekli değiştiğini varsayan kuramsal yaklaşımın kilit kavramı olarak karşımıza çıkar. Söylem bir iletinin sadece içeriğini değil, aynı zamanda onu dile getirenin otoritesini dinleyiciyi ve amacını da değerlendirmeyi kapsar. Bu bağlamda yapılan görüşmeler; kim söylüyor? Neye dayanarak? Kime söylüyor? Ve bu söylemi ile neyi başarmak istiyor? Soruları göz önünde bulundurularak incelenmiş ve yeniden üretilen iktidar ilişkilerinin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Ümit Atabek'in (2007:152) de dile getirdiği gibi söylem çalışmaları "Statükoyu sürdürmeye yarayan ideolojilerin gizlediğini açığa çıkartır". Bu bağlamda tezin amacı da yüzyüze görüşmeleri ve aracı kurumların ilanlarını baz alarak var olan ideolojik yapıları ve yeniden üretilen kavramları saptamak ve maduniyet ekseninde tartışmaya açmaktır.

5 Ocak - 26 Mart 2017 tarihleri arasında "bakiciburada.com" çevrimiçi sitesi yöneticileri, "1e1 Danışmanlık", "Tay Danışmanlık" ve "Çankaya Danışmanlık" kurumlarıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, sahada gözlemler yapılmış ve tanıtım için kullanılan (göçmen profillerinin paylaşıldığı web siteleri, ilanlarda kullanılan sloganlar) metinler ve görseller, ardındaki ideolojinin alternatif okumasını gerçekleştirmek için derlenmiştir. Ayrıca araştırmanın bakıcı kadınlar ve ev sahiplerinin ilişkisine değindiği bölümde 5 Temmuz 2017 – 15 Ekim 2017 tarihleri arasında 8 Gürcü kadın ve ev içerisinde yabancı bakıcı kadın hizmetini tercih eden 8 ev sahibiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildi. Mülakat yaptığım bakıcı kadınlar ve ev sahipleri arasından isminin araştırmada geçmesini istemeyenler olduğu için görüşmecilerin tümü numaralarla kodlanmıştır.

### 1.3. Araştırmanın Katkıları ve Kısıtları

Türkiye’de ekonomik göçmen kategorisindeki bakıcı kadınların sayısının ciddi rakamlara ulaşmış olması kadar millet bazlı çeşitliliği de oldukça fazla. Bu sebeple araştırma evreni Ankara’daki Gürcü bakıcı kadınlarla sınırlandırılmıştır.

Etnografik araştırma tekniği bakıcı kadınlar ve yanlarında çalıştıkları aileler arasındaki bağın ve çatlakların detaylı analizini mümkün kılabilmek açısından daha verimli olacaktır. Ancak yüksek lisans tez araştırması kısıtları da göz önünde bulundurularak bakıcı kadınlarla yüz yüze ve odak grup çalışması yöntemi tercih edilerek gerekli veriler elde edilmiştir.

Araştırmadaki bir diğer kısıt ise, yabancı bakıcı kadın hizmetinin önemli bir sektör haline gelmesinde oldukça önemli bir payı olan aracı kurumların, bu süreci oldukça kaygan bir zeminde gerçekleştiriyor olmalarıdır. Kaygan zeminden kasıt legal ve illegal yöntemlerin iç içe geçişidir. Bu gerçeğin aracı kurumlar üzerinde yaratmış olduğu kaygı, onlarla istenilen sayıda mülakatın gerçekleştirilmesini engellemiştir.

Yabancı bakıcı kadınların da içinde bulunduğu gündeliğin ve değersiz görülen her şeyin tahkim ettiği alternatif anlam evreninin araştırılmaya ve analiz edilmeye değer olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple yabancı bakıcı kadınların, gündeliğin içerisindeki varoluşlarının, ilerleyen aşamalarda değinilmiş olan madun, yersiz yurtsuzluk, ev (mahremiyet) ve çatlaklar kavramları üzerinden (Gürcü bakıcı kadınlar örneklemleri ile) tespitinin Gündelik hayat çalışmaları üzerine olan eleştirel literatüre, özellikle özgün görüşmeleri içeren saha çalışması nedeni ile katkı sağlayacaktır. Bu ülkedeki sabit değerler manzumesi karşısındaki konumları çalıştıkları evler de görece belirginlik kazansa da, o sürece kadarki olan adımlardan (ev sahipleriyle tanıştırmaları, bakıcı kadınların bürokratik işlemlerinin tamamlamaları vs.) sorumlu olan aracı kurumlar araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Danışmanlık hizmeti veren bu kurumlardaki uzmanlarla gerçekleştirilen yüz yüze mülakatlar sahanın elle tutulur bir haritasını çıkartabilmek açısından önemli olacaktır. Çoğu zaman enformel bir düzlemde ilerleyen bu sürecin bir diğer önemli parçası olan aracı

kurumlarla yapılan mülakatlar, alanın jargonuna hakim olabilmek açısından da önemli yer tutmaktadır.

Son olarak peşinden koşulan sıradan ve sürekli gerçekliklerle hayat bulan, bakıcı kadınlarla ailelerin buluştuğu alan olan ev içerisindeki karşılıklı etkileşim çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde daha çok ev içerisinde birbirine iki yabancı öznenin etkileşimleri esnasındaki geçici veya kronik gediklere odaklanılmıştır. Tabii bu süreci art alanındaki taktikler kavramı ekseninde okumak amaçlanmıştır. “Taktik ne bir aidiyet üzerinden, ne de ötekinin görünür bir bütünlük olarak ayırt edilmesini sağlayan bir sınır üzerinde yapılan hesaplama.” Certeau (2008: 54) Gündelik pratikler odağında gerçekleştirilen bu saha araştırması bakıcı kadınlar ve ev sahipleriyle yapılan mülakatlar sonrasında elde edilen veriler marifetiyle çözümlenmiştir. Certeau’ ya göre; Uygulandığı yerin yasasından ve iktidar aygıtından bağımsız olmadığı ölçüde, bu yasa veya aygıtın doğurduğu boşlukları ve yarattığı fırsatları kollayarak kendini ötekinin alanına kurnazca sızdırır. Bir anlamda "İdare etmeyi", "ötekinin alanında yaşamayı, düşmanın görüş alanının içinde hareket edebilmeyi ve terk etmeden kaçmayı" içerir. Stratejilerin aksine taktikler dağınık, saklı ve gelip geçicidir ve eldeki durumun somut taleplerine doğaçlama yanıt verirler.” Bu kadınlar bahsedilen taktikleri uygulamak için ötekinin alanına ihtiyaç duyarlar. Yani asıl niyet karşıdakinin kaynaklarını kendi lehine kullanabilmek ve görünmez oluşun nimetlerinden faydalanabilmektir.

Daha geniş perspektifteki göç gerçeğini ve onun direkt ilişki içerisinde olduğu alanlara başka araştırmalarda değinilmiştir. Elif Üstündağlı’nın Balkan göçmenlerinin Türkiye’de Kültürleşmeleri Sürecinde Türk Tüketim Kültürüyle Olan İlişkileri, Hülya Barbaros’un Düzensiz Göç Sürecinde Kadın Göçmenler: İstanbul’dan Bir Kesit, Mehmet Çakar’ın Ankara’ya Yerleşen Kosova Prizren İçsel Ve Dışsal Sosyal Sermaye Kullanımları: Örnek Olay Çalışması gibi araştırmalar göç olgusunun toplumda temas ettiği diğer alanları ve bu alanlardaki sorunsalları tespit amaçlı gerçekleştirilmiştir. Toplumsal ve bireysel hareketliliğin sebepleri ve nihayete erdiği noktadaki yansımaları açısından yukarıda belirtilen çalışmaların önemi yadsınamaz. Fakat bu araştırma görünür olmayan daha sınırlı alanlarının içerisinde geçip, (çalışma evrenimin öznelerinin kadınlar olduğu gerçeğinden yola çıkarsak), bakıcı kadınların hem çalışma hem de yaşam mekânları olan evlerdeki gündelik hayat pratiklerinin analizi yönünden diğerlerinden ayrılmaktadır.

#### 1.4. Kuramsal Arka Plan: Maduniyet Çalışmaları ve Gündelik Hayat

Bambaşka bir değerler kümesinin gündelik hayatına dahil olabilmeye çalışan bakıcı kadınlar, isteseler de istemeseler de bu gündeliğin madun öznelere olarak görülüyorlar. Certeau (2008: 54) ya göre, bu ait olamayışın ve mutlak ideolojinin içerisine amaçlı dahil edilmeyişin sonucu olarak hayatta kalabilmenin yolu gündelik pratikler içerisine “taktiklerin” dahil edilebilmesidir. Kamusal sınırlardan biraz olsun arınmak ve mevcut iktidarın sibernetik yapısının atomize eden koşullarından kaçınmak isterken birey sınır içinde sınırla karşılaşır. İşte bu sınırları aşmak veya malumu yerinden etmek yerine çatlaklardan sızıp oyuna dahil olmak en efektif yol olarak değerlendirilebilir. Başkaları tarafından kurumsallaştırılan bir uzamda oyun oynamanın yolu, kimi grupların ince, inatçı ve dirençli etkinliklerinden geçmektedir. (Certeau, 2008: 88). Certeau’ ya göre; uygulandığı yerin yasasından ve iktidar aygıtından bağımsız olmadığı ölçüde, bu yasa veya aygıtın doğurduğu boşlukları ve yarattığı fırsatları kollayarak kendini ötekinin alanına kurnazca sızdırır. Bir anlamda "İdare etmeyi", "ötekinin alanında yaşamayı", "düşmanın görüş alanının içinde hareket edebilmeyi" ve "terk etmeden kaçmayı" içerir. Gündelik gerçekliğin içinde “tekniklerin döküntülerinden” faydalanırlar ancak. (Lefebvre, 2016: 63). Araştırmanın öznesi olan bakıcı kadınlar Certeau’nun dediği gibi terk etmeden kendilerine soluk alabilecekleri bir alan yaratmak çabalarıyla gündelik hayat içerisinde saklı çatlaklardan sızıyorlar.

Bakıcı kadınların bu sabit kültür içerisindeki konumlarını değerlendirebilmek, kültürel metamorfozlarını tespit edebilmek onların yaşam alanlarındaki pratiklerini yorumlamakla mümkün olabilir. Kadınların iktidar gözetiminin olmadığı alanlardaki gündelik pratikleri, tam da bahsettiğimiz çatlaklardan sızabilmek eylemine karşılık geliyor. Bahsedilen taktikler bakıcı kadınlarla yapılan mülakatlar neticesinde elde edilen veriler ve görmezden gelinen sıradan eylemlere dikkat kesilmek suretiyle mümkün olmuştur. Dolayısıyla bu tez, mevcut değerler kümesinin temsili olan ailelerin belirlemiş olduğu sınırlar içerisinde, yersiz yurtsuzluğun ve geçişkenliğin timsali olan kadınların karşılıklı varoluş mücadelesi gerçeği üzerinde şekillenmiştir.

Bakıcı kadınların varoluş veçhelerinden birisi olduğunu düşünülen ve onların sessiz kalışları, susturulmaları yani maduniyetleri onların alan içerisindeki pozisyonlarını tayin



edebilmek adına irdelenmiştir. Gayatri Chakravorty Spivak'ın olmazsa olmaz haline getirdiği bir sözcük; subaltern ya da biraz zorlama bir Türkçe çeviriyle “madun” Subaltern Latince subalternus kelimesinden türüyor (Bülent Somay, 2011: 155). Sub – alt ve alternus - öteki köklerinden. İngilizcedeki kullanımı (Spivak'a kadar) genellikle “astsubay” ya da yine askeri terminoloji içinde ast olmuş. Şimdi ise her türlü toplumsal, kültürel, ekonomik, politik alt/üst ikiliğinde, alt konumu işgal edenler için kullanılıyor. Bu araştırmanın madunları bakıcı kadınlar fakat onların maduniyetleri ancak mevcut iktidarla olan ilişkileri bağlamında sezinlenebilir. Bu karşılıklı ilişki ve bağımlılık ekseninde kimi zaman rollerin değiştiğine de tanık olunmuştur. Saha araştırmasından önceki temel varsayımlar, aileler ve bakıcı kadınlarla yapılan mülakatlar sonucunda kontrollü bir değişim geçirmiştir. Bu değişimin yapı taşını da ilişki içerisindeki karşılıklılık ilkesi teşkil etmektedir. Zaten madun özne kendini var edebilmek için hakimiyet mücadelesinin zayıf ve yardıma muhtaç tarafı olmaya ihtiyaç duymaktadır. Yani madun ancak ötekisi ile birlikte (ya da birinin ötekisi olarak) var (Somay, 2011: 155). Durum analizi niteliğindeki bu araştırmanın temel prensibi, iki farklı grubun birbirlerine (kimisi zaman zorunlu) adeta bağımlı oluşlarıdır. Yani ev sahiplerinin kendi rızalarıyla ev yaşantılarına dahil ettikleri bakıcı kadınlarla, kendiliğinden gelişen simbiyotik bir ilişki söz konusudur.

Certeau' ya göre kültürü üretmeyenlerin kültürel faaliyetleri, biçimsel bir mantık tarafından yönetilmediği ve resmi iktidarın gözlerinden ırak olduğu için, “imzasız, okunaksız ve sembolikleştirilmemiş” olmasına rağmen mevcuttur (akt. Michael Gardiner, 2016: 232). Necmi Erdoğan madun kavramını; madun kesimlerin yasa karşısında geliştirdikleri heterolojik, saptırıcı pratikler repertuarı olarak tanımlar. Sonsuz çeşitlilikteki taktik yaratıcılık, kurnazlık, hile, düzenbazlık, gizlenme, kılık değiştirme, numara yapma, simülasyon, disimilasyon, savuşturma, kaytarma, tetiktelik, kinizm biçimlerini anlatır. Çalışma ve yaşam alanları içerisinde göçmen kadın bakıcıların içerisinde buldukları gerçeklikte kendilerini tam anlamıyla ifade edememeleri, seslerini duyuramamaları duyursalar bile bunu yerleşik olanın vasıtasıyla yapabilmeleri onların madun bilinçlerinin tasdiklenmesinin ve tam anlamıyla özne konumunda değerlendirilmeyecek olmalarıyla sonuçlanabilir (Bauman, 2013: 20). Yani aslında yerleşik düzenin arkasında durduğu tüm değerlere karşıt bir öznelliğin, gözlerden ırak tutabilmek adına görünmez kılınması. “Bu ezeli özgürlük kurbanları, toplulukçu arınma ayinlerinin kirleridir ve bazen günah geçişi olarak, bazen de tehlikeli yabancı kisvesi altında günlük yaşamın güvenliğinin dayandığı

temeli çatlatmak için çıkarlar sahneye. (Hüseyin Köse, 2016: 124). Levinas'ın deyişiyle “insanlığımızı ötekinin yüzünde tanıyorsak”, Ötekinin bakışındaki gizli olasılıkların, iktidar olmamış arzuların masum güzelliğine açlık duyuyorsak ve yine ötekinin bakışlarında gizli ümitlerin bütünleyici gücüne imkân sunan daha anlamlı bir tarihsel hafızaya ihtiyaç duyuyorsak, hiçbir neden yok öteki'nin sunduğu sunacağı imkânlar alanına inanmamak için (akt. Köse, İpek 2016: 14). Hüseyin Kösenin ifadesini araştırma özelinde serimlersek bakıcı kadınların sıkı iktidar değerleri arasına sızmalarını sağlayacak taktikleri üretebilmeleri oldukça mümkün görünüyor.

Bu tez özelinde bakıcı kadınların maduniyeti genel geçer bir toplumsal gerçeklik olarak algılanma eğilimindedir. Aslında göç etmek, onların bu tarihsel, toplumsal ve kültürel dışlanmışlıklarını bertaraf etme arzularının tezahürü olabilir. Gündelik hayat içine sürülmüş bakıcı kadınlar, gündelik hayat içerisindeki saklı değerlerden bir kale kurarlar; yine de bilincin gereklerinden yan çizerek, gündelik hayatın dışına çıkmak için çaba harcarlar. (Lefebvre, 2016: 106). Madun olmak bir anlamda sorumluluktan ve sınırlılıklardan kaçış olarak değerlendirilebilir. Madun teknokratik şeffaflık evreninde opaklık ve belirsizlik yaratarak karanlık, kurnaz köşeler ve labirentinin içinde kaybolur ve burada tüm idareyi kendi üstüne almak gibi bir yükün altına girmekten kaçınarak, kendini yeniden konumlandırır. Mutsuzluk alanı bile, bu manipüle etme ve durumdan faydalanma birleşimiyle yeniden biçimlenir (Certeau, 2008: 88-89). Spivak (1988)'in deyişiyle de negatif bir bilinç olmasından kaynaklanır. Madun özne, iktidardan ve hegemonik pratiklerden azade olmadığı için, zaten içerden bölünmüştür ve özne-olmayan bir öznedir (akt. Erdoğan, 2000: 83). Bu görüşü temel alırsak göçmen kadın, madun bilincine eriştiği vakit zaten mutlak ideolojinin bir parçası haline gelmektedir.

Gündelik hayat bürokratik ve işlevselci mantığın etkisi altına girdikçe tek tipleşir. O zaman madunun, özne olmayan öznenin yaratıcı taktiklere işlerlik kazandırma yetisi yok olmuş olur. Yani hali hazırdakine haddinden fazla eklemlenmek, erkler ve sistemi içerisinde sentezlenmekle sonuçlanır.

Gündelik yaşam dünyasının somut özgünlüklerinin homojenleştirilmesi, günlük deneyimlerin zenginliğinin ve karmaşıklığının içinin boşaltılmasıdır. Gardiner (2016: 31). Maduniyet bu tez özelinde statik ve mağdur bireyleri tanımlamak için değil, mücadele

alanını daim kılmak adına özgül yöntemleri kullanmaktan çekinmeyen varoluşlarını madun algısının berisinde yaşayanları betimlemek adına kullanılmıştır.

Mücadele alanını gündelik pratikler üzerinden değerlendirmek araştırmada üzerinden durulan taktikler kavramını daha rasyonel bir eksene taşıyabilmek adına isabetli olacaktır. Madunlar (yani sınıfsal olarak değil de yalnızca yoksullukları/yoksunlukları ile tanımlanan kesimler) toplumsal yapının değişmesini değil, sürmesini isterler; daha doğrusu bu toplumsal yapının sürmediği bir durumu hayal edemezler. Çünkü yalnızca bu hâkimiyet ilişkisi içinde tanımlanmışlardır. (Somay, 2011: 182). Bir kazan kazan ilişkisinin madun özneleridir bakıcı kadınlar. Gayatri Chakravorty Spivak'a göre Madun; eşikte durduğu ölçüde, özne-olmayan bir öznedir ve konum-olmayan bir konum işgal eder Kendileri alternatif bir varoluşun mensupları olsalar dahi hegemonik yapıdan azade değiller. Kayıtsız çalışsalar ve devlet erkinin bürokratik katı kurallarına maruz kalmadan hayatlarını idame etseler dahi yanlarında çalıştıkları aileler kontrol mekanizmasının temsili konumundalar. Göçmen bakıcılar da kendi varoluşlarını mağduriyetleri üzerine bina etmekten çoğu zaman imtina etmiyorlar. Ancak en nihayetinde onların mücadele alanı tesadüfiliğin ve çok anlamlılığın alanıdır. Aslında bu sebeple gündelik hayatta bayalığın tadını çıkarmaya değer sembollerin çokanlamlılığını buluruz.

Normatif yapının ve teknokratik planlamanın şeyleştiren etkisinden kaçmayı sağlayan tam da günlük hayatın “dağınıklığı”, sistematik olmayan ve tahmin edilemeyen niteliğidir (Gardiner, 2016: 35). Sesini duyuramayan özneler için artık bedenleri bilgi ya da genel geçer anlamlar yüklenebilecek bir şey olmaktan ziyade yıkıp devirmenin öğelerinden ve temellerinden biri olarak yeniden sahneye çıkar (Lefebvre 2016: 4). De Certeau'ya göre; “Stratejiler zaman ve hafızayı, bunları gözlemlenebilir ve okunaklı bir sistemin öğelerine indirmek suretiyle yadsır. Bunun aksine taktikler dağınık, saklı ve gelip geçicidir ve eldeki durumun somut taleplerine doğaçlama yanıt verirler.” Bakıcı kadınlar bahsedilen taktikleri uygulamak için ötekinin alanına ihtiyaç duyarlar. Yani asıl niyet karşıdakinin kaynaklarını kendi lehine kullanabilmek ve görünmez oluşun nimetlerinden faydalanabilmektir. Kolektif bilinçten yoksun alternatif yapıların iktidar erklerinin dikkatlerini kendi üzerlerine çekmeden alternatif alanların var olabilmelerinin en önemli şartlarından biridir.

Meşru bir yapıya sahip olmamak iktidarın tek tipleştirici ve öznelere paraliz eden kurallarından da azade olabilmektir. Disipline eden bürokratik ve toplumsal kurallar huzmesi içerisine dahil olmadan göz ardı edilen gündelik pratikler içerisinde kalmak, azınlığın ve geçişliliğin temsili olanların kullandığı etkili bir yöntem. Araştırma özelinde bu mücadelenin gerçekleşeceği bağlam kadınların çalıştıkları ve aynı zamanda yaşamlarını idame ettikleri evler oluyor. Taktik, kazançlarını muhafaza edemez. Sürekli olarak olaylarla oynamak ve bunları “fırsatlara” çevirmek durumundadır. Sonuç olarak, zayıf olan, kendisine yabancı, kendinden olmayan güçlerden çıkar sağlamak için çabalayandır. (Certeau, 1984. xix akt. Gardiner, 2016: 235). Ev sahiplerinin hali hazırdaki kazanımları, bakıcı kadınların gündelik hayat içerisinde simgesel alanı biraz olsun değişime uğratmak için geliştirdikleri taktiklere kaynaklık etmektedir.

Certeau'nun “köprü”, “ara mekân” kavramları; kadınlar, aile ve mahrem alanın temsili ev içerisindeki yaşamın formülasyonu gibidir. Kadınlar bu geçişkenliği sadece kamusal alanla aralarındaki sınır olan evlerde değil bizatihi kamusal alanın içerisinde de deneyimlerler. Aslında bakıcı kadınların farklı mekânlarda kurduğu her ilişki ağı, geçici olabilmenin ve hayatta kalabilmek arzusunun tetiklediği pragmatist duyguların dışı vurumu gibidirler. Onlar sonradan geldikleri bu coğrafyanın tekensiz ve sabit değerler silsilesine yerinden edebilecek yabancı madun öznelidirler. Teknokratik iktidarın ötekiliği bastırma, silme, bireyleri bilgi/iktidar öznelere olarak yalıtma ve denetleme yönündeki sistematik çabasına rağmen, bu türden “hayalet” sesler “toplumların karanlık yüzünde” hala duyulur (Gardiner, 2016: 241). Kadınların, çocukların ve diğer toplumsal marjinalerin anlattığı uçuk oyunbaz hikâyelerde duyurlar ve değişimden ziyade armağan mantığına dayanan yaratıcı gündelik pratiklerde sinsice beliriverirler (Gardiner, 2016: 241). Göz ardı edilmiş ancak gündelik hayat içerisinde sürekli yeniden inşa edilen eylemlerin saha araştırması esnasında peşine düşülmüş ve tez de öngörülen varsayımlarla ortak bir eksen üzerinde değerlendirilmiştir.

Michel de Certeau'ya göre;

“Tanrılar ya da kahramanlar kılığında her gün çıkan İyinin ya da Kötünün oyunlarını görmek mümkündür. Günlük eylem, alışkanlık ve uygulamaların formalitesi bu öykülerde kendini belli eder. Güç ilişkilerinin tersyüz edildiği bu

öyküler, mucize anlatıları gibi, bahtsızların masalsı, ütöpik bir uzamda zafer kazanmasını sağlar. Bu uzamda, zayıfın silahları yerleşik düzenin gerçeklerine karşı korunur. Ayrıca, zayıflar, bu uzamda toplumsal sınıflardan da gizlenmiş, kurtulmuş olurlar; çünkü bu sınıflar, tarihe hükmettikleri için “tarih yazanlardır” aynı zamanda. Tarih yazımı, nerede geçmiş zaman kipini kullanarak, kurumsallaştırılmış erklerin stratejilerini anlatırsa, orada bu “masalsı” öyküler, kendi okur ve dinleyici kitlelerine gelecekte kullanılması mümkün olan taktik olasılıklarını sunar” (akt. Gardiner, 2016: 242).

Certeau toplumsal gerçekliğin kuramsal olarak anlaşılması adı altında gerçekleştirilmesi muhtemel “sembolik şiddete” dikkat çekiyor. Azınlıklar için bu şiddet sarmalında kurtulmanın yegâne yolu, kendi azınlık ve öteki bilinçlerinin farkına varıp mücadele sahasında nefes almalarını sağlayabilecek çıkış noktalarını bulabilmektir. Örgütlü bir çaba söz konusu olmasa da ki taktiklerin nüvesi plansızlık üzerine bina edilen eylemlerdir, göçmen bakıcı kadınları bu taktiklere yöneltecek onlarca sebep çıkıyor karşılına. Onları bilinemeyen bir alanda doğal içgüdülerin motive ettiği bir hayatta kalma mücadelesidir. Önce dahil oldukları insani ilişkiler sarmalını tanıyorlar ki bu en zor aşamaya tekabül ediyor. Bu süreçte dile de hakim olamayan kadınlar tek taraflı bir iletişimin suskun madunları oluyorlar. Koşulsuz bir alımlama süreci. Zamanla yaşadıkları semboller evreninin güçlü ve zayıf yönlerini keşfediyorlar bunu keşfedilen veriler ışığında bunlara karşılık geliştirilen anlık hayat kurtaran üretilen taktikler izliyor. Belki de resmi olarak kazanılmış ve bir daha uğruna mücadele etmeye gerek kalmayacak imkânlarla sahip olmak onlar için çok zor olacak ve her istek beraberinde yeni bir mücadeleyi getirecek, fakat bu onların eylemsizliği tercih edecekleri anlamına gelmeyecektir.

Dorothy. E. Smith’e göre gündelik yaşam dünyası belirli toplumsal aktörlerin sıradan fakat oldukça ustalık gerektiren pratikleri ve hünnerleri aracılığıyla üretilir. Basit insanların gündeliğin literatürüne olan katkılarıdır değerli olan. Tek başına önemsiz fakat hayatın tüm veçheleriyle doğrudan veya dolaylı temas halinde olan gündelik yaşamın gizli kahramanlarıdır öteki taraf olarak addedilenler. Smith; “Bununla birlikte, günlük yaşamdan ve onun işleyişinden bihaber olmayı sürdürürüz; özellikle de “insanların çağdaş bir kapitalist ekonomi ve toplumun yaygın toplumsal ilişkileriyle nasıl kaynaşmış olduğunu keşfedemeyiz” (akt. Gardiner, 2016: 267). Bu ifadelerden yola çıkarsak gündelik hayat,

duyma, okuma vs. pratiklerimizin ayrıntılı bir biçimde açıklama ve sorgulama alanıdır. Araştırma bağlamında saha alanını, bakıcı kadınların çalışma saatleri ve serbest saat dilimlerinin iç içe geçtiği evler özelindeki gündelik pratikler ağının oluşturmasının sebebi budur. Bu ilk başta küçük gibi görünen evren aslında simgesel bir anlam deryası niteliğindedir. Zaten bu gündelik hayat çalışmasındaki asıl gaye, küçük ve önemsiz olguların art alanındaki gerçekliğe vakıf olabilmek arzusudur.

Gündelik Hayat kuramının en önemli temsilcilerinden biri olan Lefebvre, “Gündelik olanın, dışsal doğal ve toplumsal dünyalarla en doğrudan ve derinden diyalektik ilişkiye girdiğimiz ve temel insani arzular, güçler ve potansiyellerin ilk olarak formüle edildiği, geliştirildiği ve somut olarak hayata geçirildiği alanı temsil ettiğinin altını çizer. Saha çalışması esnasında bu kadınların iş hayatı diye (fakat profesyonellikten tamamen azade) tabir edilen ev içerisindeki çocuk ve hasta bakımı işinin tamamen insani ilişkilerle bezeli olduğunu fark edilmiştir. Yani onların çalıştıkları evlerde kalıcı olmalarının belki de yegâne yolu işverenlerinin davranışlarına ve vicdani değerlerine kusursuz bir adaptasyondan zorunlu kılmaktadır. Aslında bu olguya taraflı bir bakış açısından ziyade, objektif bir tutumla yaklaşım pratiklerin analizi sonucunda sadece bir durum tespiti yapmanın en doğru seçeneklerden biri olduğunu gösteriyor. Yani yapılan mülakatlar sonrasında herhangi bir tarafı seçmenin araştırmanın kaygılarıyla örtüşmediği bir kez daha belirtilmiş oluyor.

Göçmen bakıcıların mikro düzeyde yanların da çalıştıkları ailelerin yaşamına, makro düzeyde ise toplumsal yapıya uyumlanmaları konusunda güçlük çekmelerinin sebeplerinden bir tanesi de, merkezi otoritenin sınırları içerisinde tahmin edilemez, yersiz yurtsuz hüviyetindekileri almak istememesi ve savunma mekanizmalarını onları ceberut bir üslupla öngörülebilir kılmak için kullanmasıdır. İstenilen seviyede açık veriler elde edilemezse bireyler sessizleştirilip göz önündeki madunlara çevrilir. Lefebvre özellikle, merkezileşmiş devletin insanın yabancılaşmasının tepe noktasını temsil ettiğini düşünür çünkü burada insani güçler ve kapasiteler giderek anonim, bürokratik bir aygıtta devredilir. Ona göre “devletin ortadan kalkması” özgürleşme projesinin asli unsurlarından biridir. Fakat bu araştırma özelinde merkezi otoritenin uzantısı konumundaki aileler ve onların yer yer otoriter tutumları, kadınların aynı zamanda varoluş şartlarıdır. İktidar ve tahakküm mekanizmaları temelli bir pozisyon almak, olgunun alternatif bir gözle

değerlendirilebilmesi açısından önemli fakat iktidar yönelimi olmadan benim bakıcı kadınlar özelinde savunduğum madun ve madun öznenin gündelik içerisinde geliştirdiği taktikler kavramlarının araştırma içerisinde hayat bulması mümkün olmamaktadır.

İktidar karşısındaki zayıf azınlığın mücadele alanı, figüranların ancak ve ancak rollerini doğru performe ettiklerinde oluşabilir. Bu mücadele sonucunda beliren önemsiz ve buna mukabil görmezden gelinen her şey gündelik hayatın ta kendisidir. Lefebvre, modern toplumun kendi bünyesinde hem baskıcı hem de özgürleştirici nitelikleri barındırdığını öne sürer (akt. Gardiner, 2016: 115). Baskı unsuru modern toplumlarda iktidarın kendine tabi olduğunu deklare eden geniş kitleler için bile kaçınılmazken, evin sahibi, sınırların hakimi ve bulunduğu coğrafyada kuralları koyan sistemler bütünü için yabancı kisvesiyle değerlendirilen göçmen bakıcılar için geçerli olmamasını düşünmek fazla romantik bir bakış açısının tezahürü olur. Ancak bu tez için teorileri fazlasıyla değerli bulunan Certeau ve Lefebvre'nin konsolide olmuş yapıdaki çatlakların varlığına dair önermeleri oldukça önemliydi. Gündeliğin sadeliği içerisindeki anlam zenginliğini keşfetmek ve onların savlarını sahadaki gerçeklerle senkronize edebilmek araştırmanın başında da belirttiğim göçmen kadınlar ve ailelerle olan ilişki ağının tespitinin olmazsa olmazlarıdır. Lefebvre'in de dediği gibi; "Gerçekliğe erişmek için peçeyi yırtmalıyız; bu peçe ki gündelik hayatta sonsuza dek tekrar tekrar oluşur ve gündelik hayatı en derin yüce içerimleriyle birlikte gizler".

Bakıcı kadınların madun özne oluşları, çoğu zaman aile bireylerinin belirlemiş olduğu sınırları ihlal etmemek koşuluna bağlı olarak kendini ifadeden ibaret olabilir. Kültürel ve toplumsal değerlere yabancılaşma, bu değerlerin ifade edildiği dolayısıyla çıktısı niteliğindeki sözcüklere hakim olmayı zorunlu hale getirir. Çoğunun işe başladıklarında Türkçeyi tam olarak bilmediklerini düşünürsek ailelerin onları sözcüklerin simgesel gücüyle çok kolay yönlendirebildiklerini söyleyebiliriz. Bu aşamadan sonra kadınların yönlendirmeler karşısındaki tutumları madun varoluşlarının sürekliliğine hanel gelmeyecektir. Konuştukları dil ailelerin yani otoritenin dili olacaktır. Madunlar daha dolaysız alana ya da doğrudan eyleme yöneldikleri zaman karşılarında toplumun örgütlü şiddet mekanizmalarını bulurlar (Somay, 2011: 163). Madunlar ayaklanabilir, var olan düzenin gündelik yaşam koşullarını alt üst edebilir, yağma yapabilir, makineleri kırabilir, iş yerlerini ve yönetim kuruluşlarını çalışmaz hale, üretim araçlarını ve ürünün kendisini de

kullanılmaz hale getirebilir. Mesele şurada ki, bütün bunlar devrim demek değildir (Somay, 2011: 169). Bizim madunlarımız olan bakıcı kadınlar zaten bu kıskaçtan devrim veya kolektif bir yapının güdümlü eylemleriyle değil, bireysel analizler sonucu karşının zayıf karnı tespitiyle kendi çıkarlarını maksimize ederek kurtulmaya çalışırlar. Benim bu araştırmaya dair varsayımım da bu ekseninde ilerliyor.

Madun konum ile madun kimlik kavramları temel olarak iki farklı yapıya karşılık gelmektedir. Nesnel olarak madun konumu terk etmiş olan bir etnik grubun öznel olarak madun kimliğini korumaya çalışması, bizde bu kimliğin kendine özgür bir avantajı, ya da psikanalitik terminolojiyi kullanacak olursak, bir ikincil faydası olduğu şüphesini uyandırmalıdır (Somay, 2011:178). Daha öncede kadınların mağduriyetlerini ailelerin onlara karşı olan tutumlarını yumuşatmak adına kullanabildiklerinden bahsedildi. Somay'ın tespiti bu noktada somut bir ver haline geliyor. Madun kimliklerinin devamını sağlayan kadınlar zora düştükleri zaman madun kimliklerini yeniden inşa ediyorlar. “Aç sınıfın laneti” denilen şey, yani madun kesimlerin öfkeli, yıkıcı davranışları yıkıcı ve devrimci olmaktan ziyade intikamcıdır (Somay, 2011:181). Yıkıcı ve devrimci olmayıp, insani duygular üzerinden küçük tahribatlar oluşturmak kadınlardaki duygusal catharsis ile ilişkilendirilebilir. Bu eylemler özünde ev halkının duygusal çatlaklarına sızmadır. Yasal imkânları çoğu zaman kendi çıkarı doğrultusunda değerlendiremeyeceği için kendi primitif kurallarına işlevsellik kazandırmak en doğal sonuç gibi duruyor. İktidarın bugün var yarın yok olarak gördüğü (kadınlarda kendilerini bu şekilde tanımlıyorlar) geçişli bir birey için tüm imkânları seferber etmeyecektir. Zaten kadınlar mikro iktidar ve onlarında bağlı olduğu devlet erki arasında kalmış bey namazlar gibidirler. Ancak kısa vadede ihtiyaçlarını karşılamak için aile içerisindeki patronların emirlerine itaat etmek daha makul olandır.

Lefebvre; “Tüm ayrı, üstün, uzmanlaşmış, yapılandırılmış faaliyetler çözümlenme yoluyla çıkarılıp bir kenara konduğunda “geride kalanla” tanımlanan, bir anlamda tortusal olan gündelik hayat, bir bütünlük olarak tanımlanmalıdır. Gündelik hayat bütün faaliyetlerle derinden ilişkilidir ve onların tüm farklılıkları ve çelişkileriyle kapsar; onların buluşma yeri, bağı ve ortak zeminidir. İnsanlığın ve her bir insanı bütün haline getiren ilişkiler bütünü *şekillenip oluştuğu* yer gündelik hayattır. Her zaman yanlı ve eksik bir tarzda olsa da gerçeğin bütününe işin içine katan bu ilişkiler, gündelik hayatta



tezahür eder ve gerçekleşir: dostluk, yoldaşlık, aşk, iletişim kurma ihtiyacı, oyun vs.”

Şimdiye kadar bakıcı kadınların madun konumlarına sessizlikleri veya yönlendirilmiş söylemleri üzerinden yine maduniyetlerini inşa ettikleri önermesi üzerinde durulmuştur. Evet, madun özne sessiz ve özne olma koşullarını yerine getiremeyen edilgen birey olarak ifade edilebilir fakat madun kavramı içinde de tıpkı gündelik hayat içindeki hareket alanlarına karşılık gelen çatlaklar gibi bazı boşluklar olabilir. Bakhtin’ in “Şenlik Söylemi” kavramıyla Gramsci ve Spivak’ın “madunluk” (ve madunların dilsizliği) arasında kaçınılmaz bir bağ vardır (Somay, 2011: 188). En kestirme biçimiyle, var olan sınıflı toplum yapısı içinde esas itibariyle dilsiz olan madunlar, yalnızca şenlikte bir ifade imkânı bulabilirler. Yani Spivak’ın “şenlik” kavramı göçmen bakıcıların ailenin kamusal alanla mahremiyet arasındaki sınırı teşkil eden evlerinde kendilerine belki biraz da abartıya kaçacak biçimde bir özgürlük alanı inşa etmeleri olsa gerek. Yani aslında kuralların ev sahipleri tarafından belirlendiği bir oyunda, yapısal farklılıklar arz eden söylemler ve eylemler üretebilme marifetinin icra edildiği alanlar olarak betimlenebilir şenlik kavramı.

“Karnaval” katışıksız bir beden egemenliğinin hüküm sürdüğü yerdir aynı zamanda (Somay, 2011: 187). İçgüdünün ve dürtünün her türlü denetimden sıyrıldığı, bastırmaların geçersizleştiği ve süper egonun paranteze alındığı, yalnızca hâkim sınıfların ve onların ideolojilerinin değil, akıl ve vicdanın denetiminin de ortadan kalktığı, Tanrı’nın öldüğü ve her şeyin mubah olduğu yerdir. Yaptıkları iş ve yaşam biçimleriyle gündeliğin ve sıradanlığın tam da ortasında olan bakıcı kadınlar için, karnaval ev içerisinde hâkim olanın; yani ailelerin imtiyazlı konumunun pekiştiren kuralların yerinden edilmesidir. Bu kadınlara tanınan hakların yetersiz görülüp, genişletilmesi ve esnetilmesi hususunda gerçekleştirilen eylemler, ya da kurallara bilerek ve isteyerek riayet etmemek olabilir. Bülent Somay, Çokbilmiş Özne kitabının Madunların Küstahlığı bölümünde bu itaatsizliğin yani şenlik kronikleşmesi halinde otoriteye alternatif olabilmekten ziyade, kalıcılaşmış bir kuralsızlığa dönüşeceğini vurguluyor. Dolayısıyla bu istikrarlı bir eylem olmaktan ziyade insani zaafın dışı vurumudur. Madun küstahlığı egemen küstahlığına dolaysız bir tepki ve onun doğrudan karşıtı olarak ortaya çıktığı için, onun unsurlarıyla ve onun parametreleri içinde oluşmuştur ve egemenlik ilişkisinin ilgasını değil, yalnızca egemenlik ilişkisindeki konumların değişmesini talep eder (Somay, 2011:186). Bakıcı kadınların eve alınan

tekinsiz ve haklarında yeterince bilgi sahibi olunamayan insanlar olduğu varsayıldığında eylemleri de tahmin edilemez niteliktedir. Bu tahmin edilemezlik endişe ve korkuya, beraberinde ise kontrol mekanizmalarının devreye sokulmasına sebep olur.

Madun küstahlığı, yani egemene öykünerek onun düşünce, davranış biçimlerini ödünç almak ve bunu hem abartılı hem de tam uymamış bir biçimde geri yansıtmak, zaman zaman acıklı, ama zaman zaman da tehlikeli sonuçlar doğurur (Somay, 2011:186).

Mahallenin kabadayı ve bileği güçlü delikanlısının zorbalığı tanınabilir ve bununla mücadele edilebilir; ancak daha tehlikeli olan aynı mahalledeki çelimsiz, kavruk oğlanın durmadan dayak yese bile vazgeçmediği peşinizden dolaşarak bir yandan ağlayıp sümüğünü çekme bir yanda da galiz küfürler savurma tavrıdır (Somay, 2011:189). Mağdurla iktidarı rahatsız eden birey olmanın ortasında olan kadınların belki de en önemli savunma mekanizması bu arada kalmışlıktır. Ancak ne olursa olsun aileler onların bu tehditkâr pozisyonlarını zihinlerinden çıkarmayacaklardır.

Bölümün başından beri bahsedilen gerçek, böylesine basit ve tekrara dayalı uzun soluklu söylemler evreninin adeta gündeliğin içindeki gizli ortaya çıkarılabilmesi için çağrıda bulunuyor oluşu.

Lefebvre'e göre çağdaş toplumdaki boş zaman, çalışma ve diğer pratiklerin diyalektik bir biçimde, yani kısmen yanılıcı fakat aynı zamanda "içinde kendi gündelik hayat eleştirilerini barındıran faaliyetler ve edilgenliklerin bir karışımı olarak çözümlenmesi elzemdir."

Lefebvre'ye göre; "Alışkanlık haline gelmiş ve kendini tekrar eden doğası göz önünde bulundurulduğunda günlük yaşamı kuramsal terimlerle kavramsallaştırmak ya da betimlemek zordur çünkü yoğun bir biçimde aralıksız bir tekrar olarak yaşanır." Bu da günlük yaşamda tekrarlanan şeyler üzerinde o andalığın önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bu yer yer itaatsizliğe varacak duruşun düzenli bir yapıya dönüşmekten oldukça uzak olduğu daha öncede vurgulanmıştır. Ancak kendi içinde diyalektik bir yumağa

benzeyen kadınların gündelik pratikleri, bize ilk bakışta imkânsızlıklar olarak addedilebilecek şeylerin bile aslında bakıcı kadınların kıyıdaki varoluşlarının devamını sağlamak için gayet gerekli etmenler olduğunu kanıtlayabilir. Evet, bu faydacılık tablosu ilk bakışta bir egemen ilişkisi olabilir ve faydanın ancak egemen tarafın tanımlamalarına uygun düşeceği varsayılabilir. Ancak insani ilişkilerin çelişik yapısının dizayn ettiği mikro iktidar yapısında kısada olsa öteki özne konumunun eline geçebileceğini söylersek sanırım gerçeklik sınırlarını çokta zorlamış olmayız. Ayrıca kısa vadede olması yine bakıcı kadınların uzun vadedeki çıkarlarının teminatı niteliğinde olacaktır. Zaten daha öncede bahsedildiği gibi gündelik hayat temel prensibi gereği organize edilmiş eylemleri reddeder. Bunun yerine spontan gelişen taktikler doğrultusunda bir yol haritası belirlemeleri bu olgunun gündelik hayat teoremi içerisinde yorumlanmasına da imkân sağlamaktadır.

Aslında gündelik hayat, kurumsal aklın özü sömüren etkisinden azade olabilmek için önemli bir alandır. İktidarın uzmanlık alanları inşa edip sıradan bireyleri etraflarında gerçekleşen hayata yabancılaştırmaları aslında gündelik hayatın “alaladeliğiyle” karşıtlık gelmektedir. Kurumsal mekanizmaları gündeliğe uyarlamak, yabancı kitlelerin kriminalize edilmesi anlamına gelecektir. Kendi kültürel varlıklarını inşa etmek için ihtiyaç duydukları geçişli hallerini tehdit etmek, arzu edilen homojen iktidar projesinin dışı vurumudur. Hele ki bu mücadeleyi neredeyse tamamen çalıştıkları evlerde gerçekleştiren bakıcı kadınlar için çok daha patalojik bir hadisedir.

Modern öncesi toplumlarda, der Lefebvre, “gündelik hayat daha uzmanlaşmış diğer faaliyetlerden ayrı görülmek yerine, nispeten farklılaşmamış insani pratikler bütününe dâhil olarak düşünülürdü.” (akt. Gardiner, 2016: 113). Modern toplumlarda gündelik hayat büyük oranda bilinçdışı eylemler ve performanslara dönüşür: “İnsanların birçoğu, hatta genel olarak insanlar, nasıl yaşadıklarını bilmezler ya da yarım yamalak bilirler” (Gardiner, 2016: 114). İşte bu tek düze ve akıbeti zaten önceden belli olan alanın alternatifi gündelik hayatın ta kendisidir. Bilgilendirme teknisyenleri, her tür girişimin sistemleştirilmesiyle, belli bir uzmanlık içine kapanıp kalmış ve bu bilgilerin kullanıcıları hakkında her geçen gün çok daha az bilgi sahibi olan memurlara dönüşmüşlerdir (Certeau, 2008: 278). İşte bu teknokratik işleyişi karşısına almadan, sistemin zayıf alanlarını keşfedecek olanlar da bakıcı kadınlar olacaktır.

Göçmen bakıcı kadınların emeklerinin aileler tarafında değersizleştirilmesi ve kendilerine emek piyasasında bir yer bulamamaları imtiyazlı sınıfın ve zamanla toplumla emek piyasası ve bu piyasanın öznelere arasındaki yabancılaşma olarak ifade edilebilir. İktidarın panoptik yapısının artık son keredede aşınmaya maruz kalmaktadır. İletişim araçlarına kolay erişim toplumun sadece gözetlenmekten ibaret bir madunlar ordusu değil, yönetim kadrosunu özgün ifadelerle eleştiren katılımcı bir yapıya bürünmesini sağlamıştır. Yani gücü elinde bulunduran güruhta artık kendi otokontrol mekanizmalarını etkin kılmakla mükelleftir. Bakıcı kadınlar bu değişim sürecinden azade olamazlar çünkü küçük bir evrenden bahsediyor olsak ta iktidar ve muhalif özne mücadelesinin burada da vuku bulmaktadır. İktidar kudretini ne kadar pekiştirirse, kontrol mekanizmalarındaki boşluk ve kontrol edilemez alanlarda o kadar genişleyecektir. Gelişmiş toplumların erkleri, tüm toplumsal ağları gözetim altında tutabilmek için giderek daha ince eleyip sık dokuyan ve daha sıkı prosedürlerle donanmışlardır: Örneğin polisin, okulun, sağlığın, güvenliğinin vb. sistemleri. (Certeau, 1996: 296). Ama yavaş bir süreçle de tüm inanılırlıklarını yitirmişlerdir. Sonuç olarak daha fazla güce ama daha az yetkiye sahip olmuşlardır (Certeau, 1996: 296). Görünmez olmak, amaç iktidarı yerinden etmek değilse duruma göre avantajdır. Sıradanın içindeki şeffaf özne olan bakıcı kadınlar için de durum bundan daha farklı olmayacaktır.

## BÖLÜM II. SAHANIN KEŞFİ (ARACI KURUMLARLA MÜLAKATLAR)

### 2.1. Giriş

İletişim tekniklerinin inanılmaz bir gelişim gösterdiği günümüzde, kitleleri ve kitleleri meydana getiren bireyleri, tahakküm mekanizmalarına bağımlı olmadan kendilerini özgürce ifade edebilen yapılar ve özneler haline gelebileceğini tasavvur edilebilse dahi durum bundan biraz daha karmaşık gibi gözüküyor. Bambaşka bir değerler kümesine dahil olan yabancılar içinse durum çok daha vahim sonuçlara gebe. Bu araştırma da aslında daha özeldir yabancı bakıcı kadınların daha sınırlı bir evrene karşılık gelen çalıştıkları evlerdeki pratiklerine odaklanmaktadır. Araştırma göçmen bakıcıların içinde buldukları koşulları ve sistemi tarif edebilmek ve konuyu derinlemesine tartışmak amacı ile öncelikle var olan sistemin bir haritasını çıkartmayı amaçlamaktadır. Bunu yapabilmek adına ise bu bölüm, Gürcü Bakıcı Kadınlar ve ev sahipleri arasındaki bağlantı kurmak konusunda önemli bir yere sahip olan aracı kurumlara odaklanmaktadır.

Sahayı tanımlayabilmek için aracı kurumların kurdukları söyleme odaklanmak ve sistemi kendi içinden nasıl tanımladıklarına bakmak bu araştırmanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu bölümde kadınlar ve ailelerin buluşturulma aşmasına kadarki olan yasal prosedürlerden kısaca bahsedilmiştir. Tabii bununla birlikte bu işi yasa dışı yolları benimseyerek yapanların izledikleri strateji de aracı kurumlarla yapılan söyleşmeler ışığında belirgin hale gelmiştir. Yasadışı çalışıyor olsalar da tercih ettikleri yöntemler alternatif bir okumayla teze dahil edilmiştir. Alanın genel haritası yani; izlenen prosedürler, cezai müeyyideler, bakıcı kadınlar ve ev sahiplerinin tanıştırılma süreçleri bu bölümün ilgi alanlarını teşkil etmektedir.

Bu sürecin tanıtım ve reklam bölümünün bir diğer önemli ayağı sosyal medyadır. Burada da yüz yüze görüşmelerle sağlanabilecek ikna ve güven telkin süreci internet ortamındaki ilanlar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple araştırmanın bir diğer bölümünü ilanların ardındaki ideolojinin tespiti ve belli kavramlar yoluyla yaratılmak istenen göçmen bakıcı stereotiplerinin ardındaki asıl amacın çözümleme süreci oluşturmaktadır. Ön yargıların ev sahipleri zihnindeki inşasının başlangıç aşamasına tekabül eden ilanlar eleştirel bir okumayla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Son olarak aileler ve kadınların ev içerisindeki macerasının başlamasıyla ortaya çıkan kültürel, maddi ve insani ilişkiler temelli problemler yetkililerin bizzat kendilerinden dinlenerek araştırmanın diğer bölümleri için gerekli argümanlar elde edilmiştir. Bu bağlamda alanı tanımlamak, söze dökülmemiş kurallarını ortaya çıkarabilmek ve hüküm süren söylem içindeki gerginlikleri saptayabilmek için 5 Ocak - 26 Mart 2017 tarihleri arasında “bakiciburada.com” çevrimiçi sitesi yöneticileri, “1e1 Danışmanlık” ,”Tay Danışmanlık” ve “Çankaya Danışmanlık” kurumlarıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, sahada gözlemler yapılmış ve tanıtım için kullanılan (göçmen profillerinin paylaşıldığı web siteleri, metinlerde kullanılan sloganlar) metinler ve görseller toplanmıştır.

Foucault'nun Söylemin Analizi kitabında da belirttiği gibi disiplin toplumları olarak tarif ettiği yapıların inşa edilebilmesi için birçok iktidar erki'nin senkronize çalışması gerektiği yadsınamaz. İşte erk sahibi iktidar muhayyel etkisini kontrol altına aldığı sınırlı yapılar dolayısıyla toplumun tamamına hükmederek gerçekleştirir. Devlet yapısına hem iktisadi hem de toplumsal değerler açısından bağlı olan bu kurumların bakıcı kadınların iş bulma süreçleri ve daha sonrasında bu kadınlar ve hizmet talep eden aileler arasındaki problemler karşısındaki tutumları araştırma için önemli bir noktaya karşılık gelmektedir. Foucault modern iktidarı açıklamak için kullandığı “bio-iktidar” kavramını tartışırken; toplumlara yukarıdan dayatılmayan, belirli mikro teknikler ile aşağıdan üretilen ve toplumsal pratiklerde örtük olarak karşımıza çıkan bir yapıdan söz eder (Durna, Kübilay, 2010: 47-81).

Bu tezin genel amacı ise Foucault'un da tanımladığı gibi; kendi mekanizmalarını gizlediği ölçüde başarıya ulaşan iktidarın bu araştırma alanında örtük hallerini gündelik içerisinde hayat bulan taktikler üzerinden görünür kılmaya çalışmaktır. Foucault'ya göre söylem, her türlü öz göndermenin, her türlü iç oyunun, her türlü metaforik çarpıtmanın ortadan kaldırıldığı bir dil olarak kendi dışındaki şeyleri ve fikirleri saydam bir biçimde temsil etmektir (akt. Özlem Doruk, 2013: 109). Araştırma genelinde benim amacım ise mikro - iktidar araçları arasında sıkışıp kalmış kadınların hangi gündelik pratikler yoluyla, özne olmalarının ön koşulu olan düşüncelerin özgürce ifade edebilme edimini gerçekleştirebiliyor olduklarıdır.

## 2.2. Aracı Kurumların Alandaki Tespiti

Tezin kuramsal çerçevesini oluşturan kavramlar ilk başta bittabi çok soyut bir gerçekliğe karşılık geliyordu. İlk başta oldukça yabancı olunan alana (artık ekonomik verileri dikkat çekici boyutta olan bir sektör haline gelmiş olsa da) vakıf olabilmek için sürecin en başındaki kurumlar ve onların sosyal medya aracılığıyla dolaşıma soktukları veriler tespit edilip çözümlenmiştir. Çevrimiçi alanlardaki ilanlara erişim konusunda herhangi bir problem yaşanmamış olsa da, aracı kurumlarla mülakat süreci çokta kolay geçmedi. Çünkü sektörde bu işi legal yapanlar kadar, yasa dışı alternatifleri tercih edilenlerin sayısının da zamanla ciddi oranda artış yaşanmış. İşin ilginç tarafı bu işi yasal olarak yaptıklarını iddia eden kurumlar da talep eden ailelerin yasal düzlemden sapmasına yardımcı olabiliyorlar. Yani alan oldukça kaygan bir zeminde ilerliyor. Aracılık hizmetini yasa dışı yapmanın cezai yaptırımları her ne kadar caydırıcı nitelikte de olsa, bu kurumlarda çalışan uzmanların açıklamalarına göre cezaları uygulama konusunda alanda büyük bir boşluk var. Bu sebepten aracı kurumlar ve bu işi bireysel yürüten kişiler bahsi geçen boşluktan yararlanmak suretiyle aracılık hizmeti vermeye devam ediyorlar. Bu da tanımadıkları kişilerle yapacakları olası mülakatlara gayet ihtiyatlı yaklaşmalarına sebep oluyor.

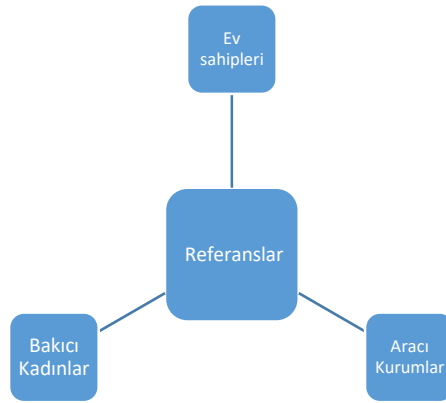
Bu grift yapının önemli bir parçası haline gelmiş olan aracı kurumlarla faydalı mülakatlar yapmak çok önemli olsa da, soruların birçoğunun (özellikle internet ortamında yöneltilen açık uçlu sorular bağlamında) es geçilmesi ve kurumların oldukça politik olan üslupları süreci daha da zorlu kıldı.

## 2.3. Kadınların İş Bulma Süreçlerindeki Referanslar Gerçeği

Kadınların işe başlama süreçleri gerek legal yollar takip edilerek aracı kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilsin, gerek illegal yollar takip edilerek yine aracı kurumlar aracılığıyla veya direkt bağımsız bireyler marifetiyle gerçekleştirilsin referanslar her zaman sürecin en önemli vechesi niteliğinde.

Topluluk kanaati kadınların tercih edilmesi hususunda çok önemli. Ev sahipleri hiç tanımadıkları insanları, ev içerisinde tanıma riskini minimize etmek için hâlihazırda bu kadınlarla çalışan veya daha önce çalışmış olan tanıdıklarıyla olan iletişim kanallarını her

daim açık tutuyorlar. Aracı kurumlar da bu gerçeğin farkına varmışlar ki gerek yüz yüze görüşmelerde gerekse internet ortamında dolaşıma soktukları ilanlarında bakıcı kadınlar hakkındaki olumlu geri dönüşleri ön plana çıkartıyorlar. Tabii bu referansların unvanları da verdikleri olumlu geri bildirimler kadar önemli. Toplum içerisindeki sınıflı yapıda ayrıcalıklı bir konuma sahip ailelerin geri bildirimleri haliyle daha muteber kabul ediliyor. Sahanın içindeki olgunun söze dökülmemiş kuralları, öngörülemezliği aslında yavaş yavaş işin içine dahil olmaya başlıyor. İnternette hizmet veren bakiciburada.com sitesi'nin veri tabanında birçok aile ve iş bulmak için kayıt olmuş yabancı kadın var. Burası aileler ve kadınların gayri resmi biçimde ilk tanışma alanları oluyor. Birbirlerine tamamen yabancı fakat ileriki süreçte ortak bir mahremin iki farklı parçası olacak tarafların buluşması olarak ifade edilebilir.



Figür 1. Bakıcı kadınlar, aracı kurumlar, aileler ve referanslar arasındaki ilişki sarmalı

Kadınlar, referanslar ve aileler. Bu üç kanadında bulunduğu ortak bir alan aracı kurumlar.

Aileler birtakım referanslara dayanarak aracı kurumlarla iletişime geçiyorlar. Ancak referansların rolü bununla sınırlı değil, daha sonra en doğru kadını seçebilmek için kadınlara referans olan ailelerin geri bildirimleri değerlendiriliyor. İşin yasal güzergâhının aracı kurumlar olmasına karşın, bu sürecin her aşamasında dolaşımda olan referansları nirengi noktası olarak karşımıza çıkıyor.



**Liya M. adlı üyenin tam profilini kiralayarak görüntüleyin!**

İstedığınız kriterlere uygun bakıcı adayları Bakiciburada.com'da.

[Liya ile iletişime Geç](#)

**Liya M. Hakkında**

Uzun yıllar türkiyede hasta bakıcılığı ve çocuk bakıcı işi yaptım

**İletişim Bilgileri**

**Adres** : Altayçeşme mah. Feyzullah Maltepe / İstanbul(Anadolu) / Türkiye

**E-Mail** : \*\*\*\*\*@\*\*\*\* ✓

**Ev Telefonu** : \*\*\*\* \*\* \*\*

**Cep Telefonu** : \*\*\*\* \*\* \*\* ✓

Liya M. (44 yaşında)

Maltepe / İstanbul(Anadolu)

Referansı var.

Sigara Kullanmıyor.

Yatılı Kalabilir.

**İşlemler**

CV Güncelleme Tarihi: 15.05.2017

Son Giriş Tarihi: 21.05.2017

Figür 2. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası (Bakiciburada.com'dan 27.11.2017)

**bakiciburada.com** Bakıcı Bul İş İlanları İş İlanı Ver 0(216) 330 00 27 Mete YILMAZ

### Kişisel Bilgiler

**Cinsiyet** : Bayan  
**Medeni Durum** : Evli  
**Uyruğu** : Gürcistan  
**Doğum Yeri** : Gori / Gürcistan  
**Doğum Tarihi** : 12.11.1973  
**Ehliyet** : Yok

### Dil Bilgileri

**Türkçe** : 9 / 10

### Eğitim Bilgileri

**International Black Sea Univeristy**  
Ekonomi, Lisans, Örgün öğretim  
1993 - 1993

**International Black Sea Univeristy**  
Diğer, Lisans, Örgün öğretim  
1989 - 1993

**International Black Sea Univeristy**  
Ekonomi, Lisans, Örgün öğretim  
1987 - 1993

**Durum**: İş arıyorum

PDF Olarak Görüntüle

Özgeçmişini Yazdır

### Aday Hakkındaki Görüşler

Aday hakkında henüz görüş eklememişsiniz.

+Yeni görüş ekle

### Kategori İşlemleri

Adayı etiketleyerek kendinize not düşebilirsiniz.

Kategori Seçiniz

Ekle

Figür 3. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası (Bakiciburada.com'dan 27.11.2017)

Sayın **Mete YILMAZ**,  
Keta T. ve istediğiniz **19** adayla daha iletişime geçebilmek için **20 CV** (aday) paketi satın almaktasınız. Aşağıdaki alandan ödemenizi yapabilirsiniz.

**Keta T.**  
48 Yaşında  
Tiflis,

<b>Tutar (20 Aday ile iletişim)</b>	225,00 TL
<b>KDV(%18)</b>	40,50 TL
<b>Toplam</b>	265,50 TL

Kredi kartı ile ödeme yapmak istiyorum  Havale ile ödeme yapmak istiyorum

Kart No:

Son Kullanma Tarihi: 1 2017

VISA MasterCard

CVV:

Figür 4. Bakıcı kadınlara dair kişisel bilgilerin olduğu resmi internet sayfası (Bakiciburada.com'dan 27.11.2017)

İletişim araçlarını kullanarak arzu edilen bilgiye artık çok kısa süreler içerisinde ulaşıldığı düşünüldüğünde, bakıcı kadınların kendileriyle alakalı yeterliliklerinin kanıtı olan özelliklerinin interaktif bir ortama aktarılması oldukça makul. Bu sayede ev sahipleri ihtiyaç duydukları temel bilgilere kadınların profillerinden ulaşabiliyorlar. Bu aslında ilk görüşmenin öncesindeki filtre niteliğindeki bir alternatif. Bu ve benzeri sitelerde tabiri caizse bir tıkla herhangi bir kadını istihdam edebiliyorsunuz. Fakat bu profil bazı bilgileri gizli olarak sunuluyor. (telefon numarası, referans bilgileri vs.) Kapalı alanlardaki bilgilere erişmek için sitenin belirlediği ücreti ödemek zorundasınız. Bu yolla site yöneticileri ailelerden ilk aşamada bir ayakbasta parası talep ediyor. Bakıcı kadınların ailelerle anlaştıktan sonra siteye ödemekle mükellef oldukları meblağ ise bu ücretin dışında. Figür 3’te belirtilen ücreti ödemenizle birlikte 20 adet cv görüntüleme hakkı elde ediyorsunuz. Yani aileler evlerini kendileri için ne kadar mahrem bir bağlam olarak addediyorlarsa, bakiciburada.com sitesi içinde kadınların kişisel bilgileri önceden belirlenmiş paraların ödenmesi koşuluyla görüntülenebilen mahremiyet alanları olarak görülüyor. Yani bu ücret aslında ailelerin ihtiyaç duyduğu güvenlik taramasının ilk aşaması. Paranın yatırılmasını takiben kadının daha önceki referanslarına da erişim sağlanabiliyor. İktidarın temsilcileri göçebe varoluşun temsili olan bakıcı kadınlar karşısında bir işbirliği içine giriyorlar. Tabiki onların sunduğu verilerle ev sahipleri için tek başına yeterli gelmiyor. Devletin bürokratik süreçleri vasıtasıyla kriminalize edilmemiş bireylerin kendileriyle ilgili betimlemelere güvenmek aileler için kabul edilebilir bir şey olarak görülmüyor.

Kısacası bu sürecin en önemli alanlarından biri olan güvenlik kaygısı, aileler kanadı düşünüldüğünde ilk olarak referanslar vasıtasıyla gideriliyor denilebilir. Ailelerin mahrem alanlarının temsili olan evlerine bakıcı kadınları kısmi anlamda dahil etmeleri bu sürecin ailelerin ev içi dinamiklerine göre değişecek mücadelenin ilk basamağını oluşturmaktadır.

#### **2.4. Bakıcı Kadın İlanlarının Çözülmesi**

Nuri Bilgin’e göre; “Belirli bir hedef hakkında basitleştirilmiş yaygın inançlara dayanan stereotipler, bireysel farklılıkları dikkate almayan kalıp yargılardır (akt. Dilek İmançer, 2010: 13). Bu stereotipler araştırma özelinde kalıcı ve durağan yapının karşılığı olan ailelerin imgelem dünyalarında hâsıl oluyor. Aracı kurumlar internet ortamında bakıcı kadınların özelliklerini kendi ekonomik çıkarları doğrultusunda betimlemeyi tercih

ediyorlar. Kısacası hizmet talep edenlerin zihinlerinde ırklara göre kalıp yargılarla bezeli şematik imgeler oluşturulmaya çalışılıyor. Ailelerin bakıcı kadınlardan neleri isteyip neleri isteyemeyecekleri de dolaşıma sokulan ilanlar doğrultusunda açıklığa kavuşturulmuş oluyor aslında. Ancak sürecin başkarakteri olan bakıcı kadınlar ideal bir özne olarak bu söylem inşasının hangi veçhesini teşkil ediyor? Bu sorunun cevabı seçilmiş ilanları arkasındaki ideolojik söylemlerde gizlidir.



The image shows a screenshot of a website for 'BAKICILAR Danışmanlık Hizmetleri'. The page is titled 'NEDEN NEPALLİ BAKICI?' and features a list of 10 reasons for hiring Nepali caregivers. A woman is smiling in a photo on the left. The reasons listed are:

1. Nepal halkı, görev ve sorumluluk konusundaki hassasiyetleri; dürüstlük, çalışkanlık, sadakat ve disiplin gibi özellikleri sayesinde Ort Doğu ve Doğu Asya ülkelerinde tercih edilen işgücü haline geldiler.
2. Yatılı, İngilizce konuşan ve çalışma iznine sahip herhangi bir bakıcı ile karşılaştırdığımızda Nepallilerin finansal beklentileri sizin için daha uygundur. Nepalli bakıcılar yaklaşık 500 USD aylık ücretlerle çalışırlar. Aynı özelliklerde Türk bir bakıcı isterseniz epey aramanız gerekir, bulursanız da aylık 1300 - 1800 USD civarı bir maaş ödemeyi göze almalısınız.
3. Nüfusunun üçte biri yoksulluk sınırının altında yaşayan Nepal, dünyanın en az gelişmiş ve en fakir ülkeleri arasında gösterilmektedir. Halkın %66'sı tarım, kalan %34'ü hizmet sektöründe çalışır. Yoksulluk ve yıllardır süren monarşinin yükü altında ezilen Nepalliler, çalışkan, azla yetinen, sakin insanlardır.
4. Nepalli bir işçi zahmetli ve çok zorlu koşullarda bile çalışma azmını korur. Nepalliler Filipinlilerden daha performanslı olup, ev bahçeye temizlik işlerinde Filipinlilere göre daha hamarat ve beceriklidirler.
5. Verilen işe karşı hoşnutsuzluk göstermez, işini aksatmaz.
6. Nepal'de vasa formaliteler daha basittir. Bu nedenle bir Nepalli istihdam etmenin toplam maliyeti diğer ülkelere ve Türkiye'ye oranta daha düşüktür.
7. Nepal halkı, uyumlu, barışsever, hizmet ettiği kişilere saygılı ve itaatkardır.
8. Nepalliler cesaret ve güvenilirlikleri ile bilinirler. Nepalli askerler uzun yıllar, Fransa, İngiltere ve Birleşmiş Milletler başta olmak üzere birçok ülkenin ordusunda lejyoner (paralı asker) olarak görev yapmış/yapmaktadır.
- Yıllarca İngiliz sömürgesinde kalan Nepal'de halk FLİPİNLİLER kadar iyi derecede olmasa da İngilizce bilir. Evde sizinle ve çocuğunuzla İngilizce konuşacak bir bakıcı bulunması iletişimi kolaylaştıracağı gibi, çocuğunuzun küçük yaşta ikinci bir dil öğrenmesine de yardımcı olacaktır.
10. Sağduyulu, sorumlu, çalışkan ve sessiz insanlar olan Nepallilere, sevdiğinizizi ve evinizi iç rahatlığı ile teslim edebilirsiniz.

Figür 5. Bakıcı kadın stereotiplerinin inşa edildiği bir internet ilanı (www.yabancibakicilar.com' dan 20.11.2017)

Stereotipleşmenin hedefi olan grupların üyeleri, diğerleri tarafından bazen değersizleştirilmiş imajlarını, olumsuz bir benlik imajı olarak içselleştirebilirler (İmançer, 2010: 10). “Verilen işe karşı hoşnutsuzluk göstermez, işini aksatmaz” Bu ifade başka bir bağlamda değerlendirilse alıcıların arzularına erişebilmek adına çok olumlu ve işe yarar bir yöntemin parçası olarak değerlendirilebilir. Ancak kendini ifade edebilecek bir varlık olan insan mevzu bahis olduğunda bu söylem, stereotip yaratmak amaçlı işletiliyor. İlandaki özellikler bu kadınlarla birlikte sanki bir paket gibi sunuluyor. Onları toplumsal şiddetten koruyabilecek yegâne yapı olan bu ailelere, bakıcıların sorgusuz biçimde itaat etmeleri gerektiği odak kelimeler üzerinden aktarılıyor.

İktidar söylemini, iletişim araçları yoluyla oluşturulan kültürel söylemlerden soyutlamanın mümkün olmadığını bu ilanlar üzerinden de bir kez daha anlıyoruz. Stuart Hall’unda bahsettiği gibi; “Kültür ve toplumsal iktidar ilişkilerinin kuruluşu ve yeniden üretimi” (akt. Burak Özçetin, 2010:152) gerçekleştiriliyor. Amaç ailelerin evdeki otoritelerinde herhangi bir boşluk yaratmayacak kadınları en kısa ve naif sözcüklerle işaret edebilmek. Hall’un “hegemonik kod” dediği şey aslında bu ilanlardaki söylemlerle çok benzerlik gösteriyor. Daha iyi hâkim olmak üzere çevresini şematize etmeye çalışan insan, bireyler, insan grupları ve olaylar hakkında tipolojiler oluşturur (İmançer, 2010: 14).

Gürcü Bakıcı Kadınların iktidar algısı evrenindeki yeri bu kristalize edici ifadelerle netlik kazanmış oluyor. Ailelerin bu konuya dair kaygılarının teskin edici kavramlarla giderilmesi bakıcı kadınlar üzerinden sağlanacak ekonomik kazancı da garanti altına almış oluyor. İşte başlarda ailelerle yüz yüze yapılan mülakatlarla veya internet ortamındaki ilanlar marifetiyle yaratılan millet temelli bakıcı tipolojileri daha sonra ev içerisinde bakıcı kadınlar tarafından yerinden edildiği vakit, iktidarın temsili olan ev sahipleri merkezi konumlarını korumak adına bakıcı kadınlarla büyük bir mücadeleye tutuşuyorlar diyebiliriz. Bu aşamada kadınların kendi varoluşlarıyla ilgili söz sahibi olduklarını söylemek çok zor zaten ilk aşamada böyle bir talepte yok. Belki dramatik bir benzetme olacak ama Hindu geleneğindeki suttee yani; Hindu geleneğine göre kocası ölen kadının, kocasının cenazesini yakıldığı yerde kendini öldürmesinin transkripsiyonu gibi bakıcı kadınlar ve bu uzamdaki sessizlikleri.

Bakıcı kadınların madun olmaktan başka şansları yok gibi, bu tipolojinin dışına çıkmamaları emrediliyor. Bu kalıbın dışına çıkmak arzusunda olan ve özne olma bilincinin gereği olarak sessizliğini yerinden etmek amacıyla olanlar arasında iktidarın tahammülsüzlüğüne maruz kalacaklardır. Onlar sahipleri olarak addedilen ailelere, verilen işleri hoşnutsuzluk göstermeden gerçekleştirip, minnetlerini sunmakla yükümlüdürler. Bakıcı kadınların varoluş saikleri ailelerin çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda belirleniyor. Yani varoluşlarının temel dayanağı yanlarında çalıştıkları aileler. Marx’ın yerinden edilmiş ve tutarsız bir toplumsal özneyi tartıştığı pasajı şöyledir: “Küçük mülk sahibi köylüler, kendilerini temsil edemezler; temsil edilmelidirler. Temsilcileri, aynı zamanda onların efendisi olarak, onların üzerinde bir otorite olarak, onları diğer sınıflardan koruyan ve onlara yukarıdan yağmur ve güneş ışığı gönderen kısıtsız bir yönetim gücü

olarak görünmek zorundadırlar” (akt. Gayatri Chakravorty Spivak, 2016: 30). Hayatta kalmak istiyorsan yanında çalıştığın aileye saygı duy, itaat et ve sana sunulan imkânlarla yetin. Ailelerin zihinlerindeki bakıcı kadın imgelemi tahakkümü destekleyecek ve bu tahakküme dinamiğine meşrutiyet kazandırmak adına yeniden inşa ediliyor.

Tekrar ilanlara dönecek olursak, Nepalliler ’in Filipinlilerden çok daha hamarat ve profesyonel olduklarıyla ilgili olan karşılaştırma göze çarpıyor. Bu etnomerkeziyetçi bakış açısı literal anlamı gereği taraflardan birini imtiyazlı bir konuma yükseltse de, özünde her iki tarafta kendilerini ifade etmek konusundaki özgürlüklerinden men edilmiş oluyorlar. Bu veriler ailelere yüklendikten sonraki aşamada daha demokratik bir uygulama olan karşılıklı görüşme sürecinin yani; sözde bakıcı kadınlara yanlarında çalışacakları aileleri seçme şansının verilmesi, (Spivak, 2016:85)’in ifade ettiği gibi; “Görünüşte kadına özne olarak özgür seçim bahşeden ataerkil stratejinin sahtekârlığıdır.” Kendisi için biçilen elbiseye uymak zorunda kalan kadının bu sözde mülakatta amaçlı söylemlerin yaratmış olduğu anlam dünyasına müdahale etme yetkisi çok sınırlıdır. Kadınlar gündelik hayatın içinde hem öznedirler, hem de gündelik hayatın kurbanlarıdır, dolayısıyla nesnedirler, ikamedirler (güzellik, dişilik, moda vs.) üstelik ikamelerin çoğalmaları kadınların aleyhinedir (Henri Lefebvre, 2016: 87). Ev içerisindeki bakıcı belirli gediklerin ikamesi olarak kiralanacak madunlar olarak sunuluyor ailelere.

Madun kitlenin iktidar mekanizmalarının farkına varacak seviyede onları reddeden bir praksis ekseninde hareket etmeden, “küçük çatlaklardan sızarak” (Certeau 2008) başat söylemi değiştirebilmeye muteber olduğu varsayımı, bu ilanların onları daha görünür kılmak arzusunda ki diyalektikle beraber okunursa madun bilincinin inşası ve devamı yönünde girişimlerin vahameti net bir biçimde görülebilir. Çünkü bu ilanlar aslında sözüm ona düşmanı ve dolayısıyla onun olası hamlelerini tahmin edilebilir kılmak adına yaratılan söylemler dizgesinden ibaret. Tabi burada çift taraflı endeksi söz konusu. Kalıcı ve hareketsiz (Köse 2016) olan yani; aileler bu tekinsiz bireyin kurulu düzene olan tehdidini minimize etmek arzusu içindedir.

Bu kaygının farkında olan aracı kurumlar, efektif bir satış pazarlama tekniğiyle sürecin kendi etrafında şekillendiği bakıcı kadını görünür kılmak adına elinden geleni ardına koymuyor.

Köse (2016) 'ye göre; “Göçebelik, güven telkin eden sonuçları itibariyle sağlamlığı denenmiş bir aidiyet kutsamasının bir tür reddiyesi olarak kendi içinde köksüzlüğü barındırdığı içindir ki, yerleşik düzenin gereksindiği güvenlik duygusu için de açık bir tehdittir.”

Madun kesimin mevcudiyetlerini kabul ettirip bir soluk alabilmelerinin yolu, tesadüfilikten ve yaşamı kesin sınırlarıyla kabul etmemeleriyle ilişkilidir. Foucault ve Deluze'e göre ezilenler, şans verilmesi halinde ve ittifak politikaları aracılığıyla dayanışmaya giden yolda konuşabilirler ve kendi koşullarını bilebilirler (akt. Spivak, 2016: 47). Ancak bu araştırma kapsamındaki temel varsayım, bakıcı kadınların saklı alanları keşfedip anlık üretilen taktikler vesilesiyle alternatif alanlar inşa edebilmeleridir.

İlan 1'in 10. maddesi'nde kullanılan “sessizdirler” ifadesi araştırmanın başından beri üzerinde durduğu madun bilinci, suskunluk vb. benzeri kavramlarla somutlaştırmaya çalışılan bu kadınların daha çalışma süreçlerini başlamadan paralize edilişlerinin ilanı niteliğindedir.

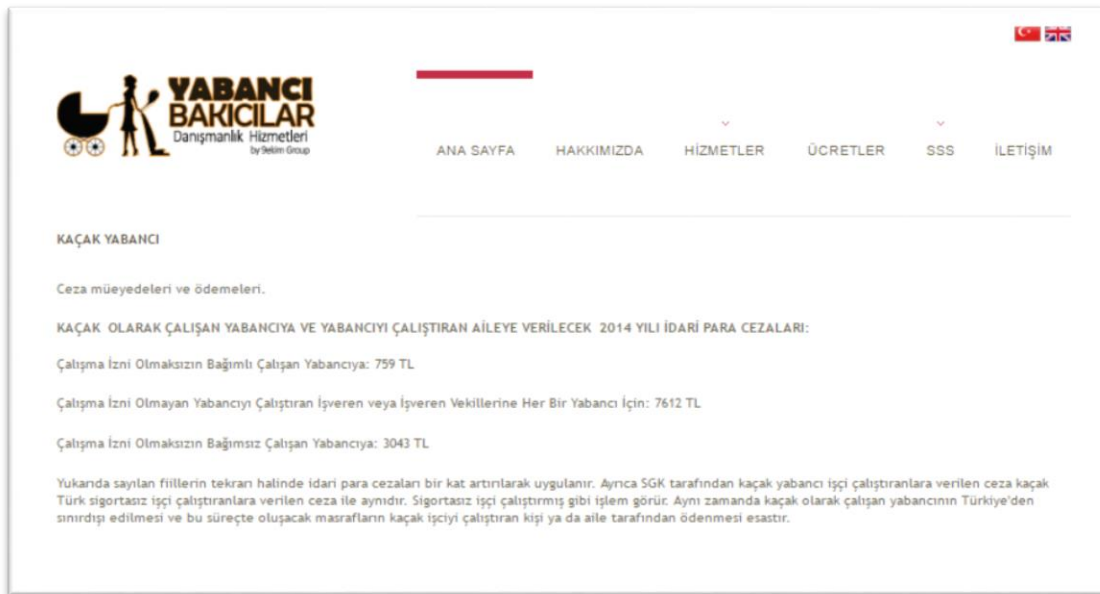
Damgalayıcı bir etiket niteliği taşıyan bu tür stereotipler, damgalayanları, bu kişilere karşı mesafelerini artırmaya, onlardan uzaklaştırmaya, onların hayati konularda dışlamaya ve özsel olarak farklılaştırmaya sevkederken; sürekli gözaltında oldukları hissine kapılmalar kuvvetle muhtemel olan damgalananlarda ise öz-saygılarını ve güvenlerini düşürücü, tercih ve beğenilerini yönlendirici, performanslarını azaltıcı bir etkide bulunmaktadır (İmançer, 2010:10).

Sessizlik aracı kurumlar tarafından hizmet talep edenler için bakıcı kadınlarda bulunması gereken erdemlerin başındaymış gibi içselleştirilmeye çalışılıyor. Bu metinler de sessizlik işini doğru düzgün yapmanın ön koşulu gibi sunuluyor, eğer bakıcı kadınlar konuşacaklarsa dahi bu sınırları belirlenmiş katı bir lütfun sonucunda mümkün olabilir. Sessizleştirilen bireyin toplumsal hareketlilik alanlarına erişimi sınırlandırılmaktadır (akt. Spivak, 2016:12). Bazı ilanlardaki havuzlu, bol oyuncaklı parkların bakıcı kadınlara bahşedilmiş oluşu beri yandan hangi faaliyetlere katılabilecekleriyle ilgili özet bir doktrin niteliğinde. Kamusal alandan mahrum bırakılan bireyin kendini ideal anlamda bir özne

olarak gerçekleştirebileceği tek alanın da sınırlandırılmaya çalışılması, yerleşik ve statik yaşamın göçebe varoluş karşısındaki konumu pekiştirme yöntemi olarak okunabilir.

Bahsetmiş olduğum bu görünür kılma stratejilerinden bir diğeri de yasal yollarla belirlenmiş cezai müeyyidelerle ki burada sadece madun birey olarak değerlendirdiğimiz bakıcı kadınlar için değil, hizmet talep edenleri de bağlayıcı birtakım yaptırımlarından söz ediyoruz. Cezai yaptırımların gücüyle tarafların hareket alanlarının sınırlandırılıp, çoktan farkına varılmış olan mücadele kurallarının belirlenmesi amaçlanıyor. Türkiye’de yasal olarak varlığını sürdürebilmeleri için bakıcı kadınların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenmiş olan prosedürlerde yer alan şartların tamamına sahip olması gerekiyor. Belli bir süre Türkiye’de çalışmak gibi. Bu azami ölçüde yanlarında çalıştıkları ailelerle koşulsuz itaat temelli bir ilişki kurmaları anlamına geliyor. Bu gündelik pratiklerle ilgi stratejilerin tamamen paralize olması anlamına gelmese de büyük oranda kısıtlayıcı bir işlev görmektedir.

Bittabi bu yasal sürecin bakıcı kadınlar tarafında izlenmesi sonucunda aileler de, artık yanlarında görece kayıtlı yani; sisteme tarafında tasdik edilmiş bireylerin çalışma, sosyal ve güvenlik haklarını ıskartaya alma konusunda daha bilinçli davranmak durumunda kalıyorlar.



Figür 6. Yasa dışı işlemlere dair cezai müeyyideler (www.yabancıbakicilar.com'dan 20.11.2017)



“Kaçak Yabancı” başlığı ile verilmiş bu ilan, maduniyetlerinin farkına varıp bunu aidiyet ve kimlik mücadelesinde bir silah olarak kullanabilecek olan yabancı bakıcıları ifşa etmek amacıyla dolaşıma sokuluyor. Temel korku mevcut söylemler ve metinleri eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutup yerinden ederek mevcut paradigmadan bağımsız bir alternatif alan inşasının azami düzeyde önüne geçmektir. Kamusal alandaki hareket alanlarını sınırlasalar dahi bakıcı kadınlar için asıl maceranın başladığı yer olan ev bağlamında özgül taktiklere gem vurmak bu araştırmanın arkasında durduğu temel varsayımlara göre o kadarda kolay değil. İktidar söylemleri birçok alanda dolaşıma sokulup en ücra zihinlerin bile bu söylemler ardında yatan anlamın farkına varması sağlanıyor. Fakat bu yapıda hatta Türkiye bağlamında sınıflı toplumsal yapımızın içinde bile kendilerine anlamlı bir karşılık bulmakta zorlanan yabancı bakıcı kadınlar, çalıştıkları evlerin içinde kendilerine özgün bir alan yaratmak için küçükte olsa birtakım fırsatlara haizler. Bu ilişkinin direkt olarak içinde olan aracı kurumlar da bahsedilen gerçekliğin ailelerden sonra en çok farkına varan tarafıdır.

İlandaki kaçak yabancı spotu aslında “İçerideki ötekiler” (Rosi Braidotti, 2011: 108)’dir. Aracı kurumların mali kazanımlarını daimi kılmaları bu motto’yu ailelere yer yer hatırlatmalarıyla ilişkili olabilir. Bakıcı kadınları ekonomik çıkarlar kaygısıyla övmek tabiki önemli bir şirket şiarıdır fakat bu onların aileler için yabancı ve öngörülemez canlılar oldukları gerçeğini değiştirmiyor. Yani aslında ailelerin bu veçhedeki önyargılarının da doyurulması gerekiyor. Zaten belli başlı savunma mekanizmaları her koşulda devreye sokulacaktır ancak bunların ve daha fazlası için meşru bir zemin arayan ailelere bu kadınların geçişliliğine, tekinsizliğine, ötekiliğine karşılık gelen kavramlar servis ediliyor. Böylece aileler ve aracı kurumlar arasındaki mutabakatın ön gereği olan kadınların ifşasına dair olan temel bilgi paylaşımı da gerçekleşmiş oluyor. İktidar ve uzantıları açısından oldukça önemli olan bu bilgi teatisi, hızlı ve kesin olması açısından göçmen bakıcı kadın stereotipleri üzerinden gerçekleştiriliyor.

## **2.5. Aracı Kurumlarla Yapılan Mülakatlar**

Tahakküm tekniklerinin aracı kurumların söylemleri yoluyla nasıl mevcut algıya ve dile yerleştiğini elde edilen veriler ışığında tespit edilmiştir. Verilerden kasıt söyleşi için gittiğim lisans sahibi şirketlerde çalışan uzmanların sektörle ilişkili sahip oldukları bilgiler

ve çoğu zaman ihtiyatlı davranıp kısmen aktardıkları deneyimlerdir. 5 Ocak 2017 ile 26 Mart 2017 tarihleri arasında üç kurumla önceden belirlenmiş soruların yöneltildiği röportajlar gerçekleştirildi. İstanbul menşeli bir kurum olan bakiciburada.com kurumuyla ise amaçlanan söyleşi mail yoluyla gerçekleştirildi. Bununla birlikte söyleşi yapılan uzmanlardan hiçbiri ismini vermek konusunda ikna olmadığı için her birisi numaralarla kodlandı.

Röportaj yaptığım kurumlardan biri olan bakiciburada.com internet temelli faaliyet gösteren bir kurum. Küçük bir araştırma yapıldığında onlara Google arama sonuçları arasında kolayca ulaşıyor. Bakıcı kadınlar teşekkül olan veri tabanları oldukça geniş. Birçok milletten bakıcı kadın bu alanda kendi profillerini oluşturma ve aileler tarafından muteber kabul edilebilecek özelliklerini görücüye çıkarma şansına sahip. Bu anlamda Figür 1 ve 2’de görselleri paylaşılan profil, binlerce Gürcü Bakıcı Kadının oluşturduğu şablon sayfalardan birkaç örnek olarak incelenebilir. Dolayısıyla her iki taraf içinde amaca yönelik bir site. Bu sebeple onlarla iletişime geçmenin araştırmam için faydalı olabileceği düşünülmüştür.

Bu firmalar genellikle şehrin merkezine konumlanmış vaziyettedirler. Röportaj tekliflerini kabul eden iki firmanın yanı sıra ve yapılan teklifleri geri çeviren firmalar da ulaşımı kolay muhitlerdeydi. Ulaşılan ilk aracı kurum olan 1e1 danışmanlık firması, Çankaya’da modern bir iş merkezinde faaliyet gösteriyordu. Röportajın yapıldığı toplantı odası gelen ailelerin bu süreçle ilgili sorularını yanıtladıkları şık bir alandı. Müşteri profillerinin ne olduğu sorulduğunda, ücretlerin dolar olarak ödendiğini ve yüksek meblağlardan bahsettiler. Dolayısıyla üst sınıfa yönelik hizmet verdiklerini ifade ettiler. 1e1 danışmanlık firması çalışanları sadece Filipinli kadınlarla çalıştıklarını ifade ettiler. Ancak Türkiye ve göçmen bakıcı kadınların ülkeleri arasındaki güvenlik soruşturması ülkelere göre farklılık arz etmiyor. Dolayısıyla oradaki uzmanlardan (kurumun sahibinin eşi ve kız kardeşi) elde edilen bilgiler genellenebilir.

Bu süreç, ailelerin talebi doğrultusunda ilk olarak Filipinlerde bulunan acentenin uygun kadını belirlemesiyle başlıyor. Daha sonra ailelerle kadın arasında Skype canlı video görüşmesi yapılıyor. Her ne kadar yasal zeminde bürokratik işlemler zaruri olsa da söz konusu ev hizmetleri olduğunda ev sahipleri ve bakıcı kadınlar arasında interaktif bir

görüşme gayet makul bir yöntem. Farklı milletlere mensup bakıcı kadınları ifade eden soğuk ve basmakalıp ifadeler, onların gerçek ve özgül kimliklerini tanımlamaktan çok uzaklar. Yani diğer birçok firmanın aksine onların Türkiye’de bakıcı kadınların yer aldığı ortak bir havuza sahip değiller. Aileler ve kadınlar arasında olumlu bir iletişim gerçekleşirse güvenlik açısından bazı prosedürler işletiliyor. T.C Dışişleri Bakanlığı ve Filipinler Dışişleri Bakanlığı arasında çalışma izinin alınabilmesi ve güvenlik tedbirlerinin eksiksiz alınabilmesi için koordineli bir çalışma sürdürülüyor. Bu aşamanın sonunda herhangi bir pürüz çıkmazsa göçmen kadın Türkiye’ye geliyor. Ancak güvenlik süreci burada sonlanmıyor, sadece İçişleri Bakanlığı ukdesinde sürdürülmeye devam ediyor. Bakanlık Türkiye sınırları içerisindeki güvenlik taramasını yaptıktan sonra, artık firma çalışma izinin alınabilmesi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndaki süreçleri takip ediyor.

Zaten hizmet talep eden ailelerin firmalara gelmesinin yegâne amacı bu sürecin yasalara uygun bir biçimde gerçekleşmesi ve yetkili kişilerin ifadelerine göre bu meşakkatli süreçle ilgilenmek istememeleri. Tabii sürecin tedricen ve sorunsuz ilerleyebilmesi içinde aracı kurumun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan danışmanlık yapabilmelerine imkân sağlayacak olan lisanslarını almış olmaları gerekiyor. Ancak bu işi yasal yollardan yapmayan firmalar için koşullar bu kadar iyi değil. Bu tarz firmalarla müşteri sıfatı dışında başka bir biçimde iletişime geçme imkânı yok denecek kadar az. Daha önce de bahsedildiği gibi cezai yaptırımlar (şayet uygulanırsa) ağır. Ancak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nda çalışan uzman yardımcıyla yapılan mülakat neticesinde aracı kurumların mevzuata göre sadece ailelere danışmanlık hizmeti verebileceği gerçeğine ulaşılmıştır. Bu aracılıkta sadece ailelerin vereceği bir vekâlet sonucundan mümkün olabiliyor. Bakanlık çalışanı mevzuatta bu kurumların göçmen bakıcılar özelinde herhangi bir yerleri olmadığı için uygulanacak herhangi bir ceza olmadığından bahsediyor. Dolayısıyla vekâlet sisteminin prensibi gereği işlemlerdeki herhangi bir eksiklik direkt olarak ailelerin ve göçmen kadınların muhatap olacağı cezalar anlamına geliyor.

Bu sürece içkin teknik bilgi vermek durumun tespiti ve vahametine hakim olmak adına faydalı olacaktır. Türkiye’de yabancı kaçak işçiliğin ev hizmetleri, turizm ve inşaat sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye’de sigortasız olarak kayıtsız çalışanların

oranı %40.8 olarak gerçekleşmiş olup hizmetler sektörü en yaygın kayıt dışı istihdam yaratan sektörleri içinde barındırmaktadır (Baki Eren, 2013:46). Yabancıların çalışması ile ilgili başta 4817 sayılı Kanun olmak üzere kanunlarda yabancılar ve işverenlerine ilişkin önemli yasal sorumluluklar yüklenmiştir (Eren, 2013: 49).

Figür 7. Kaçak yabancı çalıştırma ile ilgili idari para cezaları *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı* (Baki Eren, 2013: 48)

Ceza Durumu	Ceza Miktarı TL.
Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işverenlere her bir yabancı için	7.235
Çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya	731
Çalışan izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya	2.928
Bildirim yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmeyen bağımsız çalışan yabancı ile yabancı çalıştıran işverene her bir yabancı için	365

Aracı firmalardan, ailelerin bakım hizmeti talebi doğrultusunda sürecin nasıl işlediği bu işi yasal olarak yapan bir firma yetkilisinin söylemleri vasıtasıyla daha net algılanabilir. 1e1 Danışmanlık'tan görüşmecisi uzman 1 (10 Mart 2017 Ankara);

“Dedem için Kırgız bir yabancı ayarladık Ankara da mesela böyle Kızılay da çok ücra köşelerde bir apartmanın üçüncü katında bir girdik geçen görerseniz sigaralar içiliyor kadınlar böyle bir odada duvarlar falan çok kötü öyle bir yerdi.”

Görüşmelerin uzman 1'in ifadesiyle “ücra köşelerde”, sigara içilen ortamlar gibi olumsuz koşullarda yapılması işin başka bir boyutu fakat asıl odaklanılmak istenen bölüm bu mekânları tercih eden kişinin yine sektör içinde bakıcı kadınların ailelerin yanlarında çalışabilmelerini sağlamak için yasal yolları tercih ettiğini söyleyen bir firma sahibi oluşu. Yani bu yetkili olguya iki farklı pencereden bakabiliyor. Bunlardan ilki hizmetine ihtiyaç duyduğu için bakıcı kadınlarla çalışmak isteyen aileye karşılık geliyor. Bu bakış açısına büründüğünde bakıcı kadınlara ulaşmanın yasa dışı yollarının (ücra köşeler, sigara içilen insan sağlığı için elverişsiz ortamlar) gayet tercih edilesi bir alternatif olabileceğini

savunuyor. İktidar kudretini ne kadar pekiştirirse, kontrol mekanizmalarındaki boşluk ve kontrol edilemez alanlarda o kadar genişleyecektir (Certeau, 1996: 296). İktidar kendi uzantısının edimlerini kontrol edemez hale gelmiş görünüyor. Yabancı bakıcı kadınların karşısında konumlandığında iktidarın uzantısı olan firma sahibi, amiyane tabirle iş biraz daha kişiselleştiği vakit müesses nizamın içinden geçmeyi kendi hak olarak görebiliyor. Gerçek şu ki bu uzmanın bana ve diğer ailelere anlattığı sürecin legal tarafına karşılık gelen bürokratik adımlara kendisinin bile itibar etmiyor.

Buraya kadar bakıcı kadınların çalışacakları evlere yerleşene kadarki süreç tanışma ve güvenlik başlıkları özelinde değerlendirilmiştir. Zaten izlenmesi zaruri olan devletlerarası güvenlik adımları ve buna müteakip İçişleri Bakanlığının gerçekleştirdiği nihai güvenlik taraması ile aracı kurumlar ve ev sahiplerinin vakitlerinin kısıtlı oluşundan dolayı geliştirmiş oldukları birtakım interaktif yöntemler. Fakat bir de bakıcı kadınların bu evlere yerleştikten hemen sonraki yaşanan problemler ve bunlara ilişkin anlık üretilen çözümler söz konusu. Burada bahsedilen ev içerisinde yaşanan grift sorunların çözümlenmesinden ziyade kısa vadede aileler ve aracı kurumlar tarafında verilen tepkileri tespit etmek olmuştur. Tay danışmanlıktaki görüşmecisi uzman 2 (10 Mart 2017 Ankara);

“İşte bize mesela 3 tane kadın getirildi. Ülkelerinde hemşirelik yapmış, doktorluk yapmış birçok özellikleri var. Türkçe biliyor musun, yemek yapmayı biliyor musun genelde bunlar soruluyor. Ona göre de yabancı beğeniyorsunuz beğenmiyorsanız söylüyorsunuz onlarda 6 ay içerisinde değiştirme garantisi veriyorlar. Tabi onlar kaçak oluyor. 3 aylık turistik vize hakları oluyor bir daha dönmüyorlar.”

Bu illegal, merdiven altı kurumların işleyiş tarzına verilmiş bir örnek. Kabul etmek zor olsa da bakıcı kadınlar değişim değeri olan metalar gibi görülmekte. Tabiki aileler ev yaşamına uyum sağlayamayan bakıcı kadınlarla çalışmak istemeyecektir ve bunun sonucu olarak çalıştıkları aracı kurumlar legal veya illegal olsun birtakım değişim taahhütleri talep ediyorlar. Ancak bu belli bir süre sonra bir kumar halini alıyor. Değişen şey bir nesne değil bir insan olduğunda olayın ciddiyeti her iki taraf içinde kat be kat artıyor. Ev sahipleri mecbur kaldıklarından dolayı kurumların kendilerine zaten yaşlı ve iş göremez kadınları gösterdiklerini iddia ediyorlar.

Hem ev sahipleri hem de aracı kurumlar bu sürecin o kadar hızlı olmasını istiyorlar ki, kadınları artık whatsapp, messenger, skype gibi uygulamalar yoluyla mobilize ediliyorlar. Yüz yüze iletişimden kaçınmak ise işin bilinmezliğini bir kat daha artırıyor. Çankaya Danışmanlıktan görüşme uzman 3 (22 Mart 2017);

“ Özel istihdam ofislerinin merdiven altı, biz onlara değnekçi diyoruz yani şey gibiler bir mobil telefonla kapı kapı geziyorlar. Onları bulmak çok zor. Bulmak isteyen onları bulur bir müşteri gibi arayabilirsiniz. Mobil telefonda arıyorsunuz o zaten kapınıza üç tane Gürcü getiriyor. Hiç öyle ofis mofis yok. Biz burada yapıyoruz görüşmeleri. Herkes biliyor bu sektörde çalışanları.”

Her ne kadar illegal bir yöntem olsa da ailelerin evlerine kadar götürülen bakıcılarla yüz yüze görüşme imkânı buluyorlar. Resmi prosedürlerin alaşağı edilmesi belki ileride her iki taraf içinde büyük problemlerin başlangıcı niteliğinde, ilk iletişim sürecinin çalışılacak muhtemel ev sahipleriyle yüz yüze gerçekleştiriliyor oluşu ve sürecin insani ilişkiler boyutu düşünüldüğünde bile bu yöntem kabul edilebilir gibi görünmemektedir. Ancak resmi yollarla danışmanlık hizmeti veren aracı kurumların ısrarla üzerinde durdukları nokta, bakıcı kadınların tanıştırılmak için ailelerin evlerine götürülmüyor oluşuydu. Bunu özellikle vurguluyorlar çünkü sektörde merdiven altı diye tabir edilen illegal kurumlar veya kişiler özellikle tercih ettikleri yöntem bu. Sürecin legal veya illegal tanımlamaları bu alan için oldukça muğlak bir hal almış vaziyette. Yasal sürecin takip edilmesi hususunda yol gösterici olması beklenen, hatta ekonomik faaliyetlerini bu temel üzerine bina eden bir kurum sahibesinin bu açıklaması sanki durumun kontrol edilemez yanına vurgu yapıyor. Bu hizmeti talep etmek artık Türkiye koşullarında sadece orta – üst ve üst sınıfın sahip olduğu bir imtiyaz olmaktan çıkmış gibi. En azından ihtiyaçlar özelinde. İnsanlar bu hizmetten bir biçimde faydalanmak istiyorlar. Ekonomik yeterliliği olmayanlar ise alternatif yollara yönelerek işin içinden çıkmayı yeğliyorlar.

Bu konuyla ilişkili akla gelen bir diğer soru ise bakıcı kadınların yasal olmayan yollarla ailelerin yanlarında çalışmalarını sağlayan bazı gerçek kişilerin veya kurumların, kadınların Türkiye’de kaldıkları süre zarfında pasaportlarına el koyulup koyulmadığıydı. Danışmanlık çalışanları resmi prosedürlerin sürdürülmesi için artık kadınların

pasaportlarının fotokopisinin yeterli olduğunu ifade ettiler. Çankaya Danışmanlıktan uzman 3 artık onlardan kesinlikle pasaportlarını talep etmediklerini çünkü büyük yasal yaptırımları olduğunu ifade etti. Hatta illegal çalışanların bile artık bu yolu tercih etmekten imtina ettiklerini söyledi. İşte araştırmanın üzerine bina edildiği argümanlardan biri de burada daha spesifik bir olay üzerinden ele alınabilir. Bakıcı kadınların pasaportları onların göçebe varoluşlarının ve geçişli yapılarının devamı için önemli bir nesne. Sadece ülke sınırları dışına çıkmak değil, kadınların iş değiştirebilme özgürlüklerinin de ön koşulu pasaportları. Evet, bu gerçekten istismara açık bir durum, saha araştırmasının sonraki aşamalarında kadınların bu haklarının kanunlarla güvence altına alınmış olmasının aileler tarafında bazı mağduriyetler doğurduğu bir gerçek fakat bu mağduriyetleri gidermenin yolu kadınların resmi evraklarına el koymak olmadığı da açık.

Ev sahipleri, içgüdüsel bir refleks göstererek bakıcı kadınları kendi kazanımlarını tahkim etmek için onları sabit değerlerine ve mekânlarına bağımlı kılmak istiyorlar. Aslında pasaport kadınların ele geçirilmek zorunda olunan yuları maiyetinde. Aileler bu ilişkinin selameti konusunda her daim şüphe besledikleri için, yabancı öznenin zincirlerinden boşanıp kontrol edilemez yapıya bürünmesinden endişe duyuyorlar. Bu minvalde bakıcı kadınların madun konumları yeniden üretilmiş oluyor. Çünkü hâlihazırda zaten göçebe, yabancı, yersiz yurtsuz oluşlarının getirdiği bir sessizliğin içindeler, bu hamleyle kadınların özgün varoluş alanları bir kez daha işgal ediliyor. Eskiye kıyasla kadınların pasaportlarına el koymak daha çekinilen bir durum haline gelmiş olsa da bu hiçbir zaman tercih edilmediği anlamına da gelmiyor.

Konuya dair bir diğer tespit ise kadınlar ve aileler arasındaki güven probleminin sebep olduğu baskı temelli bir iktidar mücadelesi. Aslında malumun ilamı olan yerleşik yaşam ile göçebeliğin mücadelesi olarak tasvir edilebilir. Bu olgunun sağlıklı tespiti ve yorumu ancak aslen tezin bir diğer bölümünü teşkil edecek olan kadınlar ve ailelerle yapılacak olan söyleşilerden sonra daha doğru tespit edilecek olsa da, aracı kurumlarda çalışan uzmanların deneyimleri bu konuya bir girizgâh olabilmesi açısından gayet önemliydi. Aslında bu karşılıklı güvene dayalı ilişkinin tesisi hususunda aracı kurumların birbirleriyle olan iletişimi de önemli. Karşılıklı deneyim paylaşımı benzer problemler karşısında etkili çözümlerin üretilmesini sağlayabilir. Her ne kadar kurumlar sektör etrafında gelişen olaylardan bir şekilde haberdar oluyor olsalar da bu iletişimin amaçlı ve

koordineli bir biçimde gerçekleştirilmesi daha faydalı olabilir. Bu konuya dair gerçekleştirilen mülakatlar esnasında görüşmeci uzman 4 (8 Mart 2017); bu iletişim ağını dışındakileri “değnekçiler” olarak tanımlandı.

Literal anlamıyla değnekçi; motorlu taşıtların yolcu bindirip indirdiği, yanaştığı, durduğu yerlerde taşıtların ve yolcuların düzenini sağlayan kimseye karşılık gelir (eksisozluk.com/değnekçi--65402). Bu açıklamada yolcuların düzenini sağlamaktan bahsediliyor. Uzman söylemi içerisindeki değnekçi kavramının içerdiği anlamla tezatlık arz ediyor. Sektör terminolojisinin’deki anlamıyla değnekçi, kurumların bu kadınlar üzerinden sağladıkları ekonomik kazancın maksimum oranda sabitlenebilmesi karşısındaki büyük bir tehditmiş gibi algılanmakta. Dolayısıyla düzen sağlayıcı olmaktan ziyade, düzeni yıkıma uğratan anlamıyla özdeşleştirilmiş. Kullandığı *biz* ibaresi bu anlayışın sadece söyleşi yaptığım kurumla sınırlı değil, sektörde hizmet sağlayan birçok kurumun fikriyatıyla da bağdaştırılabileceğinin göstergesi.

Yukarıda da açıkça bahsedildiği gibi bu yasa dışı alternatif yolun tercih edilmesinin yegâne sebebi ekonomik kazancı maksimize etmek. Sektörün içerisinde bulunduğu bu durumdan kurtulmanın öncelikli yolu devlet erkinin üzerine düşen sorumluluğu eksiksiz yerine getirmesi diyor aracı kurum uzmanları. Daha sonrasında kendilerinin de parçası oldukları toplumun kolektif bir bilinç oluşturup, daha sonraki cezai müeyyideleri düşünerek yasal kurumları tercih etmeleri gerektiğini ifade ediyorlar. Tabii bu sürecin diyagramını çizme konusunda mahir görünseler de yazının başlarında da şahit olduğumuz gibi pratikte aynı özeni göstermiyorlar.

Değnekçi olarak adlandırılan bu kişilerin veya grupların yarattığı ana problem yine ekonomik çıkarların sektöre uğramasıyla ilintili. Çünkü bu bağımsız ve belgesiz çalışan yapıların ev sahiplerine sunduğu en önemli avantaj, kişileri bürokrasi ve bu bürokrasinin sonucu olan mali yükümlülüklerden azade edebilmesi. Ancak danışmanın problem olarak gördüğü bir diğer yetileri çok kolay bir biçimde mobilize olabilmeleri. Aslında araştırma kapsamında bahsettiğimiz malum iktidar yapısının rahatsızlık duyduğu ve adeta melanet olarak algıladığı bir durum olan hareketli oluşları, yasadışı çalışanların tercih etmiş oldukları illegal yöntemlerin payandası niteliğinde. Bakiciburada.com’dan görüşmeci uzman 1 (14 Mart 2017) ; “Mobil telefonla kapı kapı geziyorlar.” Zihinlerdeki kültürel bir



korkunun vücut bulmuş hali olarak karşımıza çıkıyor. İlegal yöntemlere karşılık gelen hareketlilik tahakküm mekanizmalarının kutsadığı aidiyet ve kurulu düzen ikilemesine bir başkaldırı maiyetinde. “Ofis mofis yok” söylemi bu işin legal yapılmasının direnç götürmez bir ön koşulu gibi. Zaten değnekçi eğretilmesinin tözü de bu düşünce etrafında şekilleniyor. Çankaya Danışmanlık'ta yaptığımı söyleşi sırasında yetkili kişinin ne kadar varsayımdan ibaret de olsa alanda çalışan kadınların %90 oranında kaçak olarak çalışıyor yorumu sektörün yasadışı tarafının bir hayli ciddi boyutlara vardığının ibaresidir. Bu illegal sistemin kar etmesinin en önemli sebebi herhangi bir mekâna bağlı kalmadan kendilerini ve onlara bağlı çalışan kadınları hareketli kılması. Değnekçi olarak tabir edilen bu gürhün izlemiş olduğu yol devletin kolluk kuvvetleri ve ideolojik aygıtları tarafından artık fark edilmiş ve eylemelerinin durdurulup gerekli cezalara çarptırılmaları zorunlu hale gelmiştir.

Bu sürecin odak öznesi konumundaki bakıcı kadınlar için artık çatlaklardan içeri sızmayı sağlayacak taktikler olma mahiyetinden uzaklaşmış görünüyor. Çünkü Certeau'nun gündelik taktiklerinin temel prensibi müesses yapının içine onun doğal bir uzvu gibi sızarak pragmatist bir tavırla hareket edilmesidir. Özetle dikkatleri üzerine çekmemektir. Burada bakıcı kadınlar yasaları delme hususunda aracı kişilerin veya kurumların uydusu gibi konumlandırılabilceğinden taktikleri eyleme konusunda daha makul bir eleştiri geliştirebiliriz. Daha öncede söylediğimiz gibi onların asıl maceraları, Türkiye'deki tüm hayatlarına karşılık gelen çalıştıkları evlerde başlayacaktır.

İkinci olarak aileler ve bakıcı kadınlar arasındaki ilişki ağının bazı kırılma noktaları (özellikle aile ve sahip olduğu sınıf imtiyazının korunması temelli) tespit etme ve kültürel farklılıkların yaratmış olduğu tahakküm altına alabilme refleksini incelemek önemli olacaktır. Tabi bu alanın müdafaası sürecinde ailelerin kullandıkları teknolojik teçhizatlar da olgunun tahakkümle iltisaklı bir başka veçhesini teşkil etmektedir. Tabi yine konumuzun gerektirdiği üzere aracı kurumlardan bağımsız bir analiz yeterli olmaktan oldukça uzaktır. Onların tespitleri ve değerlendirmeleri doğru çıkarımlarda bulanabilmek adına gayet önemli bir noktaya karşılık gelir.1e1 Danışmanlık'tan görüşmeci uzman 2 (10 Mart 2017 Ankara);

“Aileler de çok fazla beklentiye giriyorlar. Herhangi bir iş tanımı yok. O kadar çok baskı uyguluyorlar ki, e tabi onların da kendilerine göre haklı sebepleri var; toplumda bozulmalarından korkuyorlar sağa sola sapmalarından korkuyorlar. Bakmayın biz de açıklar da biraz muhafazakâr.”

Cümlenin başında danışman “aileler de çok fazla beklentiye giriyorlar” ifadesini kullanıyor. Vasıtasıyla para kazandıkları kadınların kabul edilebilir biçimde haklarını savunduklarını düşünüyorsunuz fakat söylemin devamıyla birlikte bunun asıl niyetin saklandığı bir ambalaj olduğu anlaşılıyor. Cümlede aileler ve aracı kurum adına çalışan danışman etken konumdayken, bakıcı kadınlar edilgen bir konuma indirgenmiş vaziyette. Bu cümle aynı zamanda içerisinde bir nedensellik de içeriyor. Aileler baskı uyguluyor çünkü kendilerine göre haklı sebepleri var. Tecimsel değere sahip olan bir insan söz konusu olduğunda onunla alakalı kararlar bittabi iktidar sahibince verilebilir paradigması göze çarpıyor. Disipline etme ve yerleşik yapıya boyun eğdirme saikleriyle bireyin temel hak ve özgürlükleriyle alakalı tartışma götürmez kararlar verebilme arzusu daha önce bahsettiğimiz iktidarın mikro denetim mekanizmaları vasıtasıyla gerçekleştirmek arzusunda olduğu bir başka amaç. Bu noktada aile, toplum yapısını en temel yapı taşı olma niteliğinde ve belki de kaçak yollarla çalıştırılan ve dolayısıyla bürokratik ehlileştirme mekanizmalarında bağımsız olan bakıcı kadınları disipline etmek onların vazifesiymiş gibi bir algı çıkıyor karşımıza. Yabancıların veya korunmaya muhtaç olarak addedilen bireylerin özel yaşamlarını onlar adına kontrol etmek ve gem vurmak toplumsal norm olarak kabul görüyor. “18 yüzyıldan itibaren halkın kültürel ve dini kabullerinin kurumsallaşması ile toplumun cinsel yaşamına karışmak da kurumsallaşmış, cinsellik bireyin yalnızca kendisini değil devleti de ilgilendiren bir uğraş halini almıştır” (İbrahim Akay, 1995: 108). Foucault’nun disiplin toplumları olarak tanımladığı modern toplumlarda, iktidar yarattığı normlar sayesinde bireyleri denetim altına almıştır. İktidar cinselliğe ilişkin yarattığı normlar ile gücünü yeniden üretmiş, toplumsal ilişkilerin kendi çıkarları doğrultusunda şekillenmesini sağlamıştır (Özlem Doruk, 2013: 113). Ancak konunun öznesi olan kadınları ve içerisindeki gündelik eylemleri her ne kadar plansız, gelişigüzel olarak tanımlandıysa, ailelerin de ev içerisindeki mücadele sürecini profesyonelce işlettiği söylenemez. Dolayısıyla iktidar onlarda olsa da, bakıcı kadınların bu

görece örgütsüz iktidar oluşumuna belirli koşullar gerçekleştiğinde sızabileceğini düşünüyorum.

Tekrar yukarıdaki ifadelere dönülecek olursa bu teorilerle ilintili birçok veçhe tespit edilebileceği görülür. Aslına bakılırsa bu bağlamda yerleşik düzenin temsili olan ailelerin de içerisinde buldukları toplum yapısına güven duydukları söylenemez. Çankaya Danışmanlıktan görüşmecisi uzman 3 (11 Şubat 2017);

“E tabi onlarında kendilerine göre haklı sebepleri var; toplumda bozulmalarından korkuyorlar sapmalarından korkuyorlar. Bakmayın biz de açıklar da biraz muhafazakâr.”

Toplum yapısının kadınların mevcut yapılarına hangi araçlar ve yöntemlerle ne ölçüde hasarlar verebilecekleri muamma. Burada ailelerin baskı temelli tutumu sorgulanmaktan ziyade, bakıcı kadınların bir şekilde sağa sola sapmaları toplumsal ahlak normlarıyla bağdaşmayacak bir davranış olarak aktarılıyor. Üstelik olası “sağa sola sapma” olarak söze dökülen eylemi gerçekleştirecek kişi, ailenin ve toplumun sahip olduğu değerler manzumesiyle hiçbir biçimde ilişkilendirilemeyecek bir kültürden geliyor olmasına karşın. Yani kültürel farklılıklar kıyıda kalmış kitlelerin egemen yapı içerisinde atomize edilebilmeleri için bir sebep olarak görülmektedir. Başat kültürün yeniden inşası gündelik pratikler ve bu pratiklerin yönlendirilmesi şeklinde gerçekleşiyor. Bu moment’in girdabına kapılmaktan kaçınmanın ya da en az hasarla çıkmanın tek yolu Michael De Certeau’nun kavramsallaştırdığı şekliyle, gündelik hayat içerisine sirayet etmiş olan tahakküm kültürünün çatlaklarını keşfedip bu çatlaklardan sızarak inkârı mümkün olmayan bu erkler bütünü içerisinde alternatif bir alan yaratmak olacaktır. Bu çatlaklardan sızma hallerini ise bakıcı kadınlarla ile yapılan görüşmelerin değerlendirildiği bir sonraki bölümde tartışılmıştır.

Aileler, kamusal alanla irtibatlarını enikonu kesebildiklerini düşündükleri mahrem alanları olan meskenlerine hiç tanımadıkları bir kadını sokmakla birlikte güvenlik zafiyetlerini minimize etmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu duygunun tatmini kısmende olsa teknolojik cihazlarla sağlanıyor. Ailelerin yanlarında çalışan kadınları (şayet algılıyorlarsa) ne oranda tehdit olarak algıladıkları ve bu minvalde aldıkları önlemler ve bu

önlemlerin ciddiyeti, kadınların gündelik hayat pratiklerinin ve karşı reflekslerinin çözümlenebilmesi açısından önemlidir. Bu sebeple sahanın krokisinin çıkarılabilmesi hususunda oldukça yardımcı olan aracı kurumlarla yapılan mülakatlara ilişkin bir diğer soru ise, ailelerin ev içerisinde almış olduğu güvenlik önlemleri oldu. Tay Danışmanlık'tan görüşmeci uzman 4 (18 Şubat 2017); alınan güvenlik önlemleri genelinde kamera sistemleriyle ilgili yöneltile soruya şu cevabı verdi;

“Şimdi bu belli bir noktada paranoya da yaratabiliyor. Aileler kamera sistemi kuruyorlar biz de diyoruz ki kamera sistemi kurana kadar çalışma izni alın. Çalışma izni almak kayıt altına almaktır. Kamera sistemi kursan ne olacak kadın evi boşalttı, çocuğu da bırakıp gitti ne diyeceksin? Direkt sen suçlusun zaten devlet sana bu kadını kaçak çalıştırmanın hesabını sormayacak mı? Ama tabii denetim olmadığı sürece bizim anlatmalarımız hep yetersiz kalıyor. Bu toplum en çok paradan korkuyor vereceksiniz cezaları sonra tıptış tıptış yasal ofislerin yolunu tutuyorlar. Sokakta gördüğünüz yabancı uyruklu kadınların %90 ı kaçaktır. Devletin burada çok ayıbı eksigi var yani, sonra yok güvenlik sorunu var bilmem ne bitmez ki böyle.” “Şimdi bu belli bir noktada paranoya da yaratabiliyor”

Tecimsel bir faaliyeti gerçekleştiren bu firmalar hiçbir ikilem içerisinde kalmadan iktisadi problemleri tüm değişkenlerin arasında farklı bir yerde değerlendiriyor. Söylemler arasında bir devamlılığın olmadığı göze çarpıyor. Yani alınan güvenlik önlemleriyle birlikte kadınların çalışma saatleri ve izin saatlerinin iç içe geçmiş olduğu faaliyet gösterdikleri evlerdeki mahremiyetlerinin teknolojik cihazlarla ihlal edilmesinden kaynaklı oluşabilecek psikolojik travmalar üzerine söyleyecek birkaç şey bulmakta belli ki zorlanıyor firma yetkilileri. Aracı kurumda çalışan uzman, ailelere evi kamera sistemiyle donatmaktansa, çalışan kadınları kayıt altına almanın çok daha etkili bir yöntem olduğunu ve bu yöntemi tercih etmelerini salık veriyorlar. Bir denetim mekanizması yerine bir başkası alternatif olarak sunuluyor. Şayet aileler bu yöntemi tercih ederlerse firmaların bu işlemler üzerinden elde edecekleri kazançta garanti altına alınmış oluyor. Deluze'un “göçebeliğin kodlardan kurtulmak için yer değiştirmek” (akt. Köse, 2012: 50). İfadesi, aslında bu kayıt almak arzusuyla göçebeliğin arasındaki diyalektiğin açılımı gibi.

Kayıt altına almak yerleşik düzen temsilcilerinin adeta mantrasıdır. Dışardan gelen “ne idüğü belirsiz” yabancının, kuralları önceden belirlenmiş ve ancak iktidarın çıkarları doğrultusunda değiştirilebileceği bir mikrokozmoz’a ne oranda yıpratıcı bir etkiye bulunabileceği netameli bir duruma karşılık gelmektedir. Dolayısıyla “göçmen”, “yabancı”, “kayıt dışı” diye tabir edilebilen bu kadınlar tahakküm mekanizması işleticisinin asla kabul edemeyeceği bir öngörülemezlik yaratabilir. İşte bu saikle panoptik yapı biran önce benimsetilip kişinin uyumsuz yapısı paralyze edilmelidir.

“Devletin oluşturmuş olduğu pürtüklü mekânlar hiyerarşik ve kodlayıcı yapılarıyla savaş makinesini kendine çekerek, ondan bir ordu, polis, asker ve işçi oluşturmaya zemin hazırlarken, aksine göçebelerin kaygan mekânları tıpkı *go* oyununda olduğu gibi, aralarında (taşlar) hiçbir hiyerarşinin olmadığı önceden belirlenen kuralların iş görmediği tamamen belirlenimsizlik/yersizyurtsuzluk üzerine kuruluyor” (Hüseyin Köse, 2012: 55).

Fakat her ne olursa olsun bu sistemin bazı çatlakları var ve içerisinde bulunan panoptik tahakküm mekanizmasının zamanla sinoptik bir yapıya evrilip izlenenin izleyen olduğu bir gerçek gün yüzüne çıkabiliyor. Bu araştırma özelinde ise Gürcü Bakıcı Kadınların bu yapıya (tabi eğer mevcut koşullar içinde bu mümkünse) nasıl uyumlandıklarını gözlemlemek bu araştırmanın bir başka başlığı altında irdelenmiştir.

Ev içerisindeki güvenlik temelli yaşanan problemlerden bir başka örnek. Tay Danışmanlık’tan görüşmeci uzman 4 (18 Şubat 2017);

“Kamera sistemi kursan ne olacak kadın evi boşalttı çocuğu da bırakıp gitti ne diyeceksin? Direkt sen suçlusun zaten devlet sana bu kadını kaçak çalıştırmanın hesabını sormayacak mı?”

Kadınların oluşturulan önyargının tezahür ettiği bir başka söylem. Uzman onların doğuştan kötü ve suç işlemeye meyilli bireyler oldukları varsayımında yola çıkıyor, Bakıcı kadınların karakteristik özelliklerinin geliştirilecek savunma mekanizmalarıyla simbiyotik bir yapı kurmak konusunda bir beis görülüyor. Pek tabi ailelerin güvenlik kaygıları anlaşılabilir, fakat bu kaygıların giderilmesi tek taraflı alınan kararlar silsilesiyle değil de,

konunun öznesi konumunda olan kadınlar karşılıklı iletişim kanalları devreye sokularak gerçekleştirilse daha sağlıklı bir çıktı elde edilecektir.

Odaklanması gereken bir diğer nokta ise otoritenin ve gücün simgesi konumunda olan devlet kavramının dikte edici bir üslupla kullanılması. Yani ailelere verilen salığın ardında açık bir tehdit gizli. Aslına bakılırsa otoritenin kurumları arasında bir oydaşma sağlanmaya çalışılıyor. Düşmanın belirlenmesinden sonra kişisel çıkarlar uğruna (burada kişisel çıkarlardan kasıt ailelerin kadınları kayıt dışı çalıştırarak sağlayacakları ekonomik kazançtır) ortak hedeflerden şaşıp kolektif bir kazançtan nasiplenememek olsa gerek. Oysaki kayıt altına almak bakıcı kadınlara da bir takım haklar sunmakla beraber kayda değer bir hareket alanı da sağlayacaktır. Ancak yersiz yurtsuz olarak betimlenmiş bu kadınların adeta kristalize edilmiş yapılarının sınırlarının belirginleşmesi anlamına gelir ve bu tüm savunma mekanizmalarının üzerine temellendiği yabancı kavramının biraz olsun silikleşmesi yerleşik düzene tehdit niteliğindedir. Bilinmeyen onları tahakküm alanlarını işgal edeceğinden korktukları için bir dizi katı önlem almak en kolay yöntem olarak görülüyor. Aslında bu iktidar mücadelesi içerisinde aracı kurumlarda aileler için ekonomik çıkarlarını garanti altına alabilmek adına bir takım baskı ve korku temelli söylemler geliştirmeye çalışıyorlar gibi. Tay Danışmanlık'tan görüşmeci uzman 4 (18 Şubat 2017);

“Bu toplum en çok paradan korkuyor vereceksiniz cezaları sonra tıptı tıptı yasal ofislerin yolunu tutuyorlar. Sokakta gördüğünüz yabancı uyruklu kadınların %90 ı kaçaktır. Devletin burada çok ayıbı eksiki var yani, sonra yok güvenlik sorunu var bilmem ne, bitmez ki böyle.”

Aslına bakılırsa bireysel ve toplumsal onay almak için rızanın örgütlenmesi tam anlamıyla kolektif motto haline gelmiş vaziyette. Bunu gerçekleştirmek adına devletin somutlaşmış müeyyide mekanizmaları kullanılıyor. Yani hiyerarşinin en üstündeki yapı olan devlet, nasıl ki belirli koşullar altında alt yapı kuvvetlerinden yararlanma yolunu seçiyorsa, belirli durumlarda da alt yapı kuvvetleri devlet erkinin o sorgulanamaz gücünü disipline etmek amaçlı olarak teşhir etmekten asla geri durmuyor. Ailelerin bir takım ekonomik yaptırımlarla yasal yolları tercih ettirilmeleri isteniyor.

Bu noktada, bu söyleşi için geliş güzelde olsa istatistiklerden bahsediliyor. Yani içerisinde bulunulan durumun vahameti bu yolla tasvir edilmekte. Savundukları ideolojinin başat konumunu korumak için yer yer bakıcı kadınların noksan yönlerinin deşifre edilip bunun bir problem haline getirilmesi gerekiyor. Sokaktaki kadınların yüzde doksanının kaçak olduğunu ve bu durumun devletin bir ayıbı olduğu söylemi aslında bu amacın tezahürüdür. Kaçak olma durumu toplumsal denetim mekanizması olarak görülen devletin bir ayıbıdır artık. Sorun en tepedeki merci ile ilişkilendiriliyor, dolayısıyla bu soruna eğilmek artık devlet ve onu temsil eden tüm sistemlerin işiymiş gibi addediliyor. Yani aslında burada mevcut olgunun bir tarafı diğer aktörle ilgili problemini ifade ederken bu problemin çözüm yöntemini ve bu yöntemi benimsemesi gereken erki de belirlemiş oluyor. Ama daha önce de bahsettiğimiz sanki yapboz da bir parça hala eksik. Evet, bakıcı kadınlar mecburen de olsa bu konuyla bir biçimde ilişkilendiriliyor. Fakat bu sanki onların maduniyetlerinin adeta kutsanması sonucunu doğuruyor. Yani onlar adına konuşulması onlara kendilerini ifade etme özgürlüklerinin daha önceden belirlenmiş yöntemlerle veriliyor oluşu (bu bağlamda bu sadece kadınların konu içerisinde atıl bir rol verilerek yapılmasına karşılık geliyor) onları toplumsal yapıyla ilişkilendirme çabası değil, belirttiğimiz gibi madun bireyin yeniden inşasıdır. Bu bakış açısıyla; Köse'nin de dediği gibi “kendi yaşam alanımızın meşru sınırları dışına sürgün ettiğimiz başkaları, kutsanmış düzenini önündeki mutlak ve değişmez kötülük abideleridir” (Köse, 2016: 124). Sonu görünmeyen karanlık bir tünelin daimi ve bilinmezliğin ev sahipleri olan bakıcı kadın, kaybedecek oldukça fazla şeyi olan imtiyazlı kitlenin adeta heyulası konumdadır.

Sevgi Kesim Güven'in “Gözetimin Toplumsal Meşruiyeti” makalesinde geçen öğretilmiş çaresizlik teorisi bu fenomendeki tarafgirliği gözler önüne sermek konusunda etkili olabilir. Öğrenilmiş çaresizlik teorisine göre, kontrol edilemeyen durumlarla karşılaşmak, kişinin repertuarındaki tepkilerin gelecek sonuçları etkilemeyeceği beklentisinin ortaya çıkmasına neden olur. İşte bu teori doğrultusunda öğretilmiş çaresizlik duygusu sarmalına sokulmak istenen özne bakıcı kadındır. Yabancı olduğu bu düzenin komplike yöntemleri onu sürekli belli hedeflere yönlendirmek arzusu taşır, sisteme disipline edilerek kabul edilen kişilerin bile bu dogmatik yapı karşısında yer yer etkisiz olduğu düşünülürse,

Deniz Kandiyoti'nin betimlediği gibi “içerideki yabancıların” (Kandiyoti, 2012: 125) işinin kolay olacağını söylemek zor olsa gerek. Köse'nin deyişiyle köksüzlüğün sembolü olan bakıcı kadınlar başat kültür içinde paralize edilip, iktidarın hayalindeki uydu bireyler haline getirilmeye çalışılıyor. Frank Frude'nin ifadesiyle “kendi çaresizliğiyle barışıktır ve kendi gücünü belirleme kudretine olan inancını yitirmiştir” (akt. Köse, 2011: 187). Muktedir olma güçleri ellerinden alınırken, bu güçleri yönlendirebilecekleri alanlara opak bir küreden bakmaları isteniyor.

## 2.6. Sonuç

Sonuç olarak yer yer kavramsal ifadelerle soyut bir alana taşınan bu olgu, söyleşiler yoluyla elde edilen veriler ve gerçek kişilerin deneyimleri vasıtasıyla da somut gerçeklerle ilişkilendirildi. Tezin önemli bir bölümünü teşkil eden aracı kurumlar ve onların farklı konularla ilişki görüşleri; illegal yapılanma ve aileler ve bakıcı kadınlar arasındaki güven sorunsalı üzerinde ilerleyen kültürel ve iletişimsel mücadele alanı olmak üzere iki ana başlık altında detaylandırıldı. Bu tezin önemli bir vechesini teşkil eden aracı kurumlar, birçok aile için sürecin ilk basamağına karşılık gelmektedir. Araştırmanın haritasının oluşturulabilmesi açısından çok önemli olan aracı kurumlar, bu hizmetten ilk defa yararlanacak olan ailelerin konuya dair fikir sahibi olabilmeleri için de büyük önem arz ediyor.

Aracı kurumlarla yapılan mülakatlar sonucunda bakıcı kadınlar araştırma içinde iktidar söyleminin karşısında her daim ezilmeye mahkûm, mağdur olan bireye karşılık geliyorlardı. Sahanın keşfi bölümü bu karşıtlığın transkripti niteliğindedir. Ancak sahanın gerçeklerine hakim olunmaya başlandığı andan itibaren, konuya dair varsayımlarda da birtakım değişiklikler söz konusu oldu. Bakıcı kadınların mücadele içerisindeki gerçek konumları da bunlardan birisi. Sahanın keşfi bölümünden sonraki bakıcı kadın imajı gündelik hayatın içindeki alternatif varoluşun proaktif özneleri olarak güncellenmiştir.

Tabii bu imtiyazlı grubun azınlık olana tahakkümünün söz konusu olmadığı anlamına gelmiyor. Ancak göçebe bakıcı kadınların kimi zaman mağduriyetlerinden doğan, gerekse kendi keşfettikleri küçük alternatif alanlardan (çatlaklar) doğan avantajlarını zaman zaman oldukça verimli kullanabildikleri gerçeğine gölge düşürmüyor.



Bu daha sınırlı alandaki küçük çaplı bir mücadeleye denk gelse dahi, bakıcı kadınlara gündelik hayatın işleyişinden el çektirilmek hiç olası görünmemektedir. Yani sahanın keşfi, aynı zamanda en önemli kaygılarından birisi olan bakıcı kadınların gerçek konumlarının da keşfi maiyetindedir.

## **BÖLÜM III. EV SAHİBİ VE BAKICI KADININ BULUŞMASI (MÜCADELE ALANINDAKİ SÖYLEMLERİN ANALİZİ)**

### **3.1. Alan Mücadeleleri ve Taktikler**

Yabancıların sonradan dahil oldukları toplumsal yapıya entegre olabilmek adına elbette ki birtakım mücadele süreçlerini bizatihi o toplumun mutlak bileşenleriyle yaşamaktadırlar. İnsanlık kültürel değerler odaklı olarak heterojen bir oluşuma karşılık geliyor olsa da, evrensel insani değerler söz konusu olduğunda birçok benzerlik vuku bulur. Bu olgudan yola çıkarak göçmenlerin, bu araştırma ekseninde yabancı bakıcıların da geliştirmiş olduğu bazı savunma ve uyum mekanizmaları da önceden belirlenmiş bazı kavramlar özelinde farklı bir yorumlamaya imkân tanıyacaktır.

Araştırmanın bu safhasında 5 Temmuz 2017 – 15 Ekim 2017 tarihleri arasında 8 Gürcü kadın ve ev içerisinde yabancı bakıcı kadın hizmetini tercih eden 8 ev sahibiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildi. Mülakat yapılan bakıcı kadınlar ve ev sahipleri arasından isminin araştırmada geçmesini istemeyenler olduğu için görüşmecilerin tümü numaralarla kodlanmıştır. Ev sahipleriyle gerçekleştirilen mülakatlar öncesinde sadece kadın bireylere ulaşmak gibi bir kaygım olmamasına rağmen tüm mülakatlar kadınlarla gerçekleştirildi. Aslında buda bakıcı kadınlar ve ev sahipleri arasındaki iletişim irdelendiğinde ev sahipleri cenahında hangi aile bireyine odaklanılması konusunda yol gösterici olmuştur. Bakıcı kadınlar ve ev sahipleriyle gerçekleştirilen birebir görüşmeler sonucunda alanda gelişebilecek iktidar mücadeleleri ve bu mücadele esnasında göçmen bakıcı kadınların geliştirebileceği gündelik taktikler ve ailelerin de bu taktikleri engelleyici olarak addettikleri edimler tespit edilip çözümlenmiştir.

Gürcü Bakıcı Kadınların oluşturduğu çalışma Ankara'nın kalburüstü semtlerinde (Yıldız, Ümitköy, Oran) gerçekleştirildi. Hizmetlerinin karşılığını dolar olarak talep eden (ekseri ücretleri 600\$ ile 800\$ arasında değişiyor) bakıcı kadınlar söz konusu olduğunda görüşmeye gittiğim ailelerin sosyo – ekonomik anlamda üst sınıfa dahil aileler olması doğal bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Genel itibarıyla eğitilmiş ve imtiyazlı konuma sahip bireyler çok daha önemli işlerden sorumlu oldukları için gündelik işlerini ve ailenin herhangi bir üyesine bakım işini bu kadınlara yaptırıyorlar. Özellikle bakıcı kadınların

kamusal alana geçmişe kıyasla daha hakim oldukları düşünüldüğünde bu talep çok daha somut nedenlere dayanıyor. Ev içerisinde karşılıklı ilişkilerin hüküm sürdüğü bu araştırma özelinde Gürcü Bakıcı Kadınlar ve ev sahipleriyle yapılan mülakatların analizi aynı başlık altında değerlendirilmiştir.

Bölüme ilk olarak bakıcı kadınların çalışma saatleri dışında vakit geçirmeyi tercih ettikleri Kurtuluş Parkı'nın ve oradaki karşılıklı iletişim ağının betimlenmesiyle başlandı. Birebir mülakat için çalıştığı eve gidilen Mzia, sınırları etnik aidiyet değerleriyle çevrelenmiş bu homososyal alana tabiri caizse girişi bileti oldu. Kurtuluş Parkına kadar yüz yüze gerçekleştirilen mülakatların yerini spontan bir odak grup çalışması aldı. Bu grubun yol göstericisi ise daha öncede bahsedildiği gibi Mzia oldu. Sıradan bir hafta sonu aktivitesi gibi tahayyül edilebilecekken Kurtuluş Parkı pratiği aslında bu konuya dair tüm veçheleri içinde barındıran bir dünya gibi. Toplanan bu alan belirlenirken bakıcı kadınların çalıştıkları evlere yakın olmaması göz önünde bulundurulmuş. Bu yarı otonom alan sorunlardan kaçışı temsil ederken aynı zamanda bu sorunlara dair sohbetlerin yapıldığı, karşılıklı fikir teatisinde bulunduğu bir yer. Kuramsal çerçeveyi belirlerken Michel de Certeau'nun gündelik hayat teoreminin içerisindeki taktikler kavramı işte tamda burada yani Kurtuluş Parkında kadınlar nezdinde elle tutulur gerçekliklere dönüşüyorlar. Bakıcı kadınların keşfettiği bu sıradan taktikler temelli bazı eylemler bölümün diğer konu başlıklarını şekillendirilmesi hususunda oldukça faydalı olmuştur.

Bakıcı kadınların Türkçe 'ye hâkimiyet hususundaki noksanları, yabancı oluşlarının en büyük dezavantajları. Dolayısıyla bu gediğin en kısa sürede kapatılması gerekiyor. Bakıcı kadınların ev sahiplerine ve onların belirlediği çalışma koşullarına alışabilmelerinin yegane yolu Türkçü'ye en azından asgari düzeyde hakim olmaktan geçiyor. Bölümün bir diğer başlığı da bakıcı kadınların gündelik Türkçeyi öğrenebilmek için geliştirdiği taktikler ve sonuç olarak elde edilen özel alan ve zamanın tespit edilmeye çalışılması olarak nitelendirilebilir. Her ne kadar kendi ana dilleri olmasa da öğrendikleri Türkçe onların yaşam kalitelerini doğrudan etkileyen bir etken haline geliyor. İktidarın sıkı güç sarmalına sızabilmelerine imkân sağlayabilecek taktikleri geliştireceklerse şayet, otoritenin dilini öğrenmek zorundalar. Bu bölüm hem bakıcı kadınlarla sağlıklı bir iletişim kurabilmek hem de onların alandaki yerlerini doğru tespit edebilmek açısından oldukça önemli. Sonuç olarak topyekûn bir savaş olmasa da karşılıklı mücadele denilebilecek bu karşılıklı

etkileşimin içinde bakıcı kadınların dil öğrenme süreçleri analiz edilmeye değer bir gerçek olarak karşımıza çıkıyor.

Daha öncede bakıcı kadınlar ev sahipleri birbirini doğrudan etkileyen bir etkileşimin aktörleri olduklarını ifade edildi. Her ne kadar ev sahipleri bakıcı kadınları bir hizmetin karşılığı olarak hayatlarına dahil ediyor olsalar da bu sürecin profesyonellikten tamamen uzak olduğu söylenebilir. Bu süreç ilk başta her iki taraf açısından da kontrol altında tutulmak istense de öngörülemeyen sebeplerden ötürü her daim sekteye uğramaya mahkûm gibi görünüyor. Aslında ev içerisindeki karşılıklı huzurun temel prensibi uyum ve tutarlılık ancak sorumlulukların çift taraflı belirsizliği arzu edilen sonuca ulaşmadaki en büyük engel denilebilir. “Sorumlulukların Belirsizliği” bölümün de bu gerçek üzerinden ailelerin ve bakıcı kadınların başlarından geçen olaylar değerlendirilmiştir. Ancak bu bölüm daha çok bir suçlu bulmak maksadından çok bakıcı kadınların geliştirmiş olduğu taktikler ve ev sahiplerinin bu duruma bir ön alma stratejisiyle verdiği karşılıklar olarak ta okunabilir.

Son olarak olguya dair her şeyin vuku bulduğu alan olan ev içindeki mücadele tespit edilmeye çalışılmıştır. Bakıcı kadınların en etkin kullandıkları ya da kendilerini en rahat hissettikleri alanlar ve ev sahiplerinin bakıcı kadınların eylemlerini sınırlandırabilmek ve otokontrolü sağlayabilmek adına almış olduğu güvenlik önlemleri vs. “Mekânın Kullanımı” başlığı altında irdelenmiştir. Bakıcı kadınların günün yirmi dört saatini geçirdikleri evlerin sınırları, mevzu bahis dışardan gelen bir yabancı olduğunda oldukça belirsizleşebiliyor. Alışma sürecinin ön koşullarından biri olan özel alan ihtiyacı karşılanmayan kadınların içine düştüğü kaotik durum tahmin edilebilir. Bu ilişkinin karşılıklılık esasına dayandığı gerçeği de göz önüne alındığında sürecin aileler açısından da çok sağlıklı işlediği söylemek oldukça zor. Mekâna dair gerçekler yine ev sahipleri ve bakıcı kadınların deneyimlerinden faydalanarak tespit edilmeye çalışılmıştır. İzin günlerinde uzaklaşmak için can atılan evler en nihayetinde bakıcı kadınların yüzleştikleri her zorluk, tattıkları her acı ve mutluluğun çıkış noktasıdır.

Sonuç olarak başlıklara bölünen bu gerçekler gündelik hayatın sıradanlığı ve tekrarının bir özeti niteliğinde. Aslında bu etkileşim sürecindeki her adım, hem bakıcı kadınlar hem de ev sahipleri için deneyimlere oradan da stereotiplere evrilmektedir.

Yaşanan gelişmeler aktörlerin zihninde kemikleşmiş, gruplayan ve kristalize eden fikirlerin inşasını mümkün kılmaktadır. Bu çoğu zaman taraflar arasındaki iletişimi yıkıma uğrattığı gibi olsa da sürecin kendiliğindenliği ve hızı onun yıkımına müsaade etmeyen payandaları gibi.

Araştırmanın bir diğer önemli çıktısı ise önceden belirlenmeyen taktikler. Taktik kavramı ayrı bir başlık altında değerlendirilmedi çünkü araştırmada bakıcı kadınlara dair bahsi geçen her şey aslında taktik olarak addedilebilir. Her ne kadar karşılıklı bir iletişim sürecinden bahsedilse de bu araştırmada daha çok bakıcı kadınların üretmiş olduğu taktikler üzerine yoğunlaşmıştır. Yersiz yurtsuzluğun bu araştırmadaki karşılığı olan bakıcı kadınların alternatif bir alan inşa edebilmek adına gerçekleştirdikleri gerilla taktikleri gündelik hayatla tamamen bütünleşik bir yapıda vücut bulmaktadırlar. Dolayısıyla bu bölümün tamamına karşılık gelmektedirler.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise bakıcı kadınlar ve ev sahipleri arasındaki karşılıklılık ilkesi oldu. Aslında zaten aksinin düşünülmemeyeceği bu süreçte tespit edilen ve yorumlanan her fenomen bu ilke temelli cereyan etmektedir. Bölümün okuması bu kavram dahilinde gerçekleştirilirse başlıklar, söylemler ve yaşanan olaylar arasındaki bağ daha kolay ayırt edilebilir.

### 3.2. Uyumlanma Süreçleri



Resim 1. (5 Temmuz 2017 Kurtuluş Pakı, Gürcü Kadınların hafta sonu pratiği)

Gürcü Bakıcı Kadınların hafta sonları izin günlerini geçirmeyi tercih ettikleri Kurtuluş Parkından bir kare. Kurtuluş Parkındaki bu 15 20 masalıklı alan çoğunluğunun eski Doğu Bloğu ülkelerinden gelen kadınların oluşturduğu adeta görünmez bir duvarla örülü gibiydi. Etrafta onlardan olmayan diğer insanlara kapalı olan bir bölge. İlk bakışta Türk kadınlarının periyodik aralıklarla gerçekleştirdikleri sosyalleşme sürecinin başka bir boyutuna aracılık eden gün metaforuyla büyük benzerlikler arz ediyor. Bu hafta sonu etkinliği sabahın erken saatlerinde başlayıp akşam altıya kadar devam ediyor. Buluşma bazı kadınlar için aynı zamanda erkek arkadaşlarıyla da özel bir güne karşılık geliyor. Ama sonuç olarak her ne yapıyorsa ekseriyetle birlikte yapıyor. Dışardan bakan birinin iki kültür ve bu iki eylem arasındaki farka vakıf olabilmesi oldukça zor. Bittabi bu aktivitenin amaçlarından birisi de Türkiye'nin muhtelif bölgelerine dağılan yurttaşlar arasındaki bağları kuvvetlendirmek ve sıradan sohbetlerle hayatın zorluklarından bir süreliğine de olsa azade olmak.

Ancak Kurtuluş Parkı gibi alternatif değerler ışığında belirlenmiş bir alanın sadece gülüp eğlenmek maksatlı tercih edilmediği, aralarına girip onlarla sohbet edilmeye başlandığında ya da sadece sessiz kalıp onların kendi aralarındaki sohbetlere kulak kabartıldığı vakit anlaşılıyor. Bu mekân onların hafta sonunun yorgunluğunu attıkları,

gündelik şeylerden konuştukları, mamafih kendi sektörleri üzerine basit sohbetler yaptıkları bir mesire alanı gibi. Yaptıkları yöresel yemekler eşliğinde sohbet edip eğlenirken, yaşanan küçük büyük problemler aktarılıyor ve bunların çözümlerine dair bir fikir teatisi gerçekleştiriliyor. Bakıcı kadınlar bu masa etrafında çalıştıkları evlerde karşılaştıkları problemlerden bahsederken, uzun süredir Türkiye’de çalışanların deneyimlerini aktarmaları suretiyle olası problemler hakkında da fikir sahibi olunuyor. Tabi bu problemlerden bahsedilirken üretilen çözümler yani taktikler de sohbet içerisinde dolaşıma sokuluyor. Tecrübeli olanlar haliyle Türkçe ’ye daha hakimler onlarla yapılan sohbetler aynı zamanda dil konusunda hala problem yaşayanlar için bir pratik yapma alanı olarak değerlendiriliyor Kurtuluş Parkı. İktidar odaklı simgeler dünyasına hakim olmak ve bunu takiben basit ama etki taktikler inşa edebilmenin ön şartı Türkçeyi öğrenmekten geçiyor. Aslında sınırları bakıcı kadınlar tarafından belirlenmiş bu alanda mesleklerine ve gündelik hayatlarına dair konuşulan her şey gayri resmi uyumlanma taktikleridir. Hafta sonu buluşmaları onların taktik repertuarını tedricen geliştiren ve kendi aralarında bağlı oldukları bir iş jargonu oluşturmalarına olanak sağlıyor. Aslında mevzu bu seferde bakıcı kadınların ev sahiplerine dair geliştirdikleri stereotiplere bağlanıyor.

Kuvvetle muhtemel farkında olunmadan kendi pencerelerinden bir ev sahibi algısı oluşturuyorlar. Daha deneyimli bakıcı kadınlar gayretkeş tavırlarla daha genç olanları uyarma görevini üstlenmiş vaziyettedirler. Bu süreç hemen ev sahiplerinin belirlemiş olduğu kurallar dahilinde fark edilmeden açılan gedikleri akla getiriyor. Kurtuluş Parkı tabiki organize taktiklerin üretildiği alanlar değil, yaşanan her şey daha çok o olayın öznesini ilgilendiriyor fakat iktidarın sürekli gözlenen sınırlarının dışına çıkılarak gerçekleştirilen bu fikir teatisinin önemi süreli ve izinli de olsa bir kaçışın çıktısı olması sebebiyle bakıcı kadınlar için bir kat daha artıyor.

James. C. Scott’ın “Tahakküm ve Direniş Sanatları” kitabında belirttiği “gizli senaryolar” ‘ın yazıldığı mekândır aynı zamanda Kurtuluş Parkı. Gizli senaryo, hegemonik olmayan, karşıt, muhalif, yıkıcı söylemin ayrıcalıklı mekânıdır (Scott, 2014:59). Bakıcı kadınlar buralarda “kamusal senaryo” ‘nun simgesel anlamdaki değer yargılarında bağımsız bir alan keşfetmişler. Ev içerisindeki direniş sürecinin devamı belki de tamamlayıcısı olan bu gizli senaryolar Kurtuluş Parkı’nda inşa ediliyor. Ancak iktidar temelli yaklaşımın aşağıdan yukarı yönlü olan hiyerarşik düzeninin bu alternatif alanda da

izleri görülmektedir. Buradaki hiyerarşik üstünlüğün dayanak noktası bakıcı kadınların Türkiye’de geçirmiş oldukları süreler. Deneyimleri oranında yaptıkları işlere ve ev sahiplerine ilişkin söylemleri itibar görüyor. Yani madun takımı, tahakküm mekanizmalarından kaçışının temsili olan Kurtuluş Parkı’nda bir başka iktidar yapısının meşruiyetini ilan etmiş oluyor. Evlerdeki tahakküm ilişkilerinde karşılık vermenin sistematik olarak engellenmesi bakıcı kadınların bu ve benzeri alternatif özgürlük alanlarını keşfetmelerini sağlıyor. Görüşmeci bakıcı kadın 4; “İzin günlerimde sürekli beni arıyorlar. Bunun yapmaya hakları yok.” En temel düzeyinde, gizli senaryo, tahakkümün varlığıyla yadsınan öfke ve karşılıklı saldırganlığın fantezide ve zaman zaman gizli kapaklı pratiklerde ifade edilmesini temsil eder (Scott, 2014: 75). Mücadelenin kalbinde gözle görülür bir zafer bakıcı kadınlar tarafından pek mümkün olmasa da, iktidar gözetiminden uzak mekânlardaki hayali ve simgesel zaferlerin önemi bakıcı kadınlar nezdinde oldukça muteber gibi görünüyor. Muhalif bir altkültür “bir toplumsallaşma zincirindeki zayıf noktalara yatırım yapar” (Scott, 2014: 191). Kurtuluş Parkı bakıcı kadınlar için antihegemonik söylemin ayrıcalıklı mekânıdır. Ancak gizli senaryo hiçbir zaman önemli bir güç haline gelmez (Scott, 2014: 208). Araştırmanın sürekli üzerinde durduğu bu karşılıklı ilişki içerisindeki değerler birbirleriyle daimi bir diyalog halinde olmak durumundadırlar. Bu süreç aynı zamanda onların anlaşılabilir kalmalarını sağlamaktadır.

Kurtuluş Parkı’nın araştırma için bir diğer önemi o ana kadarki takip edilen mülakat tekniğindeki değişikliğe sebep olmasıydı. Birden fazla bakıcı kadının bir araya gelmiş olması onlarla birebir mülakat gerçekleştirme ihtimalini bir anlamda rafa kaldırmış oldu. Herhangi birisine yöneltilen soru bir diğeri tarafından da cevaplanabiliyordu. Dolayısıyla bir odak grup çalışması gerçekleştirilmiş oldu. Mzia bu çalışma dâhilinde ilk mülakat yapılan Gürcü bakıcı kadındı. Zaten onun aracılığıyla Kurtuluş Parkında bakıcı kadınların bu özel aktivitesine dahil olunabildi. Birçoğuyla tanıdık vasıtasıyla görüşme fırsatı bulunmuş olsa dahi bakıcı kadınlar oldukça ihtiyatlı bir profil ortaya koyuyorlar. Bittabi etnik aidiyet koşullarına uygun düşmeyen araştırmacıya güvenmiyorlar. Bundan dolayı Türkiye maceralarının nasıl başladığı ve ne zaman şimdiki ev sahiplerinin yanında işe başladıklarını dair sorular onların araştırmacıya bir nebze olsun alışmalarına olanak sağladı. Bakıcı kadınlar bu soruya çoğu zaman klişe cevaplar veriyor olsalar da bu basit cevaplar bazen yine onlar tarafından çok daha enteresan konularla ilişkilendirilebiliyor.



Kurtuluş Parkı'nın tercih edilmesinin en önemli sebebinin bakıcı kadınların çalıştıkları lokasyonlara uzak bir bölgede konuşlanmış olmasıydı. Görüşmeci bakıcı kadın 1 (5 Temmuz 2017) "İçimizde bu bölgede çalışan hiç kimse yok o yüzden buraya geliyoruz" dedi. Kurtuluş Parkı bakıcı kadınların gündelik hayatın yorucu etkisinden ve sorumluluklarından kurtuluşunun mekânı aynı zamanda. Aslında amaç beraber olup geçirilen haftayı kritik etmenin yanı sıra çalıştıkları bölgelerden uzaklaşmak gibi. Otorite sınırları dışına çıkmak kişisel boş vakitleri değerlendirmenin bir ön koşulu haline gelmiş. Belki de kendi alanları olarak addedebilecekleri ve içlerinden geldiği gibi davranmalarına müsaade edilen tek mekân. Sadece bu nedenlerle bile bakıcı kadınların bu özel mekânı benimsemeleri için yeterli. Görüşmeci bakıcı kadın 6 "Burada Cemal var mesela onun kafesine gitmediğimiz zaman bizi dövüyor, küfür ediyor." Serzenişte bulunarak kendilerini en rahat hissettikleri mekânlardan biri olan Kurtuluş'ta içselleştirdikleri alana tehdit bir adamdan bahsediyor. Onları bu kadar rahatsız eden bu adamla karşılaşmamak için neden başka bir lokasyonu tercih etmedikleri sorusu yöneltildiğinde memnuniyetsizliğinin ifadesi olan mimikler dışında herhangi bir cevap alınamadı bakıcı kadından. Kurtuluş Parkı'nın onlar için sadece gezmek ve yemek içmekten daha farklı anlamlara geldiği belli. Kültürel devingenliğe karşılık gelen bu kadınlar, onları toplumun genelinden ayıran farklılıkların unutulduğu, belki de devlet otoritesinden ve yanlarında çalıştıkları ailelerin onlar için oluşturdukları önyargılardan uzaklaşmanın yolu olan Kurtuluş'tan belli ki bir şehir zorbası yüzünden vazgeçmeyecekler.

Tabii hepsi için kesintisiz bir pazar tatilinden bahsetmek pek mümkün değil. Ailelerden gelen acil kodlu aramalar onların hızlı bir biçimde eve dönmelerini gerektiriyor. Buda aslında bölümün girişinde değinilen sorumlulukların belirsizliği ve bakıcı kadınların benim demeye cüret ettiği mekânların hemen geçişli ve saydam bir yapıya dönüştürmesiyle doğrudan ilişkilendirilebilir.

Hemen hemen her hafta buluştukları Kurtuluş Parkı, daha önce belirli simgeler etrafında toplanamamaları tespitine karşın aslında mekânsal bir sembolü temsil ediyor gibi. Yani bu toplumun madunları olarak içselleştirdikleri Kurtuluş Parkını geliştirdikleri sosyal karakterle bağıntılı olarak görüyorlar. Burası onların yerleşik değerler manzumesi karşısında içselleştirdikleri alternatifliğin somut hali. Ev sahiplerinin onlar için biçtiği

rolleri bir kenara bıraktıkları, onları belli kontrol noktalarına sabitlemeye çalışan değerler dizgesinden kurtuluş olarak resmediliyor Kurtuluş Parkı.

### **3.3. Türkçenin Gündelik Hayat İçerisindeki Muktedir Konumu**

Madunu; özne oluşunun gerekliliği olan kendini mevcut yapının inşa ettiği söylem alanında konumlandırmayan birey olarak tanımlarsak, bakıcı kadınlar da bu kavramın içine aldığı sessiz özneler olarak tanımlanabilir. Kendilerini var eden değerleri girdikleri sosyal ağlar (bu bölümde çalıştıkları evler) spektrumunda konumlandıramadıklarında sessizleşiyorlar ya da ev sahipleri tarafından maksatlı bir biçimde sessizleştiriyorlar. Bu kendilerine ve yaptıkları işe duydukları saygıyı tedricen yok ediyor. Bakıcı kadınlar başka bir dil grubundan gelen göçmenler statüsündeler, onlar dertlerini anlatacak kelimeleri ve üslubu bulana kadar kararlar çoktan alınmış oluyor (Bülent Somay, 2011: 157). Ev içerisindeki karar mekanizmalarına dahil olamayan kadın kendini yalnız hissedip varlığının ötekileştirildiğini düşünüyor. Görüşmeci bakıcı kadın 2 (10 Ekim 2017); “Türkiye’de siz bize farklı bir pencereden bakıyorsunuz aslında bakmasanız daha iyi.” Daha geniş bağlamda düşünülecek olursa kamusal alanda iletişim kanallarını zapt etmiş, üretim mekanizmalarının kontrolünü elinde bulunduran imtiyazlı kesim nasıl ki toplumun büyük çoğunluğunu sessiz kalmak, gerçek özne olmamak yönünde güdülüyorsa, bu mikro homososyal yapıda da aile bireyleri kadının insan olmasından ileri gelen kendini ifade hakkını zaman zaman elinden alabiliyorlar. Tabi bu konu içerisinde daha öncede bahsedildiği gibi bakıcı kadınların zaten ekseriyetle mevcut dile yeteri kadar hakim olamamaları söz konusu. Ev sahiplerinin ötekisi haline gelebilen bakıcı kadınlar öfkelerini başka yollarla tahakküm mekanizmasına yöneltiyorlar. Dil Lacan’ın ifadesiyle simgesel bir düzen oluşturduğu için de, ağızını açtığı andan itibaren yukarıdaki ötekinin düzenine tabi olmayı kabul etmesi gerekiyor (akt. Somay, 2011: ). Ama işin içine gündelik hayat ve bu kadınların yapmakla mükellef oldukları görevler girdiğinde her koşul altında Türkçe’nin onlara sağlamış olduğu çok büyük kolaylıklar olacaktır.

Tabi bakıcı kadınlar ve aileler arasındaki ilişki irdelendiğinde iki taraf içinde geçerli olan stereotip geliştirme pratiğinde zincirin bir diğer parçasını teşkil ediyor. Dolayısıyla kavram ayrı ayrı incelediğimiz tüm konu başlıklarıyla dirsek teması halinde. Daha öncede bahsedildiği gibi ev sahipleri ve bakıcı kadınlar taraflarının sahip oldukları

network ağıları insanların davranışlarını esir alabilecek ön yargılar doğuruyor. Örneğin ev sahipleriyle gerçekleştirilen mülakatlardan birinde görüşmeci ev sahibi 1 (14 Ekim 2017) “tavsiye” adı altında yerleşmiş önyargıları görüşmeci şu şekilde sıralıyor:

“Bakıcı kadın ararken bazı tavsiyeler geliyordu. Dil bilsin seninle anlaşabilsin. Yemek yapmayı bilsin. Daha önce burada çalışanlardan alma çünkü onların gözü açık oluyor, hiçbir iş yapmıyorlar sen yokken bebeğe doğru düzgün bakılmıyor. Burada vakit geçirmemiş birini al ki bu işin hinliklerini öğrenmemiş olsun.”

Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi ev sahibinin daha önce bu hizmetten faydalanmış kişilerle yapmış olduğu istişareler onu bu işin hinliklerini bilmeyen yeni bir bakıcı kadınla çalışmak konusunda güdülüyor. Ancak bu noktada üzerinde durulmasında fayda olan basit bir denklem var. Bakıcı kadınlar Türkiye’de ne kadar çok çalışmışlarsa buna paralel olarak dile olan hâkimiyetleri de artmış oluyor. Hinliklerden kasıt sorumluluk alanlarındaki boşluklardan faydalanıp belli başlı kaçamaklarda bulunmaksa burada kaldıkları süreyle doğru orantılı olacaktır. Kısacası bakıcı kadınlar ne kadar iyi Türkçe konuşuyorlarsa ev sahibinin tabiriyle ev içerisindeki ya da dışındaki hinliklere o kadar haiz oluyorlar. Bu araştırma özelinde ev sahibinin tabiri olan hinlikleri, bakıcı kadınların geliştirmiş olduğu taktikler olarak okunmaktadır.

Sadece boş vakit öldürmenin ötesinde bir aktiviteye karşılık gelen Kurtuluş Parkındaki toplanma ritüeli aynı zamanda deneyimlerin karşılıklı olarak aktarıldığı özel bir yer olarak tanımlanmıştı. Dolayısıyla aynı zamanda bu hinliklerin üretildiği mekânlardan birisidir Kurtuluş Parkı. İzin günlerinde dışarıyı çıkıp böylesi planlar yapmaları yani hayatın içine sirayet etmeleri bakıcı kadınların ev içerisinde daha önce denenmiş ve işe yaradığı tavsiyeleri değerlendirebilmeleri için önemli. Aslında sürecin bu yöne doğru evrildiğini ev sahipleri de öğrenmiş vaziyette. Mülakat yaptığım çoğu ev sahibi maaşlarına zam, ev içinde konforlarına ilişkin belli başlı isteklerinin tümünün izin sürelerinin bitiminde eve geldiklerinde anlarda konuşulduğundan bahsettiler.

Sonuç olarak aileler Türkçe’ye hakim olmalarını bittabi istiyorlar fakat kadınlar görece bu hakimiyeti sağladıktan sonra da iş hinlik ve gözü açıldı ithamları şekline evriliyor. Sıradan bakıcı kadınlar bir yana, işinde uzman bir psikoloğun bile aile ve

kadınlar arasındaki bu arz talep ilişkisini kesin olarak anlamlandırabilmesi oldukça çok zor görünüyor. İşte bu kendini anlatamama bazen de yanlış anlaşılma döngüsü bakıcı kadınları ev içerisinde tedricen sessizliğe mahkûm edebiliyor. Kadınların iletişime geçerken kullanabilecekleri kelimeler ev sahiplerinin ev içerisindeki otoritelerinin sarsılma tehlikesini fark ettikleri anda sınırlandırılıyor. Dolayısıyla bakıcı kadın zamanla sessiz kalmanın en makul çözüm olduğu kanaatine varıyor.

Ezcümle madun oluş bakıcı kadınların birçok kisvesinden biri haline geliyor. Fakat bu problem yine aile içerisindeki ikili ilişkiler veya ailenin sahip olduğu imkânlardan bazen haberli, bazen de habersiz olarak çözülmek zorunda. Bu sebeptendir ki bakıcı kadınların tercih etmiş olduğu en basit ama en etkili ve eğlenceli yöntemlerden birisi ulusal kanallardaki dizileri izlemek. Gündelik Türkçeyi öğrenmek için dizilerin onların hayatındaki yeri çok önemli. Ulusal kanalları izlemelerine imkân sağlayan aileler de öyle. Gayet önemsiz gibi görünen bu eğitim süreci onlara kullanabilecekleri bir güç daha sunuyor. Ev sahiplerinin gündelik yaşamlarına dahil olabilmenin olmazsa olmazı onların söylem dünyasına vakıf olabilmekten geçiyor. Dolayısıyla hem ailelerin onlar adına biçtikleri role uygun düşmek hem de yeri geldiğinde varoluş değerlerine karşılık gelecek biçimde özgün olabilmek adına Türkçe öğrenmek onların en zorlu ve en önemli görevleri haline alıyor. Aileler de bu durumu yer yer şikâyetçi olarak dile getirirler de aslında her iki tarafın da çıkarlarına hizmet edecek bir süreç olduğu yadsınamaz bir gerçek.

Aile bireyleri kadınların diziler karşısında çok vakit geçirdiklerini ve dolayısıyla yükümlülüklerini yerini getirmediklerini iddia etseler dahi, bu durumu zorunlu bir kabul ediş söz konusu. Bakıcı kadınlar aile yapısı içindeki bu açığı tespit etmiş görünüyorlar. Ailelerin bu baskıyı bir yere kadar devam ettirebilecekleri çok açık. Sorumluluklarını yapabilecekken yapmamaları problemini birtakım disipline edici yöntemler ve tedbirlerle aşabilirler fakat Türkçe bilmeyen bir kadın istese de bazı işleri gerektiği gibi yapamayacaktır.

Görüşmeci bakıcı kadın 3 (9 Temmuz 2017); “Onların sevdiği dizileri seyrediyorum o zaman bir şey demiyorlar.” Ev içindeki eğreti konumunun farkında ancak bu gerçekleştireceği eylemin ardındaki asıl amaca ulaşmasına engel değil. Bakıcı kadın 3 otoritenin isteğine karşı çok ihtiyatlı bir biçimde karşı geliyor. Ancak bu başkaldırı o kadar

muğlak ki ev sahibinin belirgin ve zorlayıcı tepkisine de maruz kalmıyor. Yani otorite sahibine olabildiğince gizli bir mesaj aktarım söz konusu. Daha önce de bahsedildiği gibi belirgin zaferlerin oldukça yıpratıcı sonuçları olabilir. Bu sebeple bakıcı kadının dile hakim olma arzusu mesajın saydamlaştırılması taktiğiyle tatmin edilmiş oluyor. Bakıcı kadınlar zamanla bu dizilerin müptelası olabiliyor ve izlemlerinin yegane sebebi bu dizilere olan bağımlılıkları artabiliyor fakat ilk aşamadaki asıl amaç gündelik Türkçe'ye hakim olmaktır. Bu süreç önündeki en büyük engel ailelerin televizyon seyretme eylemini fazlaca ehlikeyif bulmaları. Ancak bu örnek özelinde bakıcı kadın ev sahiplerinin hangi dizileri seyretmekten hoşlandığını tespit etmiş gözüküyor. Ailelerin izlediği dizilere merak beslediğini düşünmelerini sağlamak onun televizyona erişimini mümkün kılıp ilk sıradaki amacın gerçekleşmesini sağlıyor. Aynı zamanda televizyon başında izlenen yapımlarla ilgili olarak yapılan sohbetler ilişkileri daha sağlam bir zemine oturtmak için de bir o kadar önemli.

En doğru yolları izleseler dahi bu konuyla alakalı saldırgan tepkilere maruz kalacaklardır fakat bu onların temsil ettikleri o geçişli yapının inşası için hayati bir gereklilik. Çok dilli bir özne olabilmeleri, hem kendi alternatif varoluşlarının hem de Türkiye bağlamındaki madun yapılarının yerinden edilebilmesi için oldukça önemli. 5 yıldır Türkiye'de çocuk ve yaşlı bakıcılığı yapan görüşmeci bakıcı kadın 4 ile yapılan mülakat esnasında bu durum dair çok önemli bir ifadeyle karşılaşıldı. "Gece gece Türkçe öğreniyordum. Kendi kendime yemin ettim. Ben Türkçe öğreneceğim ve bu insanlara karşı çıkacağım." Kendini yanlarında çalıştığı aile bireylerine kabul ettirmek ve ev içerisindeki küçük çaplı çatışmalarda haklarını savunabilmek için dile hakim olması gerektiğini biliyor. Araştırmanın başından beri üzerinden durduğu iktidar zeminindeki fırsatlara ve bu fırsatları değerlendirmek için üretilen taktiklere spesifik bir örnek. Bakıcı kadının karşı karşıya kaldığı baskı, onu Türkçeyi öğrenmek hususunda motive edici bir güç halini alıyor. Daha geniş perspektiften bakıldığında Türkiye bağlamına ve dolayısıyla iş hayatının sonraki aşamalarında ona çok yardımcı olacak bir veçheyi geliştiriyor. O dönem yanlarında çalıştığı aileye duymuş olduğu öfkenin de payı yadsınamaz. Şimdiyse mahalli iktidar baskılarıyla mücadele edebileceğinden emin. Kendi topraklarından uzakta farklı kültürel değerler ve toplumsal dinamiklerin var olduğu bir yapıdaysanız şayet, o ülkenin dilini öğrenmek bu kadınların özelinde sadece iletişim kurmaktan ibaret olmuyor, bakıcı kadınları gerçek birer özne yapan değerlerin, mevcut yapının temsili olan ailelere aktarımı

denilebilir. İstedikleri anda göçebelik halinin gizlenebilmesi de yine iktidarın konuştuğu dile hakim olmaktan geçiyor. "Herkes, özellikle de birçok dilliyeye verilebilecek en iyi hediye yeni bir kelimedir, henüz bilmediği bir kelimedir" diyor Rosi Braidotti (2011: 58). Bakıcı kadınlar kamusal alana uyum sağlayabilmek için aileleri Türkçe pratik yapabilecekleri birer partner olarak kullanabiliyorlar. İçerisinde buldukları mikro ulusallığı aşındırabilmek için, ulusal yapının temel bileşeni olan dile hakim olabilmek adına içselleştirilmiş basit tercihler ancak bu kadar etkili olabilir.

Aslında bu düalizm göçmen bakıcıların gündelik pratiklerinde sürekli karşılaşa geldikleri bir olgu. Onlar yersiz yurtsuzlukları gereği geçişken yapılarını her daim muhafaza etmelidirler. Ancak o zaman özne olmalarının gereği olarak görünür hem de gündelik hayatın çatlaklarından sızabilmek ve panoptik iktidar yapısının imkânlarını onların farkına varmadan kullanabilmek için saydam bir yapıya bürünebilirler.

### **3.4. Mekânın Geçişli Yapısı**

Bakıcı kadınların, ev sahiplerinin yanlarında çalışmaya başladıkları andan itibaren gerçek anlamda benim diyebilip sahiplenebilecekleri bir alan olamıyor. Evet, evler de onların kişisel işlerini yapabilmelerine imkân sağlayabilecek odaları var ancak bu alanlar ev sahipleriyle yaşadıkları problemler sonrasındaki güven eksikliği sebebiyle oldukça geçişken bir hal alabiliyor. Sorumluluklar alanındaki belirsizlik mekânlar için de geçerli. Bu durum bizi bakıcı kadınların gündelik pratiklerini opak mekânlarda gerçekleştirdikleri gerçeğine götürüyor. Bölümün her başlığında söylenildiği gibi bu kadar iç içe geçmiş bir ilişki ağının çevrelediği alanlarda yaşanan aksaklıkları tek boyutlu düşünmek, konunun altında yatan asıl gerçekliğe erişimi engelliyor. Bakıcı kadınların mekân kullanımı hususundaki arada kalmışlığı bu süreci tetikleyenlerin de gündelik hayat akışlarını pek tabii doğrudan etkileyecektir.

Bakıcı kadınlar hem çalışma hem de serbest saatlerini geçirdikleri bu evleri, kamusal alanın simülasyonu olarak tahayyül ettiklerini ve onlar için hem sürekliliğini hem de geçişliliğin sembolü olduğu varsayılmaktadır. Onları kamusal yaşamın yıpratıcı devingenliğinden koruyan ve düzenli bir yaşam sunan bu evler aynı zamanda yaşanabilecek olası problemler sonrasında konargöçerliğin hatırlatıcısı olma niteliğindedir.

Normatifliğin karşıtı olan her alternatif yapının arzuladığı gibi, düşünsel olduğu kadar maddi varoluşlarının temeline karşılık gelen alternatif bir mücadele alanı yaratma edimi bu sınırlı alan içerisinde gerçekleştiriliyor. Evlerin hem sürekliliğe hem de geçişliliğe karşılık gelen mekânlar olduklarından bahsedildi çünkü yaşanan tartışmalar sonrasında ya bakıcı kadınlar bazen hiç haber vermeden işi bırakıyor ya da ev sahipleri tarafında ansızın işlerine son veriliyor.

Bazen ev sahipleri her ne kadar tekinsizliğin, öngörülemezliğin karşılığı olsalar dahi bakıcı kadınları kendi rızaları sonucu hayatlarına dahil ettiklerini unutuyor gibiler. Bakıcı kadınlar için çizilen kesin kurallar manzumesi, bu kadar iç içe geçmiş bir yaşam alanı tahayyül edildiğinde aileler için de geçerli olabilmelidir. Ev sahiplerinin bakıcı kadınları aile fertlerinden ayırt etmeksizin en ideal yaklaşımı benimsemiş olsalar dahi, bakıcıların yabancı oluşlarının değişmez veçheleri ve madun bilinçleri yine de yerinden oynamayacaktır. Bu en azından onların tercih etmiş oldukları meslek ve mesleğin icra edildiği yabancı bir bağlam düşünüldüğünde kaotik bir durum olmasa gerek. Araştırmanın başından beri yapılan tespitler sonrasında savunulan şey, alternatif varoluşlarının farkına varıp oyunu bu durumda fark edilmeyen çoğunluğun umursamadığı alanlara yönlendirebilme kabiliyetini gösterebilmeleridir. Zaten hayatlarını oldukça sınırlı ihtiyaçlara tabi kılan bu kadınlar için mücadele alanının barındırdığı gizli alanlar oldukça motive edici bir niteliktedir. Yeri geldiği zaman kadınlar da maduniyetlerini yapacakları hatalarda ve ev içerisindeki konforlarını sağlamak hususunda gerekçe olarak kullanabiliyorlar. Yapılan söyleşmeler de birçok kişi, bakıcı kadınların muhtelif konularda istismara maruz kaldıklarını söylediler. Fakat duydukları bazı şeyleri de abartılı olduğunu ifade ettiler. Hatta birkaçı bakıcı kadınların kendilerinin yanında işe başlamadan önceki olumsuz deneyimlerinden bahsederek ajitasyon yaptıklarını iddia ettiler. Bakıcı kadınlar açık açık isyan etmektense geride kalmış anılarını, iş deneyimlerinin ve karşılaştıkları aile profillerini kendi konforlarını sağlamak adına etkin bir biçimde kullanmaktadırlar.

Ajitasyon, hinlik gibi genel tanımların tamamı bu araştırma özelinde gündelik hayat içerisinde sınırların dışına itilmiş olan bakıcı kadınların keşfettikleri taktikler olarak değerlendirilmektedir. Tahakküm altındaki özne olan bakıcı kadının taktik skalası, muğlaklık temel prensibi kapsamında her daim güncellenmektedir.

Certeau taktik kavramını şu şekilde tanımlar;

“Taktikten kastım ne bir aidiyet üzerinden ne de ötekinin, görünür bir bütünlük olarak ayırt edilmesini sağlayan bir sınır üzerinden yapılan hesaplamadır. Taktik, uygulama alanı olarak sadece ötekinin alanına sahiptir. Taktikler, ötekinin alanına bu alanı bütünüyle kapsamadan, bu alana belirli bir mesafede kalmayı da başaramadan yavaş yavaş, parça parça sızar.”

Certeau'nun tanımlaması bağlamında, nasıl ki ev içerisindeki düzenin boşluklarını tespit edip küçük taktiksel kurnazlıklar yapıyorlarsa, bu örnekte de bakıcı kadın aile efradının duygusal boşluklarını tespit edip daha sürecin ilk basamağında mağduriyetini ve ötekiliğini yeniden inşaıyla kendi gerçekliğini faydacı bir tutumla kabul ettirmeye çalışıyor. Farklı bir kültürel yapıdan gelmiş olmaları onları evvela içinde buldukları toplum yapısının zayıf ve güçlü yanlarını tespit etmeye zorluyor. Kullanılan çoğu yöntem belki farklı toplum yapıları için de geçerli olabilir fakat bu yöntemlerin kullanımını demografik yapının bileşenleriyle birlikte hayata geçirilirse etkili olabilir. Bahsedilen değişkenler doğru analiz edildiğinde mutlak ve geçişli özne arasındaki simgesel ve kavramsal farklar daha net bir biçimde algılanabilir. İşte bu olguların hiçbiri de gündelik hayat içerisinde sökülüp atılamayacağına göre yapılan tespitler bakıcı kadınlar için varoluş şiarlarıdır.

Aslında yaşanan bu mikro sosyal yapıda gerçekleştirilen bir nevi kültür bozumuna da karşılık gelebilir. Tek farkı ev özelinde kolektif bir eylemden uzak oluşudur. Bakıcı kadınlar arkadaşlarıyla yapmış oldukları fikir teatisi dışında bu evlerde yalnızlar, dolayısıyla kararlarını tek başına vermek durumundalar. Bakıcı kadınlar çalıştıkları evlerde ailelerin onlara empoze ettikleri yerleşik değerleri çok basit gündelik eylemlerle yeniden inşa ediyorlar. Bu bazen onun dışında başka bir kadının olmadığı bir evde kendi ülkesinin yöresel yemeklerini aile bireylerine kabul ettirmek ya da içki içmenin çok ta hoş karşılanmadığı bir ailede özel bir günü getirdiği şarap ya da votkayla kutlamaktan teşekkül olabiliyor. Organize bir eylemden bahsetmek mümkün değil ama zaten asıl vurgulamak istenilen nokta azınlık bilincinin, kişinin eğitim seviyesi, ekonomik koşulları gibi birçok değişkenden bile azade bir biçimde vuku bulmasıdır. Tabii bireyin sosyo-ekonomik yapısı bu eylemlerin tarzını, etki alanını doğrudan etkileyecektir fakat en nihayetinde bunun itici gücü göçmen öznenin ontolojik saikleridir.



Geçişliyle sabit arasındaki karşılıklılık ve birbirine bağımlı olma durumu paylaştıkları evleri her iki taraf açısından taktiksel savaş alanı haline getirebiliyor. Bakıcı kadınlar tarafından bu taktik mücadele çoğu zaman yer altında gerçekleştiriliyor. Ev sahipleriyle doğrudan bir mücadeleye girmek çok ta akıllıca değil çünkü onlar birçok açıdan imtiyazlı konumdalar. Mamafih bu imtiyazlı durumlarının çoğu fazlasıyla farkında. İşte bu gerçek göçebe özne olan kadınlara yer yer ev içerisinde hareket alanı sağlayabiliyor. İktidar temsili olan ev sahipleri onlara kendilerini ifade etmekten yoksun, sessiz ve koşulsuz itaatkâr canlılar özellikleri atfettikleri vakit kontrol mekanizmalarını da kısmen ıskartaya almış oluyorlar. Burada kasıt karşılıklı güven ilişkisini bertaraf etmek değil fakat bunun tam anlamıyla mümkün olamayacağı en azında söyleşmede bulunulan birçok aile tarafında dile getirildi. Evet mahrem alanlarını bakıcı kadınlara kendi rızalarıyla sunan bizatihi onlar, fakat bu gerçek onları daha ihtiyatlı olmak ve bakıcı kadınlara onların karşısındaki statülerini hatırlatmak konusunda daha agresif bir tutum içerisine girmekten de alı koymuyor. Bazen bu görünmez duvarlar eve yerleştirilen kamera sistemleriyle elle tutulur güvenlik önlemlerine dönüşebiliyor. Söyleşmede bulunduğum görüşmeci bakıcı kadın 4'e (13 Temmuz 2017) güvenlik kameralarının gerçekten gerekli olup olmadığı dair bir soru yöneltildi;

“Çalıştığım bazı yerlerde güvenlik kameraları vardı. Şimdi çalıştığım yerde yok ama olması beni rahatsız etmiyor. Evinize yabancı birini alıyorsunuz. Kim ne bilmiyorsunuz. Ben de olsam kamera taktırırdım.”

Bakıcı kadının ifadesinden de anlaşılacağı üzere aslında bu ilişki biçimi içerisinde kronik bir güven probleminin olduğu çok açık. Ancak sonunda malumun ilamı olan ev içerisindeki baskı ve buna mukabil boyun eğiş temelli bir takım problemlerin habercisi niteliği kazanıyor. Güven endeksli ilişkisel sermayenin yoksunluğu göçmen özne için bile kabul edilebilir olmaktan uzakken, toplumsal sabitelerin ve uyumun temsili konumundaki aileler için ani bir momentle kaotik bir duruma evirilebiliyor. Kaotik bir durumdan kasıt, aileler tarafında belli başlı teçhizatlar yoluyla gerçekleştirilen gözetimin kalktığında zorunlu itaatin buharlaşması ve bakıcı kadınlar tarafından oluşturulacak tepkinin dozunun daha da artmasıdır. İktidar ilişkileri içerisindeki hoşgörü ve mütecaviz tutumun, bu üsluba maruz kalanlarca nasıl değerlendirildiğine içkin bakıcı kadın ve ev sahipleri arasındaki mücadele önemli bir örnektir.

Bakıcı kadınların güvenlik teçhizatlarının kurulmasını belirgin bir boyun eğişle kabullenmeleri yine gündelik bir taktik olarak okunabilir. Alınan önlemleri makul bulup içselleştirdiğini beyan etmekte ailelerin ellerinde bulunan ipleri biraz daha gevşetmek adına takip edilen bilinçli bir yöntem olarak tercih edilebilir. İktidar yönelimi itaat konusunda problem yaşamayan bireylerin edimleriyle daha az ilgilenme eğilimindedir. Tehdit teşkil etmeyen bakıcı kadınları gün içerisinde akıllı mobil cihazlarla takip daha seyrekleşecektir. Belki sonunda aileler bu güvenlik gereçlerine ihtiyaçları olmadığını bile düşüneceklerdir. Bu güven yoksunluğunun bir başka boyutu da aslında bakıcı kadınların o geçişli yapılarının ayan beyan ortada olmaları. Yani bakıcı kadınların büyük çoğunluğu buraya son güzergâhları olarak tahayyül etmiyorlar. Bu pek tabii yersiz yurtsuzluklarının tasdiki niteliğinde. Ancak ev sahipleri cephesinde bu tekinsizliğe karşılık geliyor. Çünkü bakıcı kadınlar, ailelerin burada gerçekleştirdiği sosyal, ekonomik ve kültürel sermayelerini çoğu zaman içinde buldukları rasyonalite gereği görmezden geliyorlar. Bu gerçek, sınırları içerisinde yaşadıkları coğrafyayı ve hâlihazırdaki sorumluluklarını her an terk edebilecekleri gerçeğini ailelerin akıllarında her daim canlı tutuyor.

Görüşülen ailelerin hemen hepsi "benim verdiğim paranın 10\$ fazlasını verseler hemen bırakıp gider" diye örnekledikleri yarı yolda bırakılacakları fikrine sahip. Bir söyleşimde (17 Eylül 2017) de bu durum belirli bir örnek olarak gün yüzüne çıkıyor. Görüşmecii ev sahibi 4 yaşadıklarını şu cümleler ile anlatıyor;

"Pazar günü iş için Bolu'ya gittim. Akşamdan sordu bana abla senin gittiğin yer buraya kaç saat uzaklıkta diye. Planlı bir kadındı. Evden çıkmış bu... Planlamış... Valizin içine valiz koymuş, içerdeki valizi hazırlamış. Sonra birisi buna yardım etmiş içerdeki valiz çıkmış. Ama odasında kendi valizi duruyor. Telefon etti. "Abla evde kavga çıkmış ben acil Gürcistan'a gidiyorum" dedi. "Kızım anneyi ne yaptın" dedim? "Anneye öbür kadın bakıyor". Sonra kapıcıdan öğrendik İstanbul'da iş bulmuş 100\$ fazla para için."

Bu ifade ışığında suçluyu bulmak bu tezin amacının dışına çıkmaktadır. Ancak bakıcı kadınlar arasındaki gerek sosyal medya dolayısıyla gerekse dış mekânlarda (Kurtuluş Parkı) olsun oldukça etkili işlediği yadsınamaz bir gerçek. İşte bu bilgi aktarımının bahsedilen mecralar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi ev sahipleri için de

mümkündür. Bakıcı kadınlar yasal çalışmaları dahi işlerini bulmak hususunda referans ağlarından yüksek oranda faydalanıyorlar. Kendi soydaşları aynı zamanda meslektaşlarıyla işleri hakkındaki gelişmelere vakıf olabilmek adına böyle bir iletişim ağı oluşturmaları kadar doğal bir durum olamaz ancak aynı sosyal iletişim ağı bu hizmeti talep eden ev sahipleri tarafından da oluşturulmuş.

Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda bu oluşumunda maksatlı ve planlı bir organizasyonmuş gibi bahsetmenin oldukça zor olduğu tespit edilmiştir. Fakat sosyal medyanın günümüzdeki gücünü değerlendirecek olursak bu ağın örgütlü olmadan da ne kadar etkili olabileceği tahmin edilebilir. Ev sahipleri de bu ağı genellikle facebook üzerinden yanlarında çalışan bakıcı kadınlarla ilgili yaşadıkları problemleri birbirleriyle paylaşarak işlevsel hale getiriyorlar. Tıpkı bakıcı kadınlar gibi onlar da bu mecra dolayısıyla kadınların aylık ücretleriyle ilgili güncel verilere ulaşabiliyorlar. İlk defa bir bakıcı kadınla çalışmak isteyen aileler buradan yaşanan problemlere dair fikir sahip oluyor. Fakat bu sürecin bir adım sonrasında karşılıklı iletişimi sekteye uğratan ön yargılar şekillenmeye başlıyor. Aslen birbirine paralel giden bir yapıdan bahsediyoruz. Yani her iki tarafın da refahı uzun vadede birbirlerine bağlı. Ortada insani duygular temelli bir mücadele olduğu su götürmez bir gerçek, fakat bu mücadele her daim karşılıklı anlayış ve elden geldiğince yapılan işe (çok zor dahi olsa) profesyonelce bakabilmekle her iki taraf açısından olumlu sonuçlanabilir.

Bakıcı kadınların uyumlanma süreçlerinin yukarıda bahsedilen her şeyle doğrudan ilişkisi var fakat bir gün memleketlerine dönme hayali kuran bakıcı kadınların durumu hem kendi uyum süreçleri hem de bu süreç içerisinde ailelerin konumu ve gerçeğe bakış açıları göz önüne alındığında daha karmaşık bir hal alıyor. Görüşmecisi ev sahibi 5 (20.10.2017); kendisi de bu bakıcı kadınları içinde buldukları durumu başka bir göçmen topluluğuyla kıyaslayarak ifade etti.

“Kültürel entegrasyonları mümkün değil. Yani şu yüzden mümkün değil. Komple bütün aile gelseler olabilir. Ama onlar kendi annelerine babalarına çocuklarına para gönderiyorlar. Sürekli bir geri dönüş hayali var. Kendileri de entegre olmak istemiyorlar. Küçük bir community olarak yaşıyorlar ve zaten

biz geri döneceğiz düşüncesi hâkim. Bu bağlamda Suriyeli göçmenlerin entegrasyonu daha mümkün görünüyor mesela.”

Birçok kültürde var olmak ailenin diğer fertleri olmadan mümkün olabilen bir şey değil. Göçmen özne kendi geçişli, çok katmanlı yapısının sağlıklı bir biçimde farkına varabilmek için bile ailesini oluşturan diğerlerinin maddi varlıklarına ihtiyaç duyuyor. Aile bireylerinin yoksunluğunun her daim hissedildiği alanlar belki de hiçbir zaman bakıcı kadınlar için gerçek bir ev hüviyetine kavuşamayacak. Bu iktidar yapısının onun zayıf karnı olarak addettiği bir şey aynı zamanda. Bütüncül yapı belki alternatif özneliğe bu zayıf alandan vurmayı tercih ediyor. Bakıcı kadınların evlerde cereyan eden problemleri daha dingin bir zihin yapısıyla muhakeme edebilecekleri herhangi bir alan yok en azında hafta sonuna kadar. Bakıcı kadın bu süreci sessiz kalmaktan çok ellerindeki mekânı daha verimli kullanarak kendi lehine çevirebilir. Ancak ev sahipleri artık bu hikâyenin sonuna aşınalar bu sebeple ev içerisinde bakıcı kadınlara ait olabilecek alan konusundaki belirsizliği kalıcı kılmak onların kullandığı disipline edici enstrümanlardan birisi.

Yabancı uyruklu bakıcı kadınların ev sahipleri tarafından tercih edilmelerinin en önemli sebebi aslında yatılı kalabilmeleri. Türk kadınları bu konuda ikna edebilmenin çok zor olduğunu söylüyorlar. Dolayısıyla bir mecburiyet söz konusu. Ev sahiplerinin bu hususta daha hassas olması lazım gelirken bu belirsizlik çok küçük gündelik tartışmalar üzerinde sürdürülüyor. Ev sahipleri Türk kadınlarının insani değerlerini ön plana çıkartılırken, yabancı bakıcı kadınların ötekilikleri değersizleştiriliyor. Görüşmeci ev sahibi 6 (17 Şubat 2017); “Benim önceki Türk bakıcım çok iyiydi. Çocuk gibi arada kavga ediyorduk ama ne olursa olsun birbirimiz anlıyorduk.” Ev içerisindeki huzurun ön koşulu aynı kültürel değerlerden insanların varlığı olarak ifade edilmiş. Bu anlaşmazlıklar bittabi Türk kadınlarla da yaşanacaktır ancak bunun sıradan kavgalar ve atışmalar olabilmesinin biricik şartı milliyet aidiyeti. Zihinlerde ötekinin, yabancısının korkusu, tanıdık ve aşikâr olan aracılığıyla yani Türk bakıcıları üzerinden oluşturuluyor.

Bu etnosantrist bakış açısının algı evreninde yabancı bireye yer yok gibi görünüyor. Ancak bağlı olduğu değerler içinde yoğurulmuş insanlar da son tahlilde ev sahiplerinin en hayati ihtiyaçlarına cevap veremiyorlar. Dolayısıyla En son tercih edilecek seçenek alternatifsiz hale gelmeye başlıyor. Bakıcı kadınlar da bu düşüncenin farkındalar ki

vazgeçilmez oluşlarının avantajını ellerinden geldiğince kullanıyorlar. Yabancı bakıcıların ezberlenmiş retoriklerin ve hiyerarşik yapının temelini sarsabileceklerine olan inançları bu bağımlılık gerçeğiyle perçinleniyor. Daha basit düşünülecek olursa onların varoluşları ev içerisindeki tüm gündelik rutinlerin üzerinden geçebilmeyi mümkün kılabilir artık. Bazı ev sahiplerinin yapmayı reddettiği şey tamda bu aslında. Ev içerisindeki teknolojik teçhizatlar, gıda malzemeleri vs. bakıcı kadınların erişimi söz konusu olduğunda yasaklanması ve ulaşılmaması durumunda ceza gerektiren şeyler gibi lanse ediliyor. Mülakat gerçekleştirilen ev sahibi yanında çalışan bakıcı kadınla alakalı olumsuz olarak gördüğü bir durumdan bahsederken bile o an mutfakta olan bakıcının duymaması sessizce konuşmaya gayret gösteriyor. Görüşmecisi ev sahibi 6;

“Benim yürüme zorluğum var. Beni dışarı çıkartmaktan hoşlanmıyor. Mesela öbür kadın öyle değildi. Türk kadınların bana daha yakın olduğunu düşünüyorum.” Eski çalıştığı Türk Kadını özlediğini sanırım sadece bu sürece etkisi olamayacak kişilerle paylaşmayı tercih ediyor çünkü artık bu düşüncenin pratikte bir karşılığı yok. Bu ve benzeri düşüncelerin kadınlardaki yansıması ev içerisinde daimi bir tetiktelik olarak ortaya çıkıyor. Taktik mekânsız olduğu için, zamana bağımlıdır ve kendi çıkarına kullanabileceği olasılıkları yakalamak için de sürekli tetiktedir (Certeau, 2008:54). Zayıf olanın güçlü olana karşı olan zaferlerinin tamamıdır taktik başarılar. Gündelik pratiklerin (markete gitmek, konuşmak, dolaşmak vs.) tamamını kapsar. Cereteau, gündelik içerisindeki taktiklerin içine çok biçimli simülasyonları (öykünmeler) da dahil etmiştir.

Bu öykünmenin ev içerisindeki dışa vurumu yine basit eylemler özelinde ev içerisinde gerçekleştiriliyor. Bazı bakıcı kadınlar ev sahiplerinin gündelik kıyafetlerini aşırıp giyiyorlar. Erk sahibinin imtiyazlı konumuna kısa süreli de olsa geçiş yapmayı, onların giysilerini kullanarak mümkün kılacaklarını zannediyorlar. Ev içerisinde bakıcı kadınların kullanabilecekleri araçlar tabiki ev sahiplerine ait fakat bu kadınların anlık ihtiyaçlarını gidermelerine ve şahit oldukları sınıflı toplum yapısında kendilerini görmek istedikleri konumlara bir süreliğine de olsa çok basit nesnelere vasıtasıyla geçiş yapmalarına engel olmuyor. Bahsi geçen eylemlerin gerçekleşmesi genel olarak herkesin evden gitmesiyle mümkün olabiliyor. Zaten tetikte olan kadınlar evin boş oluşunu fırsata dönüştürüyor. Taktikler bize aklın, günlük mücadelelerden ve bu mücadelelere eklenen zevklerden ayrı düşünülmemeyeceğini gösterirler (Certeau, 2008:55).

Bu mücadele alanında güçlü ve güçsüz arasında dengeler ufalanmaya başladığı vakit ortaya fırsatlar, özel hileler, tuzaklar ortaya çıkıyor. Göçmen bakıcıların ev içerisindeki basit eylemlerinin yapı taşı da işte bu kırılmalıklardır. Zayıf tarafı temsil eden bakıcı kadınlar ayrışık olan öğeleri bir araya getirerek, elverişli anlar yaratıp bu güçlerden gerekli çıkarı sağlamaya çalışıyorlar. Buna kendisinin olmayan imkânların sağladığı güçlerden faydalanmakta denebilir. Görüşmecisi bakıcı kadın 7 (6 Temmuz 2017) ara sıra Türkiye'ye iş bulmak için gelen arkadaşlarının birkaç günlüğüne çalıştığı evde kaldıklarını söyledi. "Evet, ziyarete gelenler oluyor bazen de bunun gibiler geliyor" bunun gibiler diye ifade ettiği kişi mülakat esnasında yan odada oturuyordu. Bakıcı kadın kendi vatandaşlarının bu ülkeye alışma süreçlerinde çalıştığı evi bir geçiş noktası olarak kullanıyor.

Yeni gelenler ilk aşamada tahayyül edemeseler de deneyim kazandıkça onlar da gelecekte vatandaşlarına aynı zamanda meslektaşların bu fırsatı sunabilirler. Ayak bastıkları ilk andan itibaren yardımlaşmanın ve eldeki sınırlı imkânları paylaşmanın hayati önemini haiz oluyorlar. Taktik mekân olarak sadece ötekinin mekânını kullanır. Bu nedenle yabancı bir gücün yasalarıyla düzenlenmiş haliyle kendisine dayatılan alanda oyununu kurmak zorundadır (Micheal De Certau,2008: 113). Mesai saatleri ve kendine ait kişisel boş vakitlerinin aynı mekânda geçmesi gibi bir dezavantajı lehine çevirmek bu olsa gerek.

Bu fırsatlar her ne kadar bazen meslek etiği ve profesyonellikle bağdaştırılmayacak olsa da, bakıcı kadınların evi ansızın terk etmeleri veya onların hizmetlerine muhtaç oldukları aileleri terk etmekle tehditleri de dahil edilebilir. Bu çıkış noktası bakıcı kadınların ev içerisindeki tedricen artan hizmet alanları ve buna mukabil ev sahipleri tarafından geliştirilen bağımlılık duygusuyla ortaya çıkıyor. Bu karşılıklı bağımlılığın birçok cephesini iktidar sahibi aileler zapt etmiş olsa bile bakıcı kadınların payına da savunulacak birkaç mevzi düşmüş gibi duruyor. Bunlardan en önemlisi de ailelerin onlara olan bağımlılığını sonlandırma tehditleri. Aslında aileler tarafından kısmen de olsa ev içerisinde bir otorite tesis edilecekse bile bu bakıcı kadınların rızalarının kazanılması ya da doğru yönde örgütlenebilmesiyle mümkün olacaktır. Belki tekrar olacak ama bu yine de kadınlar açısından kazanılmış bir zafere işaret değildir, fakat şunu gösterir ki gündeliğin tekrarı ve sıradanlığın içinde dört başı mahmur iktidar sübvansiyonları tarafından desteklenemeseler de yabancı ve madun özneler, kendilerine geçici çıkış noktaları

bulabilecekler. Bu çıkış noktaları iktidar tarafından fark edilip kapatılabilir fakat gündeliğin içinde deveran halindeki ögeler yeni alternatif seçeneklerin görünür kılınmasını sağlayacaktır. Bakıcı kadınları da gündeliğin bu devingen yapısından soyutlamak yanlış olur. Ancak yine de aileler imtiyazlı konumlarının gereği olarak bu sürecin de tek kazananı olmak isteyip kadınları belirli sabitelere endekslemek istiyorlar.

Aslında yasalarda bu konuda ailelerin tarafında. 1 Şubat 2012 tarihinde yürürlüğe giren kanun uyarınca turist vizesiyle ülkeye girişi yapan kadınların iş başvuruları kabul ediliyor. Ancak ev sahibinin çalışanı işten çıkarması durumunda kadınlar ikamet haklarını kaybediyorlar. Bu sayede devlet göçmen iş gücünün kayıt altına alınmasıyla birlikte kadınların öngörülemeyen hareketliliğinin de önüne geçmiş oluyor. Tabii burada görev iktidarın daha küçük birimine devrediliyor. Ev sahiplerinin yasal düzlemdeki ellerini kuvvetlendirip kamusal alanın dışındaki istenmeyen eylemler üzerindeki kontrollerini pekiştiriyor. Tabii ev içerisindeki kontrol mekanizmaları da yasal payandalara sahip olsa da pratikte bittabi daha farklı.

Mülakat sırasına görüşmeciyeye bakıcı kadınların evi terk etme sebepleriyle ilgili sorular yöneltildiğinde ilgi çekici cevaplar alındı. Görüşmeci ev sahibi 6 (17 Şubat 2017); “Ben evdeki parayı ona zimmetledim. Mesela dolaba para koyuyorum evin geçim parası kaç paramız var. Git bankadan çek diyorum talimat veriyorum. Annemin birkaç yüzüğü var onları bile ona zimmetledim.”

Ev içerisinde kaybolduğu takdirde bakıcı kadının mesul olacağı ekonomik değeri olan nesnelere, direkt olarak onunla ilişkilendiriliyor. Yani bu evde senin dışında bahsi geçen nesnelere varlığına herhangi bir tehdit yok, bundan dolayı tehditkâr varlığını kontrol altına almak için bu eşyaları üzerine zimmetlemeliyim düşüncesi oluşuyor ev sahibi zihninde. Tabii bu sadece eşyalarla alakalı bir kaygıdan daha fazlasıdır. Bakıcı kadının evden ayrılması ve eşyaların yok oluşlarıyla ilgili herhangi bir ilişki keşfedilirse şayet, onun başına geleceklerle ilgili bir uyarı niteliğinde. Bakıcı kadında artık bu evin sessiz ve durağan eşyalarından biri olarak görülmeye başlanıyor. Asıl zimmetlenen eşyalar değil, geçişken yapısı paralize edilmek istenen bakıcı kadınlar olmaya başlıyor.

O artık evin değişmez bir parçasıdır ve üzerine vazife olan işleri layıkıyla yerine getirmesi esnasındaki hareketlilikten fazlasına müsamaha gösterilemez. Evet, belki fiilen hareketliliğin belli oranda önüne geçilmiştir fakat bu önlemler bakıcı kadınların tarafından karşı tepkilerin geliştirilmesine yol açıyor. Ev sahibi bu zimmet konusundan ve bakıcı kadınla yaşadığı bilumum problemlerden bahsederken kısık sesle konuşmayı tercih etti. İlk bakışta mücadelenin kesin kazananı olarak addedilebilir fakat kendisini bu konuda pekte muzaffer hissedemiyor. Yanında çalışan bakıcı kadının onu terk etme olasılığı bile yaşadığı sağlık problemleri düşünüldüğünde oldukça korkutucu, zaten evdeki değerli eşyaları onun üzerine zimmetlemesi bu korkunun tezahürü. Çünkü bakıcı kadın birkaç kez ayrılmak istediğini söylemiş. Yanında çalıştığı kişinin fiziksel handikaplarını, evdeki varlığını sağlamlaştırmak için kullanmış ve belli ki kullanmaya devam ediyor. Bakıcı kadın iktidar söylemlerinin ve edimlerinin zihinlerdeki korkuları yönlendirme taktiğine angaje olmuş gibi görünüyor.

Bu endişe ev sahibine oyunun kazananı olduğunu ilan etmesini zorlaştırıyor. Evdeki bir yabancıнын varlığı zihinlerde şimdi meşruiyet kazanmış oluyor. İsteddiği zaman otorite sahibi kadar endişe verici tepkiler verip kontrolü kısa süreliğine de eline alabilen görünmez özne tekrar görünür hale geliyor. İktidar hali hazırdaki kazanımlarını tehlikeye atabilecek madun, geçişli, tekinsiz, kadınlara saygı duyma konusunda daha cömert davranıyor. Aslında yine çok ikircikli bir durumla karşılaşılıyor. Bu aynı zamanda alan mücadelesinin daimiliğine de işaret ediyor. Çünkü bakıcı kadınlar içgüdüsel olarak bir takım hamleler gerçekleştiriyor ancak bu itaat çemberinin daha da daralmasına sağlıyor. Ancak bakıcı kadınlar etrafındaki çemberin daralması demek pes etmekten ziyade hayatta kalma mücadelesinin daha hızlı ve öngörülemez taktiklerle devamını zorunlu kılıyor. Gündelik hayat tüm sıradanlığı, hızı ve oandallığıyla bu hikâyenin kahramanları olan bakıcı kadınlar ve aileler etrafında şekillenmeye devam ediyor.

### **3.5. Öngörülemez Sorumluluklar**

Üzerinde çok durulmasa da bu alandaki karşılıklı sorumlulukların muğlaklığı bakıcı kadınlar için ön göremedikleri sorumluluklar ve bitmeyen isteklere sebebiyet verirken, ev sahiplerinin de hayal ettikleri ev içi hizmetlere erişememeleriyle sonuçlanmaktadır. Bakıcı kadınların evlerdeki ilk günlerinden her iki tarafta gayri resmi anlamda böylesi bir



sözleşme oluşturup riayet etmenin en sağlıklı yol olduğunu düşünülse dahi, zamanla ilişkiler arasında kopukluk, ya da bir tarafı rahatsız eden aşırı samimiyet bu kararı sekteye uğratan etmenler arasında

Özellikle Doğu Avrupa ve Kafkasya Bölgesinden gelen bakıcı kadınların çoğunun bakım hizmetleri konusunda özel bir eğitimi olmadıkları için aileler bu durumu kendi lehlerine kullanabilip onları akıllarına gelen her işe koşma eğilimindedir. Görüşmecî bakıcı kadın 8; “Ben ne isterse yapıyorum” kişisel boş vaktine saygı duyulması için sorumluluklarını yerine getirdiğini söylüyor. Fakat belki de her şeyi yapmayı kabul ederek zaten kendine ait sınırlı özgürlük alanını (ev dışındaki) biraz daha kısıtlamış oluyor. Gerçekleştirilen mülakat bu düzlemde sürüp gitti ve o an için en önemli problemi belki onu en iyi anlayabilecek olan arkadaşlarından ayrılmaktı. Ancak giderken “Sen benim bundan sonra vekilimsin onlara bu sorunlarımdan bahsedersin” demesi oldukça ilginçti.

Onların inşa ettikleri bu sosyal yapıya tamamen yabancı biri olan bana bu oranda güvenmesi pek de anlaşılır değildi. Açık bir ittifak kurmak adına başat ideolojinin temsili olan (en azından onlar için) benimle iletişime geçmeyi tercih etmişti. Bu yaşadığı problem onun nezdinde de iktidar gücünün içerisindeki bürokratik sistemlerden azade bir biçimde çözülemeyecek gibi duruyor. Bana o an için bir hukukçu ya da sosyal hizmet görevlisi rolü biçmesinin arkasında yatan asıl algı bu olsa gerek. İçerisinde bulunduğu belirsizlikten bir çıkış yolu araması problemin asıl muhataplarının yanında kuvvetle muhtemel sessizliği tercih etmesinden ileri geliyor. Ancak bu oldukça informel alanda böylesi problemler çözümü bürokratik süreçleri takipten değil, tam tersi bir biçimde ana özgü taktiklerin belirlenip uygulanmasıyla geçirilebilir. Yasalar üzerinden haklarını savunmak istemeleri çok doğal fakat birçoğunun yasa dışı çalıştığı gerçeği onları bu sürecin dışına itiyor. İşte burada iktidarın çepeçevre sardığı alanların dikkatini çekmeden var olabilecekleri edimleri gerçekleştirmek kendi konumlarının bilincinde olabilmekle paralellik arz ediyor. İçerideki ötekiler oyunun kurallarını biraz olsun yıkıma uğratmalılar yoksa hali hazırdaki konumlarıyla mevcut kurallar onların aleyhine işlemeye devam edecektir.

Gürcü Bakıcı Kadınlara dair birçok veçheyi bünyesinde barındıran Kurtuluş Parkı yine enteresan bir olguyu gün yüzüne çıkardı. Aralarından bazıları yaptıkları işin neredeyse günün yirmi dört saatine yayılmış olması sebebiyle ev dışındaki ihtiyaçları için

jargonlarında “ayakçı” olarak yer edinen Türk erkeklerine gündelik işlerini yaptırıyorlar. Henri Lefebvre’nin de söylediği gibi gündelik yaşamın sefaleti ve sürekliliği içerisindeki kadınlar bütünlüğün korunabilmesi ve var olabilmeleri açısından muktedir gücün imkânlarından faydalanmanın önemini keşfetmişler. Kitle fikriyatının nesnesi olsalar dahi kendi sıradan hayatlarının öznesi konumundalar. Ama gerek yoğunluk gerekse kendilerine olan güven noksanlığı onları belli başlı işlerini bu araçlar eliyle gerçekleştirmelerine sebep oluyor. Aralarından birisini Gürcistan’dan bir akrabası gelecek ve bunun için otogardan alınması gerekiyor. Bu esnada görüşmecî bakıcı kadın 1 erkek arkadaşı Nesimi’den onu almasını istedi. Fakat erkek arkadaşı Nesimi Geçimli; (5 Temmuz 2017); “Eee yeter ya benim de bir hayatım var şunu al bunu götür. Versin 100\$ bütün işlerini yapayım.” Bakıcı kadın Nesimi’yi erkek arkadaşı olarak tanıttı fakat onun sıradan bir işin sorumluluğunu üstlenmesi bile belli bir ücrete tabi. Sohbet edilen fakat sadece ülkesindeki ailevi problemlerinden bahsettiği için yorumlanabilecek bir veri elde edilemeyen mülakatlar sonucunda masamızda bile birkaç tane yasa dışı çalışan bakıcı kadın olduğunu fark edildi. Bu sebepten isimlerini de vermek istemediler. Tekrar araçlar ve iş bitirici olarak tanımlanan bu ayakçılara ihtiyaç sanırım bu noktada vücut buluyor.

Devletin kolluk kuvvetlerinden kendi bekledikleri şekilde yardım alamayacaklarını bildikleri için (sınır dışı edilmeden) yasaların etrafında dolaşp yani çatlaklardan sızarak (Certeau: 2004) kişisel güvenlik problemlerini yine mevcut yapı içerisindeki birinden gidermesini talep ediyorlar. Bakıcı kadınlar iktidarın ifşaya dayalı prosedürlerinden dikkat çekmeden geçebilecek kişileri özel işleri için kullanıyorlar.

Türkiye standartlarına göre azımsanmayacak ölçüde para kazanan bakıcı kadınlar iktisadi güçlerini kullanarak onların ayakçı olarak tanımladıkları erkekleri gündelik işlerine koşabiliyorlar. Ev içerisindeki gündelik işlerin takipçileri, kamusal alana dair olan gündelik sorumluluklarını üstlenmeleri için bağlama yabancı olmayan kişileri kiralyorlar. Karşılıklı bir kazan kazan ilişkisi içerisinde, erkekler hayatı onlar için daha kolay hale getirirken ek gelir sağlayabilecekleri bir yarı zamanlı bile denemeyecek bir iş bulmuş oluyorlar. Ancak zaman içerisinde bakıcı kadınlarla ilgili daha özel bilgilere de haiz oluyorlar, yasa dışı çalıştıkları gibi.

Aslında aralarında ittifaka bir madun ittifakı da denilebilir. Bu adamlar toplumun sınıflı yapısı içerisinde arzu ettikleri konuma erişememiş çoğu kimse tarafınca pek te kabul görmeyen kimseler. Kendi coğrafyalarında sessizleştirilen madunlar, göçebe madunlarla pragmatik bir ittifak inşa etmişler. Nesimi bir ara yanıma gelip; “Bunlar bensiz yapamaz her işlerini yapıyorum. Bir çıkarım olduğu için değil Allah rızası için.” Dedi. İyiden iyiye kadınların Türkiye’de hayatlarını sorunsuz idame ettirebilmelerinin vazgeçilmez ön koşulunun kendisi olduğunu düşünüyor. Ancak, Allah rızası için yapıyorum ifadesi biraz önceki serzenişiyle pekte tutarlı değildi. Allah rızası için dahi yapılsa da bir bedelinin olması kaçınılmaz gibi görünüyor.

Bakıcı kadınların dışarıdaki işlerini yapmayı tüm işlerini yapmakla eş değer görüyor. Bakıcı kadınların bu kamusal alana dair olan çekingen yapılarının farkında, bundan dolayı hizmetlerinin bakıcı kadınların için vazgeçilmez olduğunu iddia ediyor. Aynı zamanda bu farklı mikro sosyal yapıda kendine bir yer bulduğu ve ona belli başlı görevlerin sorumluluğunun verilmesinden de hoşnut gibi görünüyor. Müslüman değerlerinin nüfuz ettiği bu toplumsal yapıda yapılan işleri semavi bir güçle ilişkilendirmek, artalandaki birçok gerçeğin sorgulanmaması için etkili bir yöntem olsa gerek. Nesimi aynı zamanda bakıcı kadınlar için iş imkânları yarattığından da bahsetti. Bu sanki bakıcı kadının ev içerisinde dolaşıma soktuğu taktiklerin diyeti gibi, iktidarın imkânlarını ona haber vermeden kullanan madun özne, bu sefer iktidara bir şekilde eklemlenmiş olan bir başka bireyden yardım talep ederek işlediği suçtan aklanmayı talep ediyor. Ama bu gündelik hayat içerisinde üretilecek olan taktiklere görünmezlik pelerini imkânı sunuyor. Çünkü iktidar, kendi çarkları vesilesiyle gerçekleştirilen eylemleri kontrol etmek ve yönlendirme konusunda problem yaşamayacaktır.

Çalışma koşullarının devlet destekli bir güvenceye tabi olması bile onların mevcut işlerinin ne zaman sonlanabileceği konusunun bir muamma olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Birçoğunun sınırlı oldukça bulanık ve profesyonellikten uzak bakım hizmetlerinde çalıştıkları için akşamdan sabaha işsiz kalabiliyorlar. Tüm meslek dalları için böyle bir problemin varlığından söz edebilecek olsak ta, göçmen bakıcı kadınların işverenleriyle ilişkileri çok daha kırılğan bir düzlemde ilerliyor. İşlerinin arasında yanlarında çalıştıkları ailelerin tabiri caizse gönüllerini hoş etmek zorunda oldukları için,

ailelerle adeta hayali anlamda imzalamış oldukları sözleşmeye bağlılık hususunda zafiyet göstermemeleri gerekiyor.

Bu disipline edici ve yerleşik olanının kurallarına biat edimini sorunsuz gerçekleştirmenin ön koşulu, her zaman insani ilişkiler uzamında cereyan ettiği için herhangi bir tatminsizliğin yaşanması çok mümkün. Bakıcı kadınlar hem çalışma hem de yaşam alanları olan evlerin sahiplerini bir sosyolog edasıyla incelemeli, birebir ilişkilerde de uzman bir psikologmuşçasına dikkatli olup doğru analizlerde bulunmalılar. Aksi takdirde bu noksan onlara pahalıya patlıyor. Bakıcı kadınların da kendi hayatları ve mücadele etmeleri gereken problemleri olduğu düşünüldüğünde en az kendileri kadar sofistike olan aile bireylerini daimi bir idare şartı zaman zaman taşınamayacak bir yük şeklini alabiliyor.

Sorumluluk alanlarındaki belirsizliğin çıkış noktalarından biri de kimi zaman çift yönlü iletişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilemiyor olmasıdır. Bakıcı kadınlarla ailelerin buluşturulma süreçleri artık çok hızlı bir paket gibi sunuluyor. Dolayısıyla aile bireyleri ve bakıcı kadınları arasındaki uyumu dert edinene bir mekanizmanın varlığından bahsetmek mümkün görünmüyor. Aracı kurumların hem kadınlar hem de aileler üzerinden sağladıkları büyük kazancın konsolide edilmesinin amaçlanması, aileler açısından da bu sürecin sağlıklı bir analiz ve oryantasyon sürecinin gerçekleşme ihtimalini ortadan kaldırıyor. Bu hizmeti satın alan bir görüşmeci konuyla ilgili şu ifadeleri kullandı. Görüşmeci ev sahibi 8 (20 Eylül 2017); “Belli bir aşamadan sonra hem vaktimin olmayışından hem de bıkkınlıktan whatsapp’den atılan resimlere bakarak kadın seçiyordum.” Ailelerin bu konudaki çaresizlikleri çok hızlı gerçekleşen bu tanışma aşamasından vazgeçmelerine en büyük engel olarak görünüyor. Kadınlarla ailelerin tanıştırılma sürecinin bu kadar basit ve hızlı oluşu, iyi geçmesi muhtemel görüşmelerinde kaderini olumsuz yönde etkilemeye başlıyor. Hem aileler hem de kadınlar kendilerine bekledikleri saygının gösterilmediğini düşünmeye başlıyorlar. Konuya dair deneyimlerini aktaran görüşmeci ev sahibi 7 (20 Eylül 2017);

“Zor bir şey tabi evin içine tanımadığın biri geliyor. Onun içinde zor tanımadığı bir ailenin yanına geliyor. İlk başta Kırgız bir bakıcı gelmişti 20’li yaşlarda genç bir kızdı. 1 ay gibi bir süre çalıştıktan sonra çekip gitti niye gitti

neden gitti bilmiyoruz herhangi bir sözleşme yok bağlayıcı herhangi bir şey yok. Belli bir süre sonra benim de tahammül seviyem sınırlanmıştı 1 saat içinde ben de artık tamam sizinle yapamayacağız deyip gönderdiğim oluyordu.”

Aslında ilk başta insani bir empati süreci işliyor. Fakat sürecin uzaması, yaşanan mağduriyetler ve anlık çıkar algısının devreye girmesiyle iki taraf arasındaki iletişim süreci yıkıma uğruyor. Hatta bazen yukardaki ifade de olduğu nerdeyse hiç başlamadan son buluyor. Bakıcı kadınlar bazen bu sağlıksız iletişim sürecinden sonra yine de işe başlıyorlar.

Beri yandan o kadar hayati bir konu olmasa da onların işleri sorumlu oldukları canlıların yaşam süreleri ya da erişkinliğe varışlarıyla doğrudan ilişkili. Çocuk bakımında belki işlerinin ne zaman nihayete ereceğini kısmen de olsa kestirebilmelerine karşın yaşlı bakımı, çalışma süreleri değerlendirildiğinde öngörülemez bir olgu olarak karşılarında beliriyor. Saha araştırmasına kendisiyle başlanılan Mzia’yla çalıştığı evde röportaj yapılmıştı. Türkiye’deki ilk patronları oluşunu söylediği kişilerden övgüyle bahsediyordu. Türkçeyi de onların canhıraş tutumları sayesinde öğrendiğini özellikle belirtmişti. Hatta bakımını üstlendiği beyefendi ona eşi öldükten sonra, onun Türkiye’deki ekonomik özgürlüğü için evlenmeyi bile teklif etmiş. (Mzia bu teklifi reddetmiş. Sebebinin onda kalması konusunda ısrarcıydı) Fakat ne yazık ki araştırma esnasında o beyefendi de vefat etti.

Böyle bir gerçeğe hazırlıklı olmadığını onunla yapılan sohbetten net bir biçimde anlaşılan Mzia’nın sonrasında nasıl bir strateji belirleyeceği oldukça karışık bir durum. Ülkesine dönmek seçenekler arasında en baskın olanı gibi duruyor. İş hayatlarında oldukça profesyonel olan ev sahiplerinin bile, mahremiyetlerinin en önemli simgesi olan evlerinin içinde cereyan eden gelişmeler söz konusu olduğunda gayri resmi çözümlere bel bağladıklarını söyleyebiliriz. Araştırma özelinde bu problemlerini çıkış noktası tabiki bakıcı kadınlar oluyor. Hoş bu problemlere karşı geliştirilen stratejiler resmi prosedürlerle yasal bir düzleme taşınsa dahi, mevzu bahis evlerdeki çalışma saatleri ve serbest zamanları bir biri içine saklanmış olan bakıcı kadınlarsa şayet durumu kotarmak sanıldığı kadar kolay olmuyor. Adeta bir zincirin halkaları gibi birbirine sıkı sıkıya bağlı olan eylemler ve

bunlara bağılı olarak ortaya çıkan problemler, herhangi bir yerde yapılacak olan hatanın her iki taraf arasındaki ilişkinin tamamına sirayet edilmesine işaret etmektedir. Özetle bölümde bahsi geçen deneyimler ve yapılan tespitler, karşılıklılık esasını temelinde dayalı bu süreçteki sorumlulukların belirsizliğini bir kez daha gözler önüne seriyor.

### 3.6. Sonuç

Bakıcı kadınlar ve ev sahipleri arasındaki grift ilişkisinin veçhelerini tespit etmek düşüncesiyle gerçekleştirilen bu araştırma esnasında görüşmelerde bulunulan ev sahipleri ve bakıcı kadınların aktarmış oldukları deneyimler sayesinde tespit edilen kavramsal çıktılar daha somut bir düzleme taşınabilmiştir.

Araştırmanın nihayetinde elde edilen bulgulardan birisi karşılıklı oluşturulan zihinsel ön yargılar olmuştur. Birbirlerini tanımayan iki cenahın bilişsel tanımlama süreçlerine dışarıdan bilinçli ve ya bilinçsiz müdahaleler stereotiplerin inşası için oldukça önemli. Henri Tajfel'e (1969) göre kategorizasyon insanların fiziksel ve toplumsal çevrelerini tasnif etme ve düzenlemelerini açıklayan süreçlerdir (akt. İmançer, 2010:21). Sahanın keşfi bölümünde internet ortamında dolaşıma sokulan ilanlar vasıtasıyla inşa edilen bakıcı kadın tipolojilerinden daha öncede bahsedildi. Stereotiplerin üretildiği yerler olan aracı kurumlar ve dolaşıma soktukları ilanlarda, basmakalıp yargılarla genellenen bakıcı kadınların, yabancı varoluşlarının sonucu olan bilinmezlikleri ifşa edilmeye çalışılıyordu. Yani kadınların ideolojik ve kültürel anlamdaki konumları, iktidarın pragmatist tavrını pekiştirecek biçimde kesin çizgilerle belirleniyordu. Ev içerisinde kadınlar ve aileler arasındaki ilişkinin dayanağı olan karşılıklılık ilkesi gereğinin iki taraf içinde ilişkiyi ön yargılar temelli sürdürmelerini sağlıyor. Stereotipler yaratma sürecinin temel prensibinin çevreyi en kolay ve en hızlı algılama olduğunu varsaydığımızda, bakıcı kadınların Dilek İmançerin (2010:15) bahsettiği kognitif teori temelli edimi içselleştirmeleri oldukça doğal görünüyor.

Bakıcı kadınların en başında atıldıkları mücadele alanını benimseyip oyunu kurallarına göre oynuyorlar. Tarafgirliğin çok baskın olduğu bir sürece dahil olduklarını zamanla daha iyi algılayıp kendi taraflarının güçlü yanlarını tespit edebilmek adına karşı tarafı hızlı bir biçimde analiz etmenin yollarını en basit yöntemlerini keşfediyorlar. Bu

ihtiyaç bakıcı kadınları, aileleri belli tipolojilere hapsederek ve en doğru taktikleri belirlemeleri için motive ediyor. Kendi kültürlerinin getirmiş olduğu değerler, inançlar, alışkanlıklar temelinde, şuan içinde buldukları söylem, semboller ve imge dünyasını yeniden anlamlandırmaya çalışıyorlar. Bittabi bu süreçlerden azade olamayacak olan aileler ve onların mahrem alanları olan evler de bu yeniden inşa sürecine dahil ediliyor. Görüşmeci bakıcı kadın (11 Ekim 2017); “Bayramda tatlı almışlar önümde yediler ama bana bir tane bile vermediler. Bir de Müslüman olacaklar.” Bakıcı kadın Türk toplumunun büyük çoğunluğunun Müslüman olduğu varsayımı üzerinden bir genelleme yapıyor. Ona göre belli ki Müslümanlığın amentülerinden biri paylaşmak, özellikle de dini bayramlarda. Tatlının onunla paylaşılmaması kafasındaki Müslüman imgesiyle büyük bir çelişki yaratmış. Kendisi Hristiyan olmasına karşın burada çalıştığı Müslüman ailelerin dini yönelimleri ve pratikleri, ona tüm Müslümanların belli değerler çevresinde örgütlemesi gerektiğini düşündürmüştü. Sahip olduğu a priori bilgiyi bir gruhun (bu konu özelinde Müslümanların) genel karakteristiği olarak addetmesi oldukça normal çünkü bu kadınlar müesseses kültürel değerler ve toplumsal normlardan bağımsızlar. En azından Türkiye’de çalışmaya başlayana kadar.

Bakıcı kadınlar bu ve benzeri yargıların oluşturduğu şematik yapıları hafta sonları görüştükleri meslektaşlarıyla da paylaşıp kolektif bir ön kabulün oluşmasını sağlıyorlar. Önyargılardan teşekkül olan şematik yapıları bakıcı kadınların ev sahipleriyle olan ilişkilerinde kendi mevcudiyetlerinin devamını sağlamak adına kullanılacak argümanlar olarak kullanılıyor. Schaff’a göre, “Stereotip, bir baskı tipiyle yerleştirilmiş metindeki kalıbı taşıyan metal levhadır. Böyle bir levha sonradan aynı metni herhangi bir değişiklik olmaksızın çoğaltmak için kullanılmaktadır.” Sosyal etkileşim sürecinin önemli bir parçası olan stereotipler ön yargıları besliyor, bu ön yargıların da zamanla genel kabul gören toplumsal normlara evrilebilme ihtimalleri oldukça yüksek görünüyor.

Bakıcı kadınlarda tıpkı aileler gibi önceden yaşamadıkları deneyimleri, çevrelerindeki örneklerden yola çıkarak anlamlandırmaya çalışıyorlar. Ailelerin tarafından hızlı bir biçimde oluşturulan şematik yapılar ev içerisindeki çalışan-işveren ilişkisini ne kadar yıpratıyorsa, bakıcı kadınların zihinlerindeki önceden inşa edilmiş aile resimleri de o kadar yıpratıyor. Görüşmeci bakıcı kadın 5 (10 Ekim 2017); “Siz bize farklı bir pencereden bakıyorsunuz. Keşke bakmasanız.” Bakıcı kadınlar onlara farklı bir pencereden

bakıldığıının farkındalar, ancak o farklı pencerenin dil pratiklerini, sembollerini, gündelik dinamiklerini ve aile içi normlarını vs. algılamak durumundalar. Bu kadar çapraşık ve amorf bir yapının gerçeklerine haiz olabilmek görüldüğü kadar kolay değildir. Sonuç olarak ihtiyaç duyduğu bilgiyi elde etmek için uzun ve meşakkatli bir yöntemi tercih etmektense oluşturulan stereotipler onları zorlu iktidar alanına hazırlıyor. Stereotiplerin sübjektif kesinlik aracılığıyla belirsizlikleri azaltma işlevi ve anlamayı kolaylaştırma yeteneği onun yaygınlaşması ve gelenekleşmesi için de bir temel oluşturmaktadır. (İmançer, 2010: 35). Bakıcı kadınların için çevrelerindeki tutarsızlıklardan sıyrılmanın en kolay ve pragmatik yolu zihinlerindeki sabit düşüncelerin şekillendirdiği resimlerle gündelik hayatın içerisinde kendini sürekli tekrar eden eylemler olacaktır.

Araştırmanın bir diğer çıktısı ise bakıcı kadınlar ve ev sahiplerinin gündelik hayatın dinamizmine ve sıradanlığına uygun bir biçimde ürettikleri taktiklerdir. Ancak bu araştırma özelinde ben daha çok bakıcı kadınların keşfettikleri taktiklere değinilmiştir. Gerekli argümanları toplamak adına girişilen saha araştırmasının öncesinde bakıcı kadınların çalıştıkları evlerdeki gündelik taktikleri tek başlarına dolaşıma soktuklarını tahayyül ediliyordu. Ancak saha araştırmasının ilerleyen safhalarında Kurtuluş Parkı fenomeni tespit edildi. Burası Gürcü bakıcı kadınların haftanın yorgunluğunu attıkları sınırları etnik aidiyetlerle çevrili küçük bir alandan ibaretti. Kadınlar için otorite metaforu olarak addedilen evlerden kaçısın nihai durağıydı Kurtuluş Parkı. Ancak burada sadece evlerde hazırlanıp getirilen yöresel yiyecekler tüketilmiyor. Kadınların belli başlı konulardaki deneyimlerinin dolaşıma sokulduğu bir meclis kuruluyor adeta. Bu mecliste kadınların Türkiye’de bulunma süreleriyle doğru orantılı olarak verdikleri salıklar, görece daha tecrübesiz olanlar tarafından dikkatle dinleniyor. Bu karşılıklı fikir teatisi bakıcı kadınların zihinlerinde, evlerde yaşanan problemlerin çözümüne dair uygulanacak taktiklerin oluşumuna vesile oluyor. Gündelik hayatın kritik edildiği bu mekân belki de bakıcı kadınların gerçek anlamda bizim diyebileceği nadir yerlerden birisine dönüşüyor.

Araştırmanın son bulgusu ise taraflar arasındaki tüm ilişkilere sirayet etmiş karşılıklılık ilkesi olarak tespit edilmiştir. Aslında üretilen taktiklerin temel prensibi de karşılıklılık olgusudur. İktidarın söylem evreninin de kimi zaman konumlarını muhafaza etmek için sessizliği seçen, kimi zamansa geçişli yapılarının ifşasını mümkün kılmak adına görünür kılınan bakıcı kadınlar her şeye rağmen özgün kimliklerinin inşasını



gerçekleştirebilmek için bazı gedikleri keşfetmişler. Ev sahipleri imtiyazlı konumlarını muhafaza etmek adına belli başlı önlemler alıyor olsalar da, bakıcı kadınların sorumluluk alanlarının aile içerisindeki önemini kavramış olmaları bu süreçte kullanabilecekleri karşı enstrümanlar geliştirebilmelerini mümkün kılıyor. Sonuç olarak gayet amorf olan bu ilişkinin aktörleri olan bakıcı kadınlar ve ev sahipleri eğer konumları gereği farklı olan beklentilerine karşılık bulmak istiyorlarsa şayet, duruma göre sahip oldukları ayrıcalıkları karşılıklılık ilkesini akıllarından çıkarmadan kullanmalılar.

## BÖLÜM IV: SONUÇ

### 4.1. Konunun Araştırmacıdaki İz Düşümü

Ankara'daki Gürcü Bakıcı Kadınlar konulu bu araştırmanın ilk aşamasını sahanın kontrolünü adeta elinde bulunduran aracı kurumlar teşkil etmektedir. Sürecin hem aileler hem de bakıcı kadınlar tarafında çıkış noktasına karşılık gelen aracı kurumlar, sahanın hassas noktalarını ustalıkla tespit ederken, ev sahiplerinin ihtiyaçları ve kaygılarına da göz önünde bulunduruyorlar. Ancak alana bu orandaki iltimasın ardında sadece ekonomik kaygılar saklı. Elbette ki tecimsel faaliyetlerini garanti altına almak istemeleri anlaşılabilir, ancak istihdam ettikleri kişilerin birer insan olduğu düşünüldüğünde olgu daha düşündürücü bir hal almaya başlıyor.

Aslında bu kurumların yasal olarak mevzuatta (yabancı bakıcılar özelinde) herhangi bir yeri yok. Sadece danışmanlık hizmeti veriyorlar. Ancak dolaşıma soktukları ilanlar ev sahipleri ve bakıcı kadınlar arasındaki iletişimin yıkıma uğramasının nirengi noktaları gibiler. Bu ilanlarda bakıcı kadınlar paket halinde alınabilecek ürünler gibi sunuluyor. Ev sahiplerinin beklentileri adeta bir havuzda toplanıp bakıcı kadın şemaları üretmek hususunda etkin bir biçimde kullanılıyor. Ev sahiplerinin her türlü kaygıları, farklı milletlere mensup bakıcı kadınların sahip oldukları yetilerle gideriliyor. En mahrem alanın sembolü olan evlere sokulan bakıcı kadınları tanıma süreci ıskartaya alınmasına sebep olan bu stereotip inşa süreci, gelecekte yaşanılan problemlerin müsebbibi oluyor. Onları tanımaya vakit harcamaktansa amaçlı hazırlanan ideolojik metinler alınıyor.

Ev sahipleri cenahında imal edilen tipolojilerin bakıcı kadınlar tarafındaki iz düşümünün temelinde karşılıklılık ilkesi saklı. Yani bakıcı kadınlar da bu sağlıksız sürecin hem etken hem de edilgen bir parçası haline geliyorlar. Yalnız ev sahiplerinin zihnindeki şemalar ilk aşamada aracı kurumlar eliyle biçimlendiriliyor, bakıcı kadınlar bu kalıp yargılara ev içerisindeki deneyimler ve hafta sonunda gerçekleştirilen arkadaş buluşmaları esnasında sahip oluyorlar. İşte asıl hareketlilik bu aşamadan sonra yaşanıyor. Buluştukları mekânlarda paylaşılan deneyimler adeta bir havuz içerisinde toplanıyor, bakıcı kadın kendi pratikleriyle ve ev sahipleriyle olan etkileşime en uygun olanları filtreliyor. Aslında basit bir diyagram oluşturabilir. Paylaşımaya sokulan deneyimler stereotiplere dönüşüyor,

karşılıklılık ilkesi özelinde ise ev içerisinde üretilen taktiklere. İşte bahsi geçen bu taktikler ise araştırma genelinde yapılan söylem analizlerinin temellendiği bir kavram olarak okuyucuya sunulmaktadır. Gündelik içerisindeki sıradanlığın, hareketliliğin ve tekrarın bu araştırmadaki yansıması olmuşlardır.

Daha çok başat ve karşıt ideoloji ekseninde gerçekleştirilen araştırmanın aktörleri bakıcı kadınlar ve ev sahipleri olsa da bu araştırmada bakıcı kadınların üretmiş olduğu taktiklere odaklanıldı. Her iki tarafla yapılan mülakatlar neticesinde elde edilen veriler tez içeriğinde analiz edildi. Dolayısıyla iki farklı konuma sahip öznenin, bu çift taraflı ilişkiye dair olan konuları tayin edilmeye çalışılmıştır. İçine düştükleri sabit yapının düzensiz özneleri olan bakıcı kadınlar, ailelerin sabit ve mahrem alanlarına girdiklerinde bile bu yapının bir parçası olamıyorlar. Ev sahipleri tarafından ifşa edilen tekinsizlikleri onlara koruyucu bir kalkan olurken, bu sınırları belirli alana girişlerini sonsuza kadar kısıtlıyor. Bu iktidarsız yapıları onları koruyor çünkü eğer böyle bir itici güç olmasa özgün konularının farkına bile varamadan iktidar güç tarafından paralize edilirler. Ancak bu iktidar temelli maruz kaldıkları baskı, bakıcı kadınların yeraltı taktikleri marifetiyle gündeliğin gerçekliğine sıkı sıkıya tutunmalarını sağlamaktadır. Evdeki yabancı oluşlarının tüm veçhelerine haiz oldukları vakit adeta köşe kapmaca olan bu mücadelede ellerinden geleni yapabilmeye muktedir olacaklardır. İktidarın alan daraltıcı üslubu karşısında basit ve ana göre değişen taktikler bakıcı kadınların dayanak noktaları olacaktır.

Yazılı olmayan kurallar evrenine bir kapı aralamak adına araştırmanın çıkış ve sonuç çizgilerine karşılık bakıcı kadınların, gündelik hayatlarına dair özel anlara ulaşmak adına gayret gösterildi. Kavramsal çerçevenin ve diğer bölümlerinin omurgası oluşturulurken hep bu karşıtlık üzerine yoğunlaşıldı. Fakat zaten toplum nezdinde oldukça mahrem olarak addedilen dört duvarın içerisinde karşılaştığım yabancı varoluşun mahremiyeti, zamanla bu karşıtlığın çatlaklarına öylesine mahir ama bir o kadar da plansız bir biçimde sızıyor ki bazen simgesel düzlemdeki bu farklı öznelerin başka oluşları oldukça silikleşebiliyor. Evet, ev içerisinde her şey benim tarafımdan öne sürülen bu yek fikriyatın kanıtı niteliğinde bir iz düşüme sabitlenmiyor. Ama yine de onlar yer yer dikenli de olsa bu küçük sınırın birbirlerine bağımlı canlıları. Bu tespit yeraltına inşa edilen taktiklerin, yeryüzünün hakimleri tarafından nasıl içselleştirildiğinin de kanıtı mahiyetinde. Ev sahiplerinin taktikleri özümlemeleri bence yine bizatihi kendileri tarafından geliştirilen

önlemler yahut bir ön alma sürecinin tetikleyici unsurları olarak okunmamalıdır. Onların kendilerini en güvende hissettikleri, sınırları içerisindeki tüm eylemlerde muktedir oldukları evlerinde yapılan mülakatlarda bunların ipuçlarıyla karşılaştım. Konargöçer bakıcı kadının özünde saklı bulunan her biri farklı kültürel değerlerin köklerini keşfetme çabası gibi ev sahiplerinin bu hırçın alan savunması. Bakıcı kadının maksim haritasının nevi şahsına münhasır bir biçimde çıkarılması olarak betimlenebilir.

Tabii bu haritanın çıktısı bakıcı kadınlara dair bazı kavramsal bilgileri de gün yüzüne çıkarmaktadır. Bunlardan birisi de madun bilinci. Araştırma içerisinde kimi zaman bakıcı kadınlar maduniyetlerinin mağduru olurlarken, kimi zamansa madun bilincin etkin kullanımı sayesinde anlık sorunların muzaffer özneleri olabiliyorlardı. Ancak uzun soluklu refahın yegâne şartı bu zaferle sonuçla mücadelelerin sevinicini bile kuytu köşelerde yaşamaktır. Bu başat ideoloji olma yolunda, karşıt ideolojinin geliştirmiş olduğu stratejik unsurlarla benzerlik taşıyor. Kimi zaman iktidarın sessizliğe mahkûm ettiği özne olamayan öznenin belki fazla dramatik olacak ama hayatta kalma mücadelesidir. Bakıcı kadınların muhtelif zamanlarda haykırarak ifade etmek istediği ancak, ailelerin onları ıssızlığa terk etmeyi tercih etmeleri neticesinde cılız kalan özel alan talebidir. Bakıcı kadınlar evlerin sınırlarında yaşamaya mahkûm edilmek istenen, kendi değerlerinin hükümdarlarıdır. Türkçeyi yaşamın devamı için hayati önem taşıyan bir madde gibi tasavvur etmeleri ve mücadele envanterlerindeki en değerli silah olarak görmeleri sınırlarda yaşamın verdiği acı olmalı. Sanırım bu onların ödemeleri gereken kutsal diyetleri. Her aşamadaki kuralsızlığın ve geçişliliğin izleri burada da vuku bulmaktadır. Toplumsal ahlaki değerler düzleminde bile açık seçik kendine yer bulamayan ama en az bulanlar kadar kutsal şartlar manzumesi. Önce bu şartlar kabul edilip içselleştirilecek daha sonra hayata geçirmek hususunda hiçbir tereddüt te bulunulmayacaktır. Evet, imtiyazlı kitlenin kutsal topraklarına adım atmak sanıldığı kadar kolay değil. Sen yabancı ya benim varoluş nedenlerime göre uyarlanmış bu kurallara riayet ya da sonsuza kadar arada kalmaya mahkûm ol.

Evsizliğin, muhtemel tehlikelere karşı savunmasız kalabilmenin en somut örneğini evlerine aldıkları bakıcı kadınlar oluşturuyor. Bu gerçeğin bir gün başlarına gelebileceği ihtimali kadınların göçebe varoluşlarında saklı. İşte ev sahipleri için kaygı kaynağı olan bakıcı kadınların maruz bırakıldığı bu sekter tutumun sebebi de budur. Bütünlük arz eden

aile yapısına muhtemel tehdit olarak görülen bakıcı kadınlar, beri yandan onlara mecburiyetin getirdiği mağlubiyet hissi ev sahiplerini hırçınlaştırıyor. Tabi bu fikriyatın hakim olduğu ev içi dinamiklerin her iki taraf için de kaygı verici taraflarının olduğu yadsınamaz.

Bu araştırma madun, taktikler, ev, yersiz yurtsuzluk gibi kavramları üzerinden ilerlemiş olsa da gerçek şu ki, tüm iletişim sürecinin çekirdeğinde yatan asıl kavram karşılıklılık temasıdır. Bu hikâyenin karakterleri rolleri ne olursa olsun karşılıklılık ilkesini göz ardı ettikleri her vakit istemedikleri şeyler zincirinin bir halkası olacaklardır. şayet sulh sağlanacaksa tüm tarafların rızasıyla sağlanır, herhangi bir taraf savaş çığlıkları atarsa şu unutulmamalıdır ki bu mücadele zorlu geçecektir.

## KAYNAKÇA

- Akalın, A. Ş. (2014). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi
- Akçalı, S.İ. (2006). Gündelik Hayat ve Medya. İstanbul, Ebabel
- Atabaki, T. (2010). Devlet ve Maduniyet İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Atabek, Ü. (2007). Medya Metinlerini Çözümlemek. İstanbul, İletişim Yayınları
- Braidotti, R. (2011). Göçebe Özneler, Çağdaş Feminist Kuramda Bedenleşme ve Cinsiyet Farklılığı. İstanbul, Kolektif Kitap
- Chambers, İ. (2014). Göç, Kültür, Kimlik. İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- Çetinkaya, A. E. (2016). Subaltern Voices in Sabahattin Ali’s Stories. Yüksek Lisans Tezi, Şubat, Yıldız Teknik Üniversitesi
- De Certeau, M. (2015). Gündelik Hayatın Keşfi 2. Ankara, Dost Kitabevi
- De Certeau, M. (2008). Gündelik Hayatın Keşfi 1. Ankara, Dost Kitabevi
- Dedeoğlu, S. (2008), “Avrupa’da Göçmen Kadın emeği ve Refah Devleti”, Türkiye İşçi Sınıfı ve Emek Hareketi Küreselleşiyor mu? Sosyal Araştırmalar Vakfı ve Türkiye Sınıf Araştırmaları Merkezi Yayını, İstanbul: 221-232.
- Dedeoğlu, S. (2011) Göç ve Sosyal Dışlanma. İstanbul: Efil Yayınevi
- Erder, S. (2007). ‘Yabancılaşma’ Kurgulanan Ülkenin ‘Yabancıları’. İçinde: Türkiye’de Yabancı İşçiler, A. Arı der, Derin Yayınları, İstanbul, s.1-83.
- Erdoğan, N. 2000. Osmanlı Tarihi. Toplum ve Bilim Dergisi. Ocak 1: 82
- Erdoğan, S., Gülay, T. (2013). Türkiye’de Ev İşçileri, ILO Çalışma Koşulları ve İstihdam Serisi, 42, 11
- Erken, B. (2013). Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzinleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Gardiner, M. (2016). Gündelik Hayat Eleştirileri. İstanbul, Heretik Yayınları
- Ginsborg, P. (2010) Gündelik Hayat Politikaları İstanbul, Açılım Kitap
- Gökbayrak, Ş. (2009). Refah Devletinin Dönüşümü ve Bakım Hizmetlerinin Görünmez Emekçileri Göçmen Kadınlar, Çalışma ve Toplum, Cilt:2, 55-82
- Gökbayrak, Ş. Refah Devletinin Dönüşümü ve Özel Emeklilik Programları. Siyasal Kitabevi, Ankara, 2010
- Kandiyoti, D. & Saktanber, A.( 2012). Kültür Fragmanları İstanbul, Metis Yayınları

- Kaya, A. (2014). Uluslararası Göç Teorileri Bağlamında Yeni Göç Türlerini Anlamaya Çalışmak: Türkiye’de “Yabancı ve Öteki” Olmak, Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler, Sentez Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, E., Çağlar, M. (2015). “Madunlar Medyası: Tarihten Güncele Türkiye Anaakım Medyasının Dışında Kalanlar, İlef Dergisi, Sayı:2, 233-239
- Kaynar, H. (2012). Projesiz Modernleşme, Cumhuriyet İstanbulu’ndan Gündelik Fragmanlar. İstanbul, İstanbul Araştırma Enstitüsü
- Köse, H. & İpek, Ö. (2016). Gözdeki Kıymık. İstanbul, Metis Yayınları
- Kümbetoğlu, B. (2005). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul, Bağlam Yayıncılık
- Lefebvre, H. (2016). Modern Dünyada Gündelik Hayat İstanbul, Metis Yayınları
- Mutlu E. (2012). İletişim Sözlüğü. Ankara: Sofos
- Mutlu, E. (2010). Kitle İletişim Kuramları, Ankara, Ütopya Yayınevi
- Özbay, H. P. (2016). Sosyal Sorumluluk Kampanyaları ve Girişimcilik Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi
- Özyeğin, G. (2005). Başkalarının Kiri: Kapıcılar, Gündelikçiler ve Kadınlık Halleri İstanbul, İletişim Yayınları.
- Punch, F. P. (2014). Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. Ankara, Siyasal Kitabevi
- Roberts, J. (2013). Gündelik Hayatın Felsefesi. İstanbul, Doruk Yayıncılık
- Spivak, G. C. (2016) Madun Konuşabilir mi? İstanbul: Dipnot
- Suğur, D, Suğur, D ve Temmuz Göçn-Şavran (2008). Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları: Kapıcılar, Gündelikçiler, Çocuk Bakıcıları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 63, Sayı:3
- Tekeli, İ. (2011) Göç ve Ötesi İstanbul. Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Toksöz, G.(2008) “Enformel İşgücü Piyasaları ve Göçmen İşçilere Talep: Karşılaştırmalı Perspektiften Türkiye’nin Durumu”, Türkiye İşçi Sınıfı ve Emek Hareketi Küreselleşiyor mu? Sosyal Araştırmalar Vakfı ve Türkiye Sınıf Araştırmaları Merkezi Yayını, İstanbul: 89-107.
- Toksöz, Gülay, Erdoğan, S. ve Selmin Kaşka (2012). Türkiye’de Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumu. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Ankara

- Türköz, E. N. (2014). Küreselleşmeden Maduniyete: Asef Bayat Perspektifi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı:1 85-100
- Uğur, S., Yanık, E.C. (2016). Ev Hizmetlerinde Göçmenlerin İstihdamına Yönelik Sorunlarının Değerlendirilmesi, Çalışma Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, 65-77
- Yalçın, Ç. (2015). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar ve Ekonomik Şiddet. Fe Dergi, Cilt:1, 50-60
- Yüksel, İ. Ş. (2013). Sahanın Sesleri. İletişim Etnografisinde Katılımcı Fotoğraf: Kendine Bakan Saha İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- James. C. Scott. (2014). Tahakküm ve Direniş Sanatları. İstanbul, Ayrıntı Yayınları  
<http://www.bakiciburada.com/gurcu-bakici> (Erişim tarihi: 5 Ocak 2017)  
[https://www.academia.edu/3570259/-\\_Ideoloji\\_İletişim\\_Bir\\_Stuart\\_Hall\\_Değerlendirmesi](https://www.academia.edu/3570259/-_Ideoloji_İletişim_Bir_Stuart_Hall_Değerlendirmesi) (Erişim tarihi: 16 Temmuz 2017)  
<http://www.calismadunyasi.com/kacak-yabanci-isci-calistirma-cezasi> (Erişim tarihi: 16 Temmuz 2017)  
[https://www.academia.edu/MLARI\\_IOM\\_International\\_Organization\\_for\\_Migration](https://www.academia.edu/MLARI_IOM_International_Organization_for_Migration) (25 Temmuz 2017)  
<http://www.sahibinden.com/ilanlar> (Erişim tarih: 12 Şubat 2017)  
<http://www.1e1danismanlik.com> (Erişim tarihi: 15 Mart 2017)



## EKLER

### Ek 1

#### Yarı Yapılandırılmış Soruları

- 1- Alanı ve yaptığımız işi tanımlayabilir misiniz?
- 2- Süreç ile ilgili yasal zorunluluklar ve bunları cezai müeyyideleri nelerdir?
- 3- İki taraf arasında bağlayıcılığı olan bir sözleşme imzalanıyor mu? Herhangi bir memnuniyetsizlik durumunda hangi prosedürler devreye giriyor?(Her iki taraf içinde)
- 4- Geri gönderme sebepleri genel olarak neler oluyor?
- 5- Aileler tarafından bakıcı kadınlarda özellikle bulunulması istenen özellikler neler?
- 6- Bakıcı kadınların ailelerle ilgili belirli kıstasları var mı?
- 7- Seçim süreci ailenin evin de mi yoksa bağımsız bir alanda mı gerçekleşiyor?
- 8- Ailelerin yabancı bakıcıları yerli olanlara tercih etmelerinin sebepleri sizce neler?
- 9- Reklam stratejilerinizi belirleyen unsurlar neler?
- 10- Reklam verdiğiniz mecraların hangisinden daha sağlıklı geri bildirimler alıyorsunuz?
- 11- Aileler ev içi güvenliğini sağlamak adına tedbirler alıyor mu?
- 12- Bu sektör terminolojisinde kullanılan lakaplar var mı?

**NOT:** Son olarak sizin bu sektörle alakalı deneyimlerinizi ve rutinin dışında başınıza gelen olayları aktarırsanız çok memnun olurum. Soruların cevaplanması hususunda herhangi bir aciliyet bulunmamaktadır. Yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

## Ek 2

### Online Olarak Yöneltilen Soru ve Cevaplar

#### 1-) Alanı ve yaptığımız işi tanımlayabilir misiniz?

- Türkiye'nin lider insan kaynakları platformu Kariyer.net'in iştiraki Bakiciburada.com, 2008 yılından beri Türkiye genelinde bakıcı arayanlar ile bakıcı olarak çalışmak isteyenleri buluşturuyor. İş-kur onaylı Özel İstihdam Bürosu belgesi ile hizmet vermekteyiz.

**Hizmet verdiği alanlar:** Çocuk Bakıcısı, Oyun Ablası, Ev İşlerine Yardımcı, Hasta / Yaşlı bakıcısı

#### 2-) Süreç ile ilgili yasal zorunluluklar ve bunları cezai müeyyideleri nelerdir?

- İş ve işçi bulma faaliyetlerinde bulunduğunuz için iş-kur özel istihdam bürosu belgesi almanız gerekmektedir. Para cezası gibi cezai müeyyideleri var.

#### 3-) İki taraf arasında bağlayıcılığı olan bir sözleşme imzalanıyor mu? Herhangi bir memnuniyetsizlik durumunda hangi prosedürler devreye giriyor?(Her iki taraf içinde)

- Danışmanlık yaptığımız ailelerle sözleşme imzalıyoruz. İki taraf 'tan birinde memnuniyetsizlik yaşandığında başka aday / aile yönlendirmesi yapabiliyoruz.

#### 4-) Geri gönderme sebepleri genel olarak neler oluyor?

- Bakıcının şehir dışına taşınması,
- Bakıcının Aile kültürüne uygun olmaması,
- Bakıcının sorumsuz davranışlar sergilemesi,
- Bakıcının işe geç gelmesi,
- Bakıcının ailenin ev 'de uyguladığı kurallara riayet etmemesi,

**5-) Aileler tarafından bakıcı kadınlarda özellikle bulunulması istenen özellikler neler?**

<ul style="list-style-type: none"><li>• Sorumluluk sahibi olması,</li><li>• Referanslarının olması,</li><li>• Daha önce çocuk vb. bakması,</li><li>• Güler yüzlü, Dürüst ve Sabırlı</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ev içinde ki kurallara uyması,</li><li>• Sigara kullanmaması,</li><li>• Temiz, Titiz ve Düzenli,</li></ul>
---	--

**6-) Bakıcı kadınların ailelerle ilgili belirli kıstasları var mı?**

- Evde “Erkek” olmaması,
- Çocuk bakarsam “yemek + ev işi” yapmam,
- Güvenilir olması,
- Maaş ödemelerini düzenli yapması,

**7-) Seçim süreci ailenin evin de mi yoksa bağımsız bir alanda mı gerçekleşiyor?**

- Çoğunlukla ailenin evinde oluyor. Bazen 'de dışarda – Kafe'de – görüşmeler organize edilebiliyor.

**8-) Ailelerin yabancı bakıcıları yerli olanlara tercih etmelerinin sebepleri sizce neler?**

- Yabancı dil bilmeleri,
- Çocuğa bakarken aynı zaman' da ev işi gibi sorumluluklar alabilmeleri,
- Yatılı kalma konusunda sorun etmemeleri,
- Sorumluluk sahibi olmaları,
- Disiplinli olmaları,

**9-) Reklam stratejilerinizi belirleyen unsurlar neler?**

**10-) Reklam verdiğiniz mecraların hangisinden daha sağlıklı geri bildirimler alıyorsunuz?**

**11-) Aileler ev içi güvenliğini sağlamak adına tedbirler alıyor mu?**

Ev'ine Kamera taktıranlar oluyor genelde.